

Rahime Kesici Karakas

5 Noluda Kadın Olmak

ANI

Institut kurde de Paris

Rahime Kesici Karakaş

5 NOLUDA KADIN OLMAK

Anı

5 Nd'luda Kadın Olmak

Rahime Kesici Karakaş

Nas Ajans Yayınları 24

Anılar-3

Birinci Baskı: İstanbul-Mayıs/2017

Editör

Mehmet Gül

Kapak

Nas Ajans

Çizimler için Feyzi Bilge'ye teşekkür...

Baskı

Özdemir Matbaacılık

Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi

C Blok No: 242

Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 577 54 92

ISBN 978-9944-221-21-4

Tüm Hakları Saklıdır

Nas Ajans'tan izinsiz basılıp çoğaltılamaz

nasAjans Yayınları

Alemdar Mah. Divanyolu Cad. Erçevik İşhanı,

Kat:2 No: 212-213 Cağaloğlu

Fatih/İstanbul

Tel-Faks: 0212 567 27 68 - 0212 576 82 21

www.nasyayınları.com

Rahime Kesici Karakaş

5 NOLUDA KADIN OLMAK

Anı

Beş No'luyu yaşamış bütün kadınlara....

Kıştan çıkan baharların sahibiyim artık ve çokça anılarım ve yaşanmışlıklarımı unutup kuş seslerini duyuyorum sadece... Biriktirdiklerimi bir kutuya koyup arada bir değerli taşlar gibi ışıltılarıyla aydınlanmakla yetiniyorum. Ve onları çok önemsiyorum...

Orda
kadınlar
flu bir fotoğraftı.

Ama en kahramanları
yine de onlardı.

Çünkü kadinsız
cennetin de
cehennemini de

direnışin de
teslimiyetin de
bir anlamı olmazdı.

Onlar...
Orda..
kadındı....

Institut kurde de Paris

Yayıncının notu

Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevinin Kürt halkı nezdindeki anlamı oldukça açık. 12 Eylül'ün en görünür yüzü olan bu cezaevi, bugüne kadar duyulmadık işkence metotları ve kişiliksizleştirme yöntemleriyle hatıralardaki yerini almış bulunmaktadır. Bir milletin öne çıkmış evlatlarını teslim almak ve yeniden köleleştirmek için her türlü tedbirin sahnelendiği Diyarbakır 5 Nolu Askeri Cezaevi'ni şimdi de o şartlarda yaşamış bir kadının gözüyle okuyacağız.

Olumsuz ününe karşın 5 No'lu Askeri Cezaevi, hak ettiği kadar anlatılmış değil. Binlerce insanın tarihte eşi az görülür zulüm cendesinden geçirildiği bu cezaevi ne kadar anlatılsa azdır. Kuşkusuz hiçbir şey yapılmadı değil: çeşitli belgeseller yapıldı, filmler çekildi, anılar bazında kitaplar yazıldı, yazılmaya da devam edecek fakat Kürt milleti olarak bu konuda kolektif ve tarihe not düşecek değerde bir anlatının henüz yapılmadığı aşikar. Umulur ki her bir çaba büyük bir eserin yaratılmasında rol oynayacak bir damla olsun.

Rahime Kesici Karakaş'ın bu çalışması, umuyoruz ki, 5 Nolu nun eksik kalan kadınca anlatımına bir giriş olur. Olayları bir kadının gözüyle izlemenin farklı olduğunu biliyoruz, bu kitapta da bunu göreceksiniz. Zulümden bile farklı pay alan kadın, sahip olduğumuz hayatın maddi ve manevi yaratıcısı olmasına karşın, nasıl ayrıcalıklı bir nefret ve aşağılama objesi haline getirildiğini bir kez daha göreceğiz. İnsan olmak adına mutlu olduğumuz tek şey, Rahime Kesici Karakaş nezdinde, 5 Nolu cezaevi zihniyetinin yenilgiye uğramış olmasıdır.

Duyarlı, objektif ve bulunduğu yerin bilincinde olarak yaşadıklarını anlatan Rahime Kesici Karakaş'ın bu çalışmasının yeni çalışmalara vesile olmasını umarak bundan sonraki hayatında sağlık, mutluluk insanlık adına yürüttüğü mücadelesinde başarılar diliyoruz.

Institut kurde de Paris

Beş Nolu'nun Kadın Yüzü...

Oniki Eylül seksen darbesinin hemen sonrasında doksanlı yılların başına kadar, on yıllık zaman dilimi içindeki Diyarbakır 5 nolu cezaevi üzerine geriye dönüp baktığımda epeyce kitap yazıldığını bir kez daha yeniden hatırladım.

Sadece kitaplar mı?

Değil tabii ki...

Belgeseller, konu bazlı sergiler, dizi filmler ve bir iki sinema filmi üzerinden yeniden hatırlatmaları da mutlaka dillendirmek gerektiği kanısındayım.

Diyarbakır 5 nolu her defasında yeniden gündem tuttuğunda en çok insan aklının tıkanıdığı, kendine insanım diyenin o zulme hem de zulmün en katmerlisine günün gecenin bütün zaman dilimince nasıl dayanabildiğini düşünürüm.

Düşünün işin başında oranın adeta kralı, padişahı, imparatoru olduğunu varsayan, bu "özel görev"e sınırsız yetkiyle geldiğini / getirildiğini her fırsatta dillendiren bir hasta ruh.

Öylesine bir hasta ruh ki, sadece işkence etmenin sadist zevkini yaşamayı değil, işkenceye tabi tuttuğu politik tutsakları bir gün istediği düşünsel şekle de sokacağına yürekten inanmış ve orayı bir ıslahat okulu gibi düşünen bir hastalıklı ruh!

İşte, adına Diyarbakır 5 Nolu Zindanı denen ve kötülüğüyle bütün zamanların en namlı on hapishanesinden biri olan bir zulüm / ölüm mekânından söz ediyoruz...

Bu anlatı ve izahatı istediğiniz kadar yazarak uzatmak müm-

kün.

Ama iyisi mi sadede gelmek!

Bugüne kadar beş nolu üzerine genellikle erkekler konuştu ve yazdı.

Nedense beş nolunun kadın tutsakları hemen hiç yazmadı. Çok az konuştular.

Halbuki yaşanan onca zulümden bugünlere kalanlara baktığımızda beş nolu'nun kadın tutsaklarının hayli kararlı ve direngen bir performans gösterdiğini biliyoruz.

Kimi belgesellerdeki konuşmalardan, zaman zaman basına röportaj veren kimi eski kadın tutsakların söylediklerinden bunları biliyoruz.

Beş nolunun en acımasız günlerinin gencecik kadın tutsaklarından biri olan Rahime Kesici Karakaş benim bildiğim kadarıyla ilk kez kadın koğuğu / koğuğları üzerinden kadın gözüyle beş noluyu yazıyor, anlatmış oluyor.

Gündelik hayat, arkadaşlık ilişkileri, görüş günleri, kadın olmanın hapislikteki zorlukları, ölümü hep yakınında hissetmek ve daha neler...

Umuyor ve diliyorum ki, Rahime Kesici Karakaş'ın bu cesur yol açıcılığı diğer kadın tutsakların da yazma dürtüsünü kamçılar.

Gelecekte bir insan hakları, yüzleşme ve hafıza Müzesi olacaksa Diyarbakır beş nolu mahpusu; bunda Rahime'nin ve arkadaşlarının payı büyük olacak eminim...

Şeyhmuz Diken

20 nisan 2017 Diyarbakır

Karanlığı aydınlatmak için bazen bir fener, bazen bir mum bazen de bir kibrit gerekir. Karanlıkta yolumuzu bulmak, olan biteni görmek, hakikati anlamak için hep ışığa ihtiyaç duyarız.

Nedense 'ışık' dediği zaman aklıma hep 'kadın' gelir. Toplumunu aydınlatan ışıktır kadın! Bu yüzden, tanrılara isyan ederek insanlığı yaratan ve ateşi çalıp onların hizmetine sunarak uygarlaştıran Prometheus'u hep kıskanırım. Kadınlardan çalınarak erkeklere mal edilmiş bir etkinlik olarak düşünürüm hep. Hakkımız yenmiş gibi yerinip dururum. Bir erkek olarak tasavvur edilen Prometheus yoksa kadın mıydı? Öyle olmasa bile kadınca duygularla hareket ettiği kesindir.

Işıksız dünya kadınsız hayat olmaz! Kadınlar, toplumsal karanlıkları aydınlatmak için tarihte hep ışığın peşinden koşmuşlardır. Hayatı yeniden üretirken çektikleri acılar bakımından, Kafkas Dağı'nda zincire vurulmuş Prometheus'tan hiç de geri kalmamışlardır. Çünkü kadınlar doğurgandır ve anadır. Hayatın üreticisidir onlar! Aynı zamanda koruyucusu ve devam ettirici gücüdürler! Ana olmak değişim, dönüşüm ve sürekliliktir. Fakat daha çok ve esas olarak sevgidir! Gerçek sevgi! Karşılıksız verilen, verildikçe çoğalan, sonsuz bir ışık gibi kendisini de yeniden ve sonsuz kere var eden sevgi... Ve o sevginin kaynağı ana... Yorulmadan, aldığı darbelerden arada bir yıkılsa bile, dizlerini temizleyip yola devam etmektir.

Bazen "gitsin gelmesin" diye okunan belalardan olan günleri yazmak, unutmamak ve kayıt altına alabilecek kadar güçlü olmak, "zor da olsa" tanıklık etmek gerekir. Bu türden bir tanıklığı ve bu tanıklığı yaşamış birinin, bir ananın, hayat öyküsüdür okumakta olduğunuz. Tanıdığım en güzel insanlar

yenilgiyi, acıyı, mücadeleyi ve kaybı yaşamış olan ve diplerden çıkış yolunu el yordamıyla kendileri arayıp bulmuş olan insanlardır: kadın ve erkek onurlu insanlar...

Bu kişilerin yaşam duyarlılık, direniş ve kendilerine has mücadele yöntemleri ile şefkat, nezaket, paylaşım ve derin sevgiden kaynaklanan ilgi ve sorumlulukla doludur. Tanığı olduğumuz güzellikler ve güzel insanlar, güzel gülüşler durup dururken var olmazlar. Onların var olması ciddi bir bilgelik, emek, vefa ve çaba gerektirir. Sabırdır,ilmek ilmek işlenen oyadır. Belki çok sık rastlanmaz o tür insanlara ama gördüklerinde de farklılıkları, parlaklıkları ve cana can katan alıcı halleriyle "ben buradayım" diyenlerdir onlar.

Ben, o kötü tarihlerin "güzel gülen tanığı" olarak, umudunu hiç yitirmeden, yaşadığı bütün gerçekleri her yönüyle, bu ülkenin yüreği güzel kadınlarına, gençlerine, erkeklerine ve çocuklarına yazdım. Güzellikleri üretmekte ısrarlı, ışığın peşinden koşmaktan yorulmayan, her düştüğünde yeniden kalkıp yürüyen, acılı yüreğini 'gülen yüzüyle' ferahlatan bir anne ve kadın olarak...

Rahime Kesici Karakaş

15/Aralık Diyarbekir

Ahmed Arif'in "Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabını aldığımda 10 yaşındaydım. Bana şiiri sevdiren ve daha on yaşında Ahmed Arif ile tanıştıran Palulu İbrahim abi ile Fethiyeli Nihat abi iyi insanlardı. Hayatımın çocukluk yıllarında yer alan İbrahim abi (lakabı 'kuşka-fa' idi) sevgi dolu gözleri ve beni kendine çeken sevgi sözcükleriyle hatıralarımdaki yerini hala koruyor (o da 'minco' derdi bana). İbrahim abi gibi eşi Necmiye abla da hala aklımda. İbrahim abi nöbetteyken yalnız kalmasın diye onunla kalırdım. İbo'nun dönüşünü beklerken de çok güzel karakaş ve gözlerine gelen iğne oyası yazmalarını örter, pencereden gözlerdi sevdiği adamın yolunu. Küçük sıcak odada yere uzanarak ben de ödev yapar 'Kemalettin Tuğcu okurdum'. Mütevazi evleri, yoksul Palu'dan çıkıp astsubay yapmıştı onu. Çok zeki-ydi. Uçak ve helikopter bakımı ve onarımı yapar, elleri simsiyah döner ve bana saatlerce onardığı helikopterlerin nasıl havalandığını anlatırdı. 'Pata pata' diye ses çıkarıp havalanırlar' derken gözlerinin parladığını görürdüm. Yağlı ellerinden ve belki de ürettiğinden severdim onu. Belki benimle konuşup paylaştıkları hoşuma giderdi. Abimde bulamadığım sıcaklığı bulurdum onda. Nihat abi ise Fethiyeliydi. Motosiklet kullanır, beni nöbet çıkışlarında arkasına atar, gezdirirdi. Devrimciydiler. Onlarla gezip tozma-k rüzgara karşı hız almak mutlu ederdi beni. Bir helikopter düşüşü ile kaybettik onu... çok etkilenmiş-tim. 'Deneme uçuşu' nişanlısı ve sevenlerinden ayırmıştı onu. Abim ilk çocuğuna onun adını vermişti.

Bu 'iyi insan'lardan hem etkilendim hem de onlar gibi olmak için azami çaba sarf ettim. Yaşamış olduklarıma

rağmen, beni, insan olarak kalmanın bu tavşan deliğine sokan fikirlerle tanışmaktan asla pişmanlık duymadım.

Palulu İbrahim abi ile Fethiyeli Nihat abi, çok özel bir sırrı paylaşıyorlarmış gibi, birbirlerine şiir okurlardı, belki de bu gizemli paylaşımın etkisiyledir oldukça dikkatimi çeker, arada ben de çaktırmadan dinlerdim. İçime işlerdi o sözcükler... Ne bulurdu 10 yaşındaki bir çocuk o satırlarda, bilmezdim. Yalnız bir çocuktum, bu nedenle olsa gerek, çok okurdum. Kemalettin Tuğcu'nun kitaplarıyla göz pınarlarım coşardı, üvey ana zulmüne ve yoksulluktan nasibini alan çocuklara ağlardım, kendi çocukluğumu sorgulamadan... Sorgulamanın ne olduğunu bilmeden akıp giderdi zaman...

25 Mart 1961 tarihinde Siverek'te doğdum. Birbirine benzeyen, dertleri ve umutları ortak binlerce orta halli aileden birinin son çocuğuydum. Son çocuklar genellikle şanslı olurmuş! Ben o şans pek bulamadım, dersem yeridir. Evin tek oğlu olan ağabeyim, ana-babanın bitmek bilmeyen kavgasından ve "evlenme" sözcüğünden bıkmıştı. Ağabeyim kısa yoldan para kazanmak ve kardeşlerini daha iyi geçindirmek ümidiyle kendini askeriyenin kollarına atmıştı. Ağabeyim üniversite okuyan, iki pırpırlı bir astsubay oldu. 1969 yılında ağabeyim ve lise mezunu ablamla Diyarbakır'a yerleştik. Bağlar devrim okuluna kaydımı yaptılar. Ağabeyim 20 yaşındaydı ve babalığa soyunmuştu. Ablam 18 yaşında, ben ise henüz 10 yaşlarındaydım. Yalnızdım, onlar işe gider ben ise Kemalettin Tuğcu'nun köprü altı kitaplarına...

Çocukluğuma dönme isteği çokça olurdu bende. Belki de çocukluğumda benden saklananları bulma ümidini yaşıyordum. Sanki o ümit, kalan yıllarımı daha da rahat geçirmemi sağlayacaktı. Çocukluk günlerime dönme arzusu; büyüdükçe kaybettiğim, sakladığım heveslerimdi belki de... Çocukluğum; anlamını bazen bildiğim bazen bilmediğim, adlandıramadığım derin

anılarla doludur. Sızılının gözyaşlarımla daha da derin manalar kazandığı çocukluk anılarımdır...

Ablamın benden 10 yaş büyük olması ve evin en küçüğü olmam, çocukluğumu yalnız yaşamama neden oldu. Aslında yalnızlığı severdim çünkü yalnızlık dinginleştirirdi beni; esin kaynağım olurdu, sorgulamamı ve kendimle yüzleşmemi sağlardı. Yine de o yaşlarda birlikte olabileceğim bir abim veya ablam olmasını hep istedim.

Siverek'teyiz... Damda (evin üstünde) taht kurulmuş, elimizde, stara bağlanmış ev havlusu... Komşu çocuklarıyla gidip ulu caminin önünden buz alıyoruz. O havluya sarıp sarmalayıp, sohbet ederek geliyoruz. Domates salçalı bulgur pilavı, soğan ve buzu bekleyen ayran, yufka/yuxa ekmekle...

Çok konuşulmazdı bizim evde. Babam, gerekli olmadıkça konuşmazdı, sırlarını hiçbir zaman açmazdı, ölene dek tek bir kelam duymadım ondan, iç dünyasına kapanıktı. Kendimi bildim bileli camiye gider ve kuran okurdu. En çok bu ikisi onun eylem biçimiydi. Sonra da çalışmak, uyuduğunu bile görmezdim.

Babam niye konuşsun ki? Çektiklerini anlattıkça acısı artacak, sığınacağı hiç bir liman kalmayacaktı! Cami ve Kur'an dışında! O bile dayatılmış, zorla sünnet edilmiş 'müslümanlaştırılmış' bir çocuk 'BABA'.

Soykırım kabusunu o yaşadı ve ben onun ölümünden sonra öğrendim o yaşananları... İnsanlık dışı yaratıklar neler yapmış, onu öğrendim. İçselleşmiş bu acılar bana şunu öğretti ki 'gerçeklik ve adalet o kadar kolay kelimeler değil! Mutlaka araştırılmalıdır.' Yıllar sonra Ermenistan gezimde Ermeni kiliselerinin merkezi olan Eicmiadzin'e gittiğimde bu tarihi yapı ve oradaki ayin beni, deyim yerindeyse, 'yaprak gibi titretmişti'. Babamın ruhunu hissetmiş terden sıırıslıklam olan bedenimi gözyaşlarımla sulamıştım. Tablo çok etkileyiciydi. Öldü-

rülen insanların anısına mumlar yakılıyor, onlarca kamera biz Diyarbakır'dan gidenleri çekiyordu. Her yanan mumu kuma gömdüğümde babamın bana dokunduğunu ve yaşamış olduğu acıların koskocaman bir yumruk gibi gelip boğazıma oturduğunu hissediyordum.

24 Nisan, o gün idam edilen, öldürülen, aç kalan, imha edilen, kaybolan, ırzına geçilenlerin ve yıkılıp yakılan bağ, bahçe ve evlerin yeniden dirildiği ve gözlerimizin önünde yeniden yok edilirken yakılan ağıdıdır. Resmi Osmanlı istatistiklerine göre 800 bin kişi... Yaklaşık 8-10 yaşlarında tek başına kalan büyük ihtimal 'kafle'den alınan bedava iş gücü babam... Neden konuşsun ki? Ya da ne konuşsun?

Tahttayım, yalnızım, gökyüzündeki pamuk beyazı bulutlarda Allah'ı arıyorum. İlk imtihanım 6-7 yaşlarında başladı. İnsanlar, en umutsuz vakalarda "Allah büyüktür" cümlesini söyleyerek bunun verdiği sevinçle gökyüzüne bakıyorlardı. Ee nerde arayayım? Tabii ki gökyüzünde! Ara ara bakıyordum, bir türlü bulamıyordum. Kafayı bulsam gövde yok, gövdeyi bulsam kol ve bacak... Dön dön dünya dönüyor ve artık rüya mı gerçek mi bilmediğim bir Allah'ım oluyor. Şişme balon gibi yumuş yumuş bir gövde, sevimli bir yüz ve bulut saçlarıyla...

Çocukluğumdan kalan bu sancıyı ehlileştiriyorum. Yaz boyu gökyüzündeki tatlı ve sevimli Tanrı'yla buluşuyorum. Hümanizm oradan kalmıştır sanırım... Yardım etmek, dayanışma içinde olmak onu görmektir. Gökyüzündeki Tanrımı göremeyince o gün yardımlaşmamıştım demek ki! Şimdi de içimde saklıyorum O'nu. Tahtım da bahtım da yok artık. Ruhum ve vicdanım, bir de **meditasyon** var, her gün yüzleştiğim.

Yusuf Güven hocam, Halide, ben, Kadri, Cengiz

Adını hatırlayamadıklarımın özür diliyorum.

II

Ahmed Arif'ten geldik buralara ve de devam edelim okuma aşkımla. Yalnız bir çocuk olmaktan, okuma sayesinde kurtulmuştum... Kitap okumaya ağabeyim ve ablamın desteğiyle başladım. Önce Bağlar sonra Çiftkapı, büyük postanenin arkası ve sonra da Aliemiri Caddesin'de geçti çocukluk ve gençliğim. Liseye kayıt olduğum Yaz mevsiminde, okuduklarımı bir yerlere koyacak, istifleyecek, saklayıp sıraya dizecek kıvamdaydım. Lise 1.sınıftayken Dağkapı Dörtüol'a yetişmeden Ziya Gökalp Ortaokulu'nun sokağından önceki bir sokakta LİS-DER denilen bir derneğe takılıyordum.

Adıyamanlı bir genç, yeni mezun olup atanmış tarih öğretmeni, Ziya Gökalp Lisesinde göreve başladı ve bizim sınıfta derse girdi. Yeni geldiği için not vermesi gerekiyordu. Karne notumuz eksikti.

-Haftaya yazılı var, dedi ve hiçbir şey işlemeden yazılı yaptı.

İki soru sordu: Biri, savaşla, diğeri, toplumsal yapılarla ilgiliydi. Piyango derler ya öyle bir şey; tam bildiğim yerlerden geldi sorular! LİS-DER'de bu konuları hatim etmiştim. Her gün savaş, barış, nasıl bir toplumda yaşıyoruz, nasıl bir toplumsal düzen kurmalı gibi konular işleniyordu. Uzun uzun yazdım. Döktürdüm adeta! Genç hocamız, Herkes ne yazıyor diye merak içindeydi. Ben ise oldukça rahattım; sorular bana soru gibi gelmiyordu, dernekte sanıyordum kendimi, birileri sormuş ben de yanıtlıyorum rahatlığında idim.

Aradan bir hafta geçti ve tarih hocamız sınıfa girdi. Bizim tıfil hocamız, canım abim oldu şimdi. Hâlâ aslanlar gibi mücadele ediyor. İstanbul'a sürülmüş, dövülmüş, kapılarına haç işareti konulmuş ama dimdik ayakta kalmış... Ellerinden öpüyorum Yusuf Güven. Sen, benim idolüm oldun. Senin gibi bir öğretmen oldum ben de...

-Rahime Kesici kim? dedi Yusuf Hoca.

Önde oturuyordum zaten... Kalktım

-Benim, dedim.

-Aferin kız, 100, dedi.

Ben şoktayım, dalga geçiyor zannettim. "Şaka mı hocam?"

-Hayır, işte kağıdın, dedi.

Evet gerçekten 100... İşte o zaman anladım ki solculuk iyi bir şey. Okumak, öğrenmek, farkında olmak, duyarlı olmak, çok iyi bir şey... Bilmek, sadece toplumsal hayatta değil, okulda da işe yarıyor. Devam ettim yola...

LİS-DER'de kız yok denecek kadar az, erkekler genelde üniversite öğrencisi, ben yaşlarda ve az sayıda. Ama tek ortak yanları herkesin çok sigara içiyor olması. Herkes öfkeli bakıyor! Bıyığı olanlar bıyıklarıyla oynayıp, dudak-

larını kapatıyor, sonra da parmaklarıyla ütüler gibi aşağıya doğru durmadan çekiştiriyorlar. Çoğu üniversiteli ağabeyler (ablalar yok) okudukları kitaplardan alıntılar yaparak Sovyetler birliğindeki yaşayış şeklini anlatıyorlar. Sosyalizmin sistem olarak dünyadaki en iyi sistem olduğunu, herkesin eşit, rahat ve refah içinde yaşadığını, hak ve hukukun üstün görüldüğü bir düzenden dem vurarak bizi sosyalizm hayranı yapmak için çaba harcıyorlar.

O zaman Çiftkapı karşısındaki büyük postanenin arkasında ben, ablam, ağabeyim, anamla kavgalı babam, yeğenim İbrahim ve de küçük can kızım küçük Şefika Çetiner birlikte oturuyorduk. Şefika, gelecekte ablamla evlenecek olan Ali abimin kız kardeşi... Rahmetli Ali abimin en küçük kardeşiydi. Köyde okul yoktu. Okumasını istiyorlardı. Biz de gelsin bizde okusun dedik ama deyim yerindeyse b...ku dağıttık. Çünkü dezavantajlarımız çoktu. Biz Kürtçe bilmiyoruz, o Türkçe bilmiyor. Ablamla ağabeyim sadece dertlerini anlatabilirlerdi ama bu yeterli değildi. Ben de onlar gibiydim ama benim iletişim kurabileceğim insan sayısı daha çoktu...

Her zaman aklımda olan Şefika ve ben

Neyse, küfür ede ede çat pat beden dili kullanarak falan derken, onu iyi tutmaya ve oyalamaya çalışıyoruz ama ikide bir evden kaçmaya çalışıyor. Ben, ablam, İbrahim, her birimiz bir sokaktan koşturuyoruz yakalamak için. Bir de kaçarken abisine küfrediyor.

“Devê wîde birrîm, çima ev bûk anî ez ji hatim Diyarbekir?”

(Ağzına edeyim, niye Diyarbakır'dan birini buldun ki ben de gelmek zorunda kaldım)

Postane arkasında iki odalı bir salonlu evimizde birbirimize tutunarak bir aile olmuştuk. Herkesin kendine göre sorumlulukları vardı ama en çok da kitap okuma alışkanlığımız vardı. Ağabeyim, masa tenisinde kazandığı çikolataları iç ceplerine doldurarak eve gelir ve sorardı:

-Kim kitabını bitirdi?

-Ben, diyen herkese çikolata verirdi.

Aile olamamış ana-babanın çocukları olarak sarılmıştık, önce birbirimize sonra kitaplarımıza.

Bir zamanlar birbirimizi anlamakta zorluk çektiğimiz Şefika ile ayrılmaz ikili olmuştuk. Bana dokunmadan uyuyamazdı. Adeta birlikte büyüdük. O'nun idolü bendim, öyle sanıyorum. Bütün sorunlarını benimle paylaşır, beni taklit etmeye çalışırdı. Saçlarını bile benimki gibi keserdi. 'Saçlarımı seninki gibi kesmek istiyorum Rahime abla' dediğinde takındığı hayranlık verici edası hala gözlerimin önünde. Hayat kimi şeyleri unutmamıza izin vermiyor. Şefika unutamadığım çocukluk yıllarımdan bana kalan en değerli anımdır. Ne yazık büyüdükçe, tıpkı diğer insanlar gibi, birbirimizden uzaklaşmaya sonra da seyrek görüşmeye ve nihayetinde hiç görüşmemeye ulaştık. Artık aramızda olmayan bu sevgili kardeşim, lise

yıllarından sonra devrimci harekete katıldı, ben cezaevindeyken siyasal tercihleri farklı gelişti, evlendi, eşiyle birlikte gerillaya katıldı ve ikisi de artık yok. Mezarları bile... Özlem devam ediyor. Zaman zaman, geçmişe gidip Şefika'yı arıyorum, bulamayacağımdan emin olsam da...

Lise 2'ye geçtiğim 1976 yılında DYÖD'ye (Diyarbakır Yüksek Öğrenim Derneği) takılmaya başladım. Nasıl gittim bilmiyorum ama LİS-DER'deki süremizi tamamlamış; okumuş, dinlemiş ve Yüksek Öğrenim Derneğine terfi etmiştik.

DYÖD, Tekkapı'dan Dağkapı'ya giderken sağda otelle-re yetişmeden bir pasajın, yanılmıyorsam, ikinci katı gibi bir yerd. O sıralar Ecevit miting için gelecekti. Ben pek gitmeyi istemiyordum ama cezaevinde olan bir arkadaşım rica etmişti.

“Gidip izle neler konuşuluyor, görüşe geldiğinde bana anlatırsın” diye.

Arkadaşım Diyarbakır Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde okuyan MLSPB'li bir devrimciydi. Mektup arkadaşımızdık. Epeyce bir süre haber alamayınca bir arkadaşısı okula gelip, Doğan Özzümrüt'ün Saraykapı'daki cezaevinin siyasal tutuklular koğuşunda olduğunu ve istersem görüşe gidebileceğimi söylemişti. Doğan Özzümrüt, Diyarbakır SSK binasının yakın çevresinde bir yeri bombalamaktan ötürü içerdeydi. Bombanın patlaması anında Davut adında bir genç ölmüştü. Bomba üzerinde patlamıştı, eylem gerçekleşmeden Doğan'da tutuklanmıştı.

Bu haber üzerine hemen harekete geçtim; Aldım kartonla sigarayı, Doğan'ı ziyaret etmek için gittik Saraykapı'daki görüşe. Loş, karanlık bir görüş yeri, insanlar seçilemiyordu. Doğan'ı tanımıyorum ki, yazıyoruz birbirimize siyasal bacı pozisyonunda. İlk ve son görüşüm

oldu.

Doğan Özzümrüt için Ecevit'i dinlemeye gitmiştik bir grup arkadaşla. Çok kalabalık bir kitle vardı mitingte. Dağkapı meydanında "Umudumuz Ecevit" diye sloganlar eşliğinde çıktı aracın üstüne her zamanki gibi mavi gömleğiyle... Mavinin adı Ecevit Mavisiydi o zamanlar... sonra "Yaşasın Halkların Kardeşliği" sloganı atıldı bir grup tarafından. Vay, sen misin bunu diyen, bir sinirlendi rahmetli... "burada halklar malklar yoktur, burada tek halk vardır, o da Türk halkıdır" gibi benzeri milliyetçi söylemlerde bulundu. Polisler de sloganın yankılandığı tarafa doğru dalgalandılar. Ve o grubu dağıtmaya başladılar. Ben de dağılan kitleyle birlikte eve doğru gittim.

Doğan Özzümrüt Haziran 1981'de üç arkadaşıyla beraber İstanbul'da infaz edildi. Doğan'ın eşi de binadan atlarken ayakları kırıldı ve yakalandı. Doğan diş hekimliğinde okurken eşi Ayşe Hülya Özzümrüt Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesinde okuyordu. Yaşamını, "Döğüşenler Konuşacak" adıyla Ragıp Zarakolu kitaba dönüştürdü. Ragıp Zarakolu bu çalışmasıyla, 2007 yılında, Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin basın özgürlüğü ödülünü aldı.

Doğan ve arkadaşları, Hürriyet gazetesinin tam sayfa haberine göre, eylem hazırlığı içindeyken infaz edilmişler. Bu infazın sorumlusu olarak, halen Gladyo'da görevli olduğu iddia edilen şemsi Özkan gösteriliyor.

12 Eylül 1980 Askeri Darbesi bir kasırga ve tufan gibi üstümüze çökmeden önce, '76-'77 yılları arasında DYÖD'nde toplanır, üniversiteden ağabeylerimiz ile felsefe okur ve tartışırdık. Diyalektik materyalizm (klasikler bitmişti o zamanlar) toplumlar, toplumlarda kadınların rolü, Kürtler, Kürdistan, Kürt dili ve sınırları, sömürgecilik, kültür, dayanışma, mücadele, disiplin, sorumluluk... Devrimci ahlakla alâkalı ve de sınırlı aklınıza gelebilecek her şey. İnsan ve insana ilişkin her şey bizim tartışma

konumuzdu.

Derken, bir zamanlar imrenerek baktığım 'abi'lerin me-kanına girmek üzere üniversite sınavına girdim. Heyecanlıydım! Onlardan biri gibi olacaktım! Dinleyen değil daha çok dinlenen! Aynı yıl, daha sonraki yaşamımda önemli yer tutacak olan DDKD (DEVRİMCİ DEMOKRAT KÜLTÜR DERNEĞİ) ve DDKAD (DEVRİMCİ DEMOKRAT KADIN DERNEĞİ) peş peşe kuruldu. DYÖD'deki ağabeyler bizi üniversite sınavlarına hazırladılar. Derken, sınav günü gelip çattı ve sınavlara girdik. Aldığım puan Fen Fakültesine kayıt yaptırmama yetiyordu. Fakat bizi sınava hazırlayan 'abi'ler, tercihler konusunda da bizi yönlendiriyorlardı. Onlara göre İngilizce bölümü daha geniş iş olanakları sunuyordu. Dört yıl eğitim vermesi (eğitim enstitüsü iken üç yıl) ve eğitim fakültesi olması nedeniyle bu bölümü tercih etmemin daha iyi olacağını söylediler. Tercihlerimi de onlar yaptılar. Üniversiteye adım atmanın yanı sıra O yıl, iki önemli şey daha oldu: önce ağabeyim ardından da ablam evlendiler.

Benim DYÖD'deki ağabeylerimle de aram iyiydi. Bu ağabeylerimden, "Ahmet Akboğa, Vedat Aydın, Ferit Çetiner, Haydar Öztemur, ve soyadını hatırlayamadığım Çetin'le oldukça yakındık fakat isimlerini hatırlayamadığım nice kahraman üniversiteli abim olduğunu söylemezsem, haksızlık etmiş olurum. Bu ağabeyler ile birlikte üniversite tercihlerini yapmak isteyen çevreden gelen öğrencileri alıp yardımcı oluyor; evlerde misafir ediyor ve onlara okul ayarlıyor, yurt imkanlarından faydalanmaları için her konuda çabalayıp duruyorduk.

Çalışma tarzımız artık daha politikti. Daha önceki hedefsiz çalışmalar artık belli bir amaç doğrultusunda organize oluyordu. Yönetiminde yer aldığım DDKAD için örgütlenme ve var olan ilkelere çalışma grupları kurmak artık tek hedefimizdi. Yönetimde yer almak için yaşam henüz küçüktü fakat dönemin yaratıcı tarzı gere-

ğince bunu halletmek zor olmadı: demir iki buçuk lirayla mühür yapıp resmi işlem de halledilmişti. Artık Kürt kadınlarının örgütlenmesinde ve eğitimlerinde benim de katkım olacak.

Üniversite ikinci sınıf öğrencisiydim. DDKAD yöneticisi ve eğitim gruplarının her birinde peş peşe (12 Eylül öncesi) çalışıyordum. Dernekte nöbetçiye temizlik işlerini yapıp kadınların gelmelerini beklerdik. Her grup kendi eğitimcileriyle çalışıyordu. En yaşlı üyemiz Xazal teyzeydi. Ona Xalti (teyze) derdik. Türkan Beyik'in annesiydi ve 60 yaşlarındaydı. Bugün hâlâ yaşıyor ve 95 yaşlarında. Geçen yıl hastaneye yatmıştı. Onu ziyaret etmek için oğlu Ayhan'ı aradım. "Ben çıktım abla ama teyzem orada." dedi. Neyse odaya çıktım. Alzheimer var. Teyzeyi tanımıyorum. Sordum onu, elini öpüp tülbendini düzelttim. Beni hatırlamıyordu. Burhan'ı, Ayhan'ı, Türkan'ı sordum; çok sevip büyüttüğü Binefş ve Beybun torunlarını sordum. Gözleri doldu. Konuşmaya başladık ve sormaya başladı:

-Tu kiyi?

-Xalti ez Rahime, tu çawani?

-Way qurban tu xer hatiye

Hatıladı beni ve geçmişi. Teyze o ara ihtiyaçlarını gideriyor, odayı topluyor, düzenliyor, yanımıza dönünce Xalti ikinci kanalda (ikinci kanal: Kürtçe için kullanılan bir benzetme) hatırlamanın vermiş olduğu bir rahatlıkla babasına hesap sorar gibi konuşuyordu.

-Şerife hele were, were (Şerife, gel gel)

-Kıyze tu nasnekırıye, viya Rahime yı hewale me ye ha... (Kız sen bunu tanımıyor musun, bu Rahime'dir, arkadaşımız!)

-Em zu...da hewdû nasdıkın (Biz çoktaaan beri tanışıyoruz)

-Wey çawa nayê bîrate? (Hayret, nasıl hatırlamadın?)

Diye soru sormaya devam etti Xalti.

Çok emeği vardı o dönemin devrimci gençleri üzerinde. Her zaman onlara ikram edecek bir şeyleri mutlaka vardı. Hiçbir şey yoksa kavun, turşu ve taze ekmek... Trafik bahçesinin karşısındaki mütevazi evde Binevş ve Beybun'u büyütüp bize analık ve yoldaşlık etti. DDKAD'ın kurucu üyelerindendi. Hastalıklarla uğraşıyor şimdi.

Xalti ile her hastalığında yan yana olmaya gayret gösteriyordum. Son yıllarda sadece ona davranışlarımdaki yumuşak dokunuş ve hürmetten anlıyor hümanist ve eski arkadaşım olduğunu. Gözleri çoğu zaman doluyor ve sesi titriyordu. O da yıllarca emek verip ürün almayı, emeğinin karşılığını tam anlamıyla almış değildi nice Kürt kadını gibi. Türkan, Burhan ve Ayhan onun çocuklarıydı. Üstüne evlenmiş eşi bir de kuma olarak gelen kadının (Tabi onu da suçlamıyorum, sistem erkek egemen ve feodal olunca) çocuklarını da büyütmüş hatta torunlarına bile bakmış emekçi bir ana... umarım daha sağlıklı bir hayat sürer ve acı çekmeden bizlere veda eder. Onu seviyorum.

Eğitim çalışmaları genellikle hafta sonları yapılırdı. Üniversiteye hazırlanan gençlere her branştan ders veriliirdi. Xalti gibi birkaç anamıza işlerini kolaylaştırmak için:

-Okuma yazma kursları

-Üniversiteye hazırlık kursları

-Kürtçe dil kursları

-Biçki dikiş kursları

-Ev ekonomisine katkı kursları düzenlenirdi.

Kadınların işlerini görebilmeleri için hastane, okul vb. resmi dairelerde; kişilikli, kendini ve ailesini koruyabilmesi adına okumanın gerekliliğini ve önemini anlatan öykü, roman ve benzeri kültürel aktiviteler düzenlenirdi. Kadının evden çıkabilme özgüveni çok önemliydi. Kendine güvenen, kişiliğinden taviz vermeyen kadınların mitinglerde ön saflarda yer alması ve büyük bir inançla ağız dolusu sloganlar atması bu aktivitelerin önemini gösteriyordu. Kadınların yığinsal katılımı, topluma ve kadınlara güven veriyordu.

Bismil ve Siverek mitingleri çok yığinsal katılımcı ve kadınlarla da farklı bir boyutta Yoldan geçenler bile gelip bize katılıyorlardı. Başımızdaki çefiler, yöresel kıyafetler bizi onlardan biri yapıyordu ve daha fazla güven sağlıyordu. Çığ gibi büyüyen özerk bir yapıydık. Politik anlamda kendi kendimizi yönetiyorduk, lakin o zamanlar öyle görünüyordu. Şimdilerde düşünüyorum da aslında özerk bile değildik çünkü DDKD'de politika yapanların eşleri, kardeşleri, akrabaları daha çoktu. Dolayısıyla kadınları örgütlemek erkeklerin denetimi altında oluyordu. Zaten ağabeylerimiz de bunların kanıtıydı. Onlardan şiir dinlemeyi, tiyatro ve diğer sanat dallarıyla alakadar olmayı öğrenip zevkle yapıyorduk. Enerjimiz hiç tükenmiyordu. Enerjimizin tükenmemesi için bir sürü neden vardı. Bana göre o nedenlerden birkaçı şunlardı: Sorumluluk aldığımız şeyleri yapınca mutlu oluyorduk. Çünkü hem o işi başarmak bana, halkım ya da kadınlar için bir iş yaptım onurunu yaşıyor hem de ağabeylerimizin bizi önemsemesini sağlıyordu (bu ödül sistemini evde göremiyordum). Mesela hafta sonu bir kitap kritiği yapmışsam grubumdaki kadınlarla pekâla Modern 77'de kuşbaşı yiyebiliyordum. Ya da bir bildiri hazırlama sonrası grupta beraber gider bir parkta oturup çayla simit yerdik (Simate de susamlı tavuk derdik).

DDKAD, Kız Meslek Lisesi karşısında bir apartmanın ikinci katında kiralanan bir dairede faaliyetlerini sürdürecekti. Büro malzemeleri, çay demlikleri, bardaklar ve bol miktarda kül tablaları temin edildi. Çünkü bir devrimcinin olmazsa olmazıydı sigara içmek. Hele hele toplumda ikinci varlık olarak görülen kadınlar, okumaya başlayıp hanyayı konyayı anlıyorken sigara içmemek olmazdı yani. Bizler sosyalizme inanmış kadın erkek eşit olan ve Kürtlerin özgürce konuşup okullarına gidebileceğine inanmış başka da hiçbir şey düşünmeyen, cebindeki son kuruşunu arkadaşları ve dernekleri için harcıyıp yetmezse yaşamını bile ortaya koyabilecek kadar fedakarca çalışan, umutlu ve inanılmaz özgüvenli bir nesildik. Öyle ki lise son sınıfta bir grupla kan kardeşi olup sonra da DHKD (DEVİRİMCİ HALK KÜLTÜR DERNEĞİ-1974' te Kemal Burkey'in Ankara'da kurduğu dernek)'li oldu diye değil kardeşlik merhabalaşmamıştık bile. Biz böyle selâm kelâmı birbirimize çok görürken üniversiteye kim hakimse o grubun elamanları daha düşük puanla alınırdı, diğer grupların üye ya da sempati-zanları ise açıkta kalırdı.

Biz eskiden kardeş olduklarımızı farklı ideolojilere sahibiz diye düşman göstermek için elimizden gelenin fazlasını yapmaya çalışırken, bizi gerçekten düşman gören, karınca gibi ezmek, yok etmek; varlığımızı, kimliğimizi, dilimizi yasaklayıp kültürümüzü İbrahim Tatlıses'lerle çevirip talan etmek adına bizleri ak/pak Türkleştirmek için eli sopalı generaller ve ajanlar, anamızdan emdiği-miz sütü deyim yerindeyse burnumuzdan fitil fitil getirmek için kumpas kurmakla meşguldüler.

Feride, Halide ve Ben

III

1 Şubat 1979'da Milliyet gazetesi genel yayın yönetmeni, arabasında M. Ali Ağca tarafından vurularak öldürüldü. Mehmet Ali Ağca verdiği ifadede 5/6 el ateş ettiğini fakat 9 mermi çekirdeğinin bulunduğu olayda 2 kişinin daha olduğunu ve bunların Oral Çelik ve Mehmet Şener olduğu öğrenildi. 10 Eylül 1979 TİP (Türkiye İşçi Partisi) Adana İl Başkanı Ceyhun Can yazıhanesinde öldürüldü. Aynı gün Çukurova Üniversitesi rektör vekili Fikret Ünsal evinin önünde öldürüldü. 19 Eylül 1979'da Malatya Ülkü Ocakları eski Başkanı Mürsel Karataş İstanbul Sultanahmet'te öldürüldü. 3 Aralık 1979'da Fedai Dergisi sahibi MHP'li Kemal Fedai Coşkuner, İzmir Agora semtinde kurşunlanarak öldürüldü. 7 Aralık 1979'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi Cumhuriyet gazetesinde de denemeler yazan Cavit Orhan Tütengil, evinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. 27 Mayıs 1980 tarihinde MHP Genel Başkan Yardımcısı Gün Sazak, Devrimci-Sol militanları tarafından öldürüldü. 11 Nisan 1980 tarihinde TRT İstanbul Radyosu prodüktörlerinden Ümit Kaftancıoğlu evinin önünde kurşunlanarak öldürüldü. 24 Haziran 1980 tarihinde MHP Gaziosmanpaşa İlçe Başkanı Ali Rıza Altınok, evinde kızı ile birlikte öldürüldü. 15 Temmuz 1980 CHP İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu, İstanbul Şişli'de işyerinde öldürüldü. 19 Temmuz 1980 tarihinde eski Başbakan Nihat Erim, İstanbul Dragos'taki evinin yakınında Mahir Çayan ve arkadaşlarının intikamı için Dev-Sol militanlarınca suikaste uğradı. 22 Temmuz 1980 tarihinde Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler, İstanbul

Merter'de silahlı saldırıda öldürüldü.

Bütün bu kargaşa; yükselen Kürt ve devrimci muhalefeti sindirmek, durdurmak, yok etmek için tertiplenmiş ve yazılan senaryolar çerçevesinde adım adım hayata geçirilmişti. 12 Eylül 1980 Cuma günü saat 03.59'da Türkiye radyoları İstiklal Marşı'nın çalınmasıyla yayına geçti. Sokaklarda tanklar ve askeri araçlar hareket halinde, her sokak ve cadde başlarında askerler nöbet tutuyordu. Milli Güvenlik Konseyinin bir numaralı bildirisi şöyle diyordu:

“Yüce Türk Milleti;

Büyük Atatürk'ün bize emanet ettiği ülkesi ve milletiyle bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, son yıllarda izlediğiniz gibi dış ve iç düşmanların tahriki ile varlığına, rejimine ve bağımsızlığına yönelik fikri ve fiziki haince saldırılar içindedir.

Devlet, başlıca organlarıyla işlemez duruma getirilmiş, anayasal kuruluşlar tezat veya suskunluğa bürünmüş, siyasi partiler kısır çekişmeler ve uzlaşmaz tutumlarıyla devleti kurtaracak birlik ve beraberliği sağlayamamışlar ve lüzumlu tedbirleri almamışlardır. Böylece yıkıcı ve bölücü mihraklar faaliyetlerini alabildiğine arttırmışlar ve vatandaşların can ve mal güvenliği tehlikeye düşürülmüştür.

Atatürkçülük yerine irticai ve diğer sapık ideolojik fikirler üretilerek sistemli bir şekilde ve haince ilkokullardan üniversitelere kadar eğitim kuruluşları, idare sistemi, yargı organları, iç güvenlik teşkilatı, işçi kuruluşları, siyasi partiler ve nihayet yurdumuzun en masum köşelerindeki yurttaşlarımız dahi saldırı ve baskı altında tutularak bölünme ve iç harbin eşiğine getirilmişlerdir. Kısaca devlet güçsüz bırakılmış ve acze düşürülmüştür.

Aziz Türk Milleti:

İşte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.

Girişilen hareketin amacı; ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı ve kardeş kavgasını önlemek, devlet otoritesini ve varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmaktır.

Parlamento ve Hükümet feshedilmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır.

Bütün yurttan sıkıyönetim ilan edilmiştir.

Yurt dışına çıkışlar yasaklanmıştır.

Vatandaşların can ve mal güvenliğini süratle sağlamak bakımından saat 05'ten itibaren ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı konulmuştur.

1. Bu kollama ve koruma hareketi hakkında teferruatlı açıklama bugün saat 13.00'teki Türkiye Radyoları ve Televizyonun haber bülteninde tarafımdan yapılacaktır. Vatandaşların sükunet içinde radyo ve televizyonları başında yayınlanacak bildirimleri izlemelerini ve bunlara tam uymalarını ve bağrından çıkan Türk Silahlı Kuvvetlerine güvenmelerini beklerim.

Kenan EVREN

Bu müdahale ile Süleyman Demirel Hükümeti (6.Hükümet) ve TBMM feshedildi. Sendika ve derneklerin faaliyetleri durduruldu. Genel sıkıyönetim ilan edildi. 1970

sonrasında değiştirilen 1961 anayasası tamamen rafa kaldırıldı. Bir askeri dönem başladı. Bu dönem yaklaşık 9 yıl sürdü. Ve bu darbenin ardından partiler lağvedildi. Parti liderleri önce askeri üslerde gözetim altında tutuldu ardından yargılandı.

10 Ocak 1982'ye gelene dek yaklaşık 1 ay benimle bağlantıda olan arkadaşımın haber alamadım. Saklandığım yer ağabeyimin Palulu bir subay arkadaşının eviydi. Ondan önce yaklaşık 1 hafta boyunca bizim bir arkadaşta kaldım. Tutsaklıktan daha kötüydü çünkü her arkadaşımı merak ediyordum. 12 Eylül tufanı yaklaşık bir yıldır suya atılan taş misali giderek büyüyen bir halka gibi yayılıyordu. Binlerce insanın gözaltına alınmasından, onlarca demokratik kitle kurum ve kuruluşunun kapatılmasının ardından sıra Diyarbakir'in DDKD kalesi olan Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesine geldi. Suni bir çelişki çıkarıp iki kalabalık gücü, Özgürlük Yolu olarak bilinen "Reya Azadi" ile DDKD'yi karşı karşıya getirmek amacıyla, Azadi hareketinden bir arkadaşı, DDKD'lilerle çatıştırdılar. İstasyondaki peronda Yılmaz, yaralı olarak, O'na sığınanlarla birlikte ele geçtiler (tam olarak hatırlamıyorum ama bu türden olaylar ne yazık ki zaman zaman meydana geliyordu. Şu anda bilincindeyim ki, bu türden olaylar bütün taraflara düşünöldüğünden daha büyük zararlar vermiştir. Yarattığı acılar hala taze ve ne yazık ki telafisi mümkün olmayan kayıplara vesile olmuştur. Eğer düzeltme imkanımız olsaydı, geriye dönüp her şeyi yeniden yaşamayı ve bu türden olayların meydana gelmemesi için elimden gelen her şeyi yapardım. Her ne kadar o zaman da şimdiki gibi düşünmüş olsam da...) Bildiğim tek ve doğru olan bu olaydan sonra bizlere olan saldırılar uzun süre devam etti. Ve Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Diyarbakir'in devrimci kalesi olmaktan çıkıp 12 Eylül faşist cuntasının ve askerlerinin kışlası haline geldi.

Yılmaz, kendisi gibi aynı amaçları güden arkadaşların

kurşun yaralarını iyileştirmeyi başardı fakat Diyarbakır Cezaevi kurbanlarından biri olarak Ocak 1984'te kalmakta olduğu 10. Koğuşta yapılan toplu işkence sırasında yeniden yaralandı ve ne yazık ki bunu atlatamadı. Tüm koğuşlara toplu işkencelerin yayılması üzerine olayı protesto ederek kendini asıp yaşamına son verdi. Yılmaz, Kürt siyasetçi Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 26 Ekim 2016 tarihinde elim bir kazada hayatını kaybedene kadar Genel Başkanı olan Fehmi Demir'in kardeşi idi.

Cezaevinden çıkınca Konya Selçuk Üniversitesine sürüldüğümde dilekçemi alıp haftaya gel sonucu toplanıp karar alacağız ve size bildireceğiz diye beni gönderince ben de vefat eden arkadaşımın evine uğrayıp kız kardeşleriyle tanışmıştım. Acılarımızı ve gözyaşlarımızı paylaşmıştık. Mütevazı ve yoksul bir halk çocuğuydu. Yüzlerce, binlerce kahramandan biri olarak anısını yaşadık. Ve okula sonuç için gittiğimde benim bölücü bir örgütten yakalandığım ve mahkemenin de devam ettiği gerekçesiyle SAKINCALI ÖĞRENCİ olduğum söylenerek okula alınmayacağım söylendi. (Resmi evrak verildi mi? Hatırlamıyorum.) Orada faşistlerin zulmüyle okumak çok zor dönemdi. Buna rağmen mühendislikte okuyan bir arkadaş aynı zamanda benim bir alt sınıftaki Zülfiye Güloğlu arkadaşın eniştesi Cuma ağabeyle beraber Diyarbakır'a döneceğimiz akşam otogarda otobüsün kalkmasını beklerken polisler bizi aldılar. Minibüse de bindirdiler. Parkalı ve Diyarbakırlı olmak yetti de arttı bile. Neyse ki Cuma ağabeyin kaldığı bekar evinin sahibi ya da ona benzer bir adam da polismiş ve tesadüfen o ekipten birinin arkadaşymış. İfade vermeye gittiğimizde şunları dedim: "Okulu bitirmek için buradayım, bölücü falan değiliz. Biletlerimiz burada evimize gidiyoruz" falan filan da otobüsü kaçırmadan saliverildik. Yoldaki aramalar canımızı ayrıca çıkararak yaralarımızı sarmak için Diyarbakır'a, yasaklı insanlar şehrine, kavuştuk. Cuma ağabeyle olan saygı ve sevgimiz son yıllara kadar devam etti. Sevgili Hediye abla (Cuma ağabeyin eşi),

eşine iki yavru bırakarak erken yaşta acı çekerek vefat etti. Cuma ağabey, Berfin ve Veysel ayrı bir dünya kurdular kendilerine. Umarım sağlıklı ve uzun ömürleri olur.

Çatışmadan sonra peronda yaralı olarak yakalananların kimlik bilgileri zaten okulu işaret ediyordu. Yaralayanlar ya da başkaları da okul kantininde peteklerin arasına silah ve mühimmat sıkıştırmışlardı. Basılan kantin ve sınıflar didik didik aranıp tahrip ediliyordu. Ben o sıralar okulda değildim. Koca okul birkaç saatte talan edilmiş ve gözaltıları başlamıştı. Polis araçlarına sığmayan tutsaklar için özel şehirlerarası otobüsler temin edilmişti. Bütün bu hazırlıklar, operasyonun önceden hazırlandığının işaretiydi.

Tufan kopmuştu ikinci yuvamızda. Gözaltına alınan genç kızlar ve erkeklerin hemen hepsi çarpmıha gerilip işkencecilerin ellerinde onlara dayatılanları kabul etmek zorunda kalmışlardı. Genç demek deneyimsiz demektir. Hiçbirimiz kitaplarda okuduklarımızın daha çok zor olanını yaşamak zorunda kalacağımızı tahayyül bile etmemiştik. Muhatap olduklarımız karşısında o kadar şaşırmıştım ki, ancak 40 küsur gün sonra acıyı bastırmak için gözlerimi açıp gözyaşlarımın süzülmesini önleyebildiğimi hatırlıyorum... Aç, susuz; lime lime edilmiş beden ve acının tam ortası... 19-22 yaşları arasındaki gençler 40 günün sonunda 40-50'li orta yaşlılar gibi omuzlarımız çökmüş, içten zafer duygularıyla dolu olsak da dıştan yenilmişliktik... Genç olmaya çalışırken babalarımızdan yaşlı çıkmıştık sorgudan.

Nasıl bahar kokuyordu hava, bir kış, zemheri ayı gözaltında geçmişti. Bir 40 gün sonra tekrar başka bir grup getirmişlerdi. Açığa çıkan parti programıyla alınanlardan, Hakkari dağlarından bilmem hangi ağacın dallarını kesmişlerdi gelirken... Bizim genç bedenlerimizi bir de bizim ağaç dallarıyla terbiye edeceklerdi. Hani "ağacın kurdu ağaçtan olur" sözü gibi... Bizim ağaçlarla bizi

yola getireceklerdi.

Ve gençtik... Karşılaştığımız her şey, hayatımızda gördüğümüz ilk şeydi. Yanıyordu vurdukları her yer... Siverek'te acı biber temizlerdik avluda... Çocuktuk, acırdı ellerimiz, biberin değdiği her yer sızlardı. Bu ağaç dalları aynı acı mıydı? Hatırlamıyorum. Belki de daha fenası... Ne çok çeşit vardı acılarımda... Bir ömür yeter mi acı çeşitlerimi anlatmaya? Oyunlar; entrikalarla insan yaşamına, umuda, güzel ve eşit bir gelecek için planlanan mücadele için yeter mi? Yetmeyecek bence...

Genç kızlığımızı, utangaçlığımızı duvarların ardına bırakıp geldik oralara. Ciddi devrimciliği; pantolon giymeme, Diyarbakir'in sıcağında çorapsız gezmeme, uzun kollu gömleklerimizle ve ciddi yüz hatlarımızla, kaş çatışımızla, surat asmamızla devrimciliğe soyunarak görevlerimizi harfiyen yerine getirirdik. Kendi aldığımız eğitimleri bir de alt grubumuza verirdik. Tek kapının içindeki bir eve haftada iki kez gider, çoğu arkadaşlarımızın eşlerini veya kardeşlerini eğitirdim. Ne garip bir durumdu, onlarla birebir hayatı paylaşan erkeklerin onları eğitmemesi. Onları neden okutmamış, sokağa salmamış, söz hakkı vermemişlerdi? Bunu neden ben yapıyordum, neden bazen moraran gözler zulmün sembolüydü o evlerde?

Yine toplumlar, yönetimler, sömürgecilik, kadın sorunu, devrimde kadının rolü ve bunlar adına Sosyalizm için Kürdistan'da doğru şeyler yapmak isteyen tertemiz, pir-u pâk gençlerdik. Ve bunlar dışında hiçbir hesap/kitap, çıkarımız yoktu birçoğumuzun. Biz bu kargaşada büyürken heyecan ve planlarla karşı taraf da boş durmamış; plan ve projelerini aynı heyecanla genç bedenimize, beynimize, canımıza yönelik kırım ve kıyıma hazırlanmıştı.

Diyarbakır Şubesi'nde partiye girenlerin bir kısmının fotoğrafı. (Kürdistan İşçi Partisi'nin bir şubesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kürdistan Bölgesi'nde faaliyet göstermektedir.) (Fotoğraf: M. S. Y. A. S. A. S.)

Kürdistan İşçi Partisi'nin

IV

Toros taksiye bindirildiğimde her şey normaldi. Hareket ettiğinde siyah bir bezle gözlerimi bağladılar ve başımı aşağı eğmem için sille tokat giriştiler. Uzun boylu, gözlerim bağlanmadan önce renkli gözlü olduğunu gördüğüm şef konumundaki biri: "Bu kadar çok adı geçen sen misin? Şimdi yarım porsiyonsun sen kız!" dedi. Nasıl becerdim bunca şeyi yapmayı diye düşünürken sorguya gidene dek dayak yedim. Gözümün bağının kokusu yeterdi zaten midemi bulandırmaya; bir de dayak ve kafayı enseden aşağı eğme, iyice midemi bulandırmıştı.

Araçla 15/20 dakika gittikten sonra, tam olarak emin değilim, belki de daha az ya da fazla bilmiyorum, Gecenin bir yarısı, her yer karanlık, eğil, başını çarpma, atla... saçma sapan sesler ve komutlarla sorguya vardık. Gözlerimi açmadan oturttular. Yaklaşık 7-8 kişiydiler ya da daha fazlaydılar. Adımı soyadımı bana onaylattıktan sonra başladılar sorguya:

-Anlat bakalım, neler yaptın da gelen giden herkes senin adını söylüyor?

Meğer benim dışarı çıktığımı sanan arkadaşlarım ifadelerine adımı eklemekte sakınca görmemişler. Tanımıyorum diyordum ama zaten tanımiyorum demek daha çok saldırganlaştırıyor sorgucuları. Kaldı ki çok direnmem gerekiyordu. İstediklerini yazmamaları için kişi/birey/özgür iradeye sahip olabilmeyi öğrenip hayata geçirmem gerekiyordu. Öğrendiğim diğer konulardan farklı olarak direnmek, yeni şeyler öğrenmemi gerektiriyordu. Tek

başımaydım, dernekte olduğu gibi konuyu anlatacak birileri yoktu. Ne yapacaksam bizzat, tek başıma yapacaktım! Çünkü sorguda, devrimci ahlakla yoğrulan benliğimizi ayaklar altına almak, onurumuzu kırmak, örselemek, bizi yerle bir etmek için ne gerekiyorsa yapan birileriyle karşı karşıyaydık.

Gayri insani sorgu yöntemleriyle allak bullak edilen yaşamımızda kadın olarak erkeklerden farklı etkileniyorduk. "Soyun" dediklerinde sınır neydi? Taciz edilirken ruhumuzda kopan tufanlar dinecek miydi?

Dünyayı kokulu bir bez parçasıyla karartılar. Şimdi duyguların, kişiliğin, onurun, kadınlığın karartılmaya çalışıldığı zamandı. Müsaade edecek miydim?

Babam yaşındaki adamların "aman" dedikleri, "bokun yiyem yeter" dedikleri, o insan ve yaşam düşmanı insanların ağızlarındaki sigara izmaritlerini alıp içenlerin hiçbirinden olmayacaktım. Anamın dediği gibi "inat da bir murattır", dedim kendi kendime. Beni ben yapan özelliklerimi koruyup inatlaşacaktım. Umurumda olmayacaktı hiç kimse ve hiçbiri. Etrafıma çelik duvar örüp İNATLAŞTIM.

O günlerde yapılan ağır işkenceler sonucunda çözülen yüzlerce, binlerce insana rağmen direnenlerin moralleri bozulmamış, yaşadıkları deneyler neticesinde iki tür kişilik ortaya çıkmıştı: Direnen ve teslim olanlar! İnanın polisler bile teslim olanlara saygı duymuyorlardı. Direnenlerin de kulaklarına fısıldıyor, "az kaldı, direnirsen çıkacaksın, yoksa yanarsın bak" diyorlardı. Zaten yakalanan insanların çoğu polislerin yeteneği ve profesyonel çalışması ile değil, çözümlerle ve de tesadüfen yakalananlardı. Eğer iddianameler, avukatların tozlu raflarında hala duruyorsa, durum çok kolay bir şekilde tespit edilebilir.

Kasım sonu diye hatırlıyorum; yıl 1981, gece karanlığı,

soğuk ve ıssız yol... Yanımda bir kadın ve bir erkek polis; gözlerim bağlı, onlara değmemek için çaba harcıyordum. Başım dizlerime değsin diye ensemden itiliyordum. Telsiz konuşmalarını ve önde oturanların küfürlü konuşmalarını ara ara duyar gibiydim. Bu denli seviyesiz ve saygısız konuşmaları ilk duyuyorum. Ve yanında ve de kadınlara karşı:

-A...koyduğum devrimcilerin hepsi de güzel.

-Orospular kendi arkadaşlarına veriyorlar bize namus davası yapıyorlar.

-Ax ulan niye biz yakala ekibindeyiz anlamadım.

-Bunları bellemek gerek/soymak/memelerinin sertliklerinde işlerini bitirmek...

-Ne yapalım ki görev ne zaman sorguya çıkarsa artık...

-Bunların bekarlığı da yok rahat rahat si...sin.

-Eline geçse

-Çok da güzel kaltak.

-Bu herhalde bir üst düzeyinki, sanki kimse dokunmamış.

Evet, hayat biz kadınlara, her yaştan, her statüden, her ırktan, her mezhepten, her ulustan, her dinden ve her dilden "ekşi limonlar" sunmuştur. Bizler de onları kullanmanın bir yolunu bulup kullanacaktık. Ben İNATLAŞMA'yı seçtim. Onlara hiçbir şey demeyecektim. Ben de var olanlar benimdi, tıpkı beynim gibi. Beynim ve inadima, dil uzatamayacaklardı. O zamana dek biriktirdiğim beni ben eden değerler kalacaktı ve beynimin logaritmalarında sır olacaktı.

Bir bilge kişi şöyle demiş:

İnsanın süsü aklıdır,
Aklın süsü dildir,
Dilin süsü sözdür,
İnsanın söyledikleri, yazdıkları ve yaptıkları o insanın kendisidir.

Bir insanın savunduğu değerlerle sahip olduğu değerler örtüşmelidir. Söylediğimiz her söz, yazdığımız her yazı, yaptığımız her eylem, konuştuğumuz insanlar, bizim dünya görüşümüzün yansımalarıdır.

Ben sosyalistim, ben komünistim diyen kişinin özellikle bunlara çok daha dikkat etmesi gerekir. Evet, öğrendiklerimi harfiyen uygulamanın sırasıydı. Eğitim çalışmalarında öğretmenlerimi can kulağıyla dinlemiş, bunları öğrenmiştim. Cinselliği bırakın konuşmayı, adını bile etmeyen bir toplumda büyümüştük. Değer yargılarımız katıydı. Bir kadının veya kız çocuğunun daha bebekken bile doğumunun “kısık sesle” söylendiği bir toplumda büyümüştük. Kız doğuran kadının suçluluk psikolojisine girdiği ve üçten fazla kızı olan kadınların iyi geçinebilecekleri bir kumaya baktıklarını çok iyi biliyordum, fakat hayata 1,2,3,4,5,10/0 mağlup başlayıp, çocuk yaşta okuyup, ağlayıp öğrenecek-öğretecek sonra da bir dolu dünya erkeğin hakaret ve aşağılayıcı laflarına maruz kalacağımı tahmin bile edememişim. Galiba hayat dediğimiz de böyle bir şey: her zaman iyi şeyler düşünürüz fakat hep kötü şeylerin muhatabı oluruz.

Bizi eğiten ağabeylerimiz (Ahmet Beğik, Nedim Dağdeviren, Aziz Alış) “Kadınları can damarlarından vuracaklar, hatta biz erkekleri bile sizinle vuracaklar. Sakın ha duymayın, sağır olun. Sizler bizim ülkemiz kadar kutsal-sınız” demişlerdi. Evet, işte bu ülke kadar, bayrak kadar kutsal kadın olmak için direnmek gerek / sağır olmak gerek... İNATLAŞ... sağır ol!

Bir odaya ulaşına dek “eğil”, “kafanı çarpma”, “merdi-

venden in”, “çık” diyerek boş bidon yuvarlamalar, vurup kakmalar, ağır işkence feryatlarını duymaya muhaptap edilme... Sen kör oldun, sağır da ol!

İnsan sesi olamaz bu böğürtüler, bu ulumalar; ahlar, uflar, bağırıtlar, havlamalar... Kör oldun ya... Sağır da ol!

Yalnızım sanki, kapı açıldı ve içeri atıldım, ses soluk yok sanki, derin bir sessizlik! Ne var ki pek uzun sürmedi bu fırtınadan önceki sessizlik: birkaç saniye ya da dakika sonra belki on kişi saldırdı. Kaldırdılar, savurdular birbirlerine. Film çekimlerindeki gibi her savruluş bir ateş ile birleşti. Her yerimden ateşler çıkıyordu. Cehennem bu muydu? Halbuki ne çok üşütmüşlerdi beni Diyarbekir'in soğuk havasında ve onların arabadaki küfürleri...

Her savruluşla elbisem de savruldu üzerimden. Sıkı giyinmişim. Önce açık kahverengi uzun atkıyı çekip aldılar, sonra Ankara'dan aldığım kahverengi paltomu, siyah uzun hırkamı, ekose kahve krem eteğimi, neyir marka kazağımı, V yaka külotlu kahverengi yön çoraplarımı, uzun çizmemle beraber söküp aldılar üzerimden...

Ya şimdi iç çamaşırlarıma sıra gelirse?

Hadi duyma, hadi sağır ol!

Görmüyorsun nasılsa ...

Burnum da koku almasa keşke. Akan kanlarım donarsa burun deliklerim de belki de almam kokuyu. O mahlukların sigara ve alkol kokan iğrenç nefeslerini hissetmek istemiyorum. Vazgeç benden, yorul artık! Kaç kişisiniz, yorulmadınız mı? Siz taciz ve de küfürden, değil insan, yaratık bile olamazsınız! Sizi nasıl bir ana doğurmuş! Nasıl bu denli yaratık olmuştunuz? Aileniz, eşiniz, anne-babanız var mı? Yemek yiyor, uyuyor ve normal bir kişi olarak yaşayabiliyor musunuz? Mesela sevdiklerinizin ellerini tutup gözlerine bakabiliyor musunuz? Ya da

çocuğunuzu kucağınıza alıp saçlarını okşayabiliyor musunuz? Ya da annenizin dizlerine yatabiliyor musunuz? Babanızın elini tutup hastaneye götürebiliyor musunuz?

Mahlukatsınız! İşkenceciler, siz yaratıksınız. Sizin yapabileceğinizi hayvanlar asla yapmaz. Asla asla!

İşkence! Muhatap olmayanların anlamakta zorlanacakları bir süreç! Anlatması da zor. Kimi işkence yöntemlerini isterseniz de anlatamazsınız, çünkü insan olarak utanırsınız. Kimi yöntemleri anlatmaya yeteneğiniz elvermez, çünkü normal hayatta olmayan olayları anlatmak için yeterli sözcük hazinesine sahip değilsiniz. Ancak şu söylenebilir: muhataplarınız insan olmadığı için, bir müddet sonra siz de kendinizi insan olarak görmüyorsunuz! Tarihi, günleri, saatleri, gece ve gündüzü unuttuğunuz gibi insan olduğunuzu da unutuyorsunuz... Arada metal tabaklarda kırık ekmekle atık (asker atıkları) yemekler geliyor. Göz bağını biraz genişlenip önünüzü görebiliyor ve yiyebiliyorsunuz.

Sen yemek yiyorsun! Ağızın, burnun, dişlerin ve acıların birbirine karışmış, tıpkı iyi pişen bir aşure gibi... Tüm ağrılar... Ya beynin... Açık ve net... Bunlar seni düşman ve kadın görüyorlar. Kendini sakın bırakma uçurumlara... Vazgeçemeyeceğin kadar kıymetli bir hayatın var.

Şanslıyım, sevenlerim ve sevdiklerim var. Bunlar gibi sevgisiz ve boş değilim ki... Öyle boş şeyler mi taşıyorum koynumda ve beynimde? Hayır, hayır hedeflerim var, sosyalizm var; mutlu, mesut, eşit hayatlar, gülen çocuklar var...

Onlarla karşılıklı anlaşma yapamayacağım. Beni ve ruhumu satın almak istiyorlar. Hayır, ben satılık değilim. İstemem sizden yakışıklı koca ve rahat yaşam. Neyin karşılığı bu? Ruhumu ve arkadaşlarımı satmam ben. Kendimi de satmam. Ne çok isterdim bana yakıp verdiğiniz sigarayı dibine kadar içmeyi ama içmiyorum deyip

o kelimeyle tükürdüm suratınıza. Bana vereceğiniz diplomayı da (sınavlara girmeden) bulacağınız kocayı da istemiyorum, alıp başınıza çalın! Siz bilmiyorsunuz ser verip sır vermemenin ne denli bağlılık yemini olduğunu, siz bir sonsuza doğru gitmenin ne demek olduğunu da biliyorsunuz. Hayatımdan, ailemden, sevip saydıklarımdan vazgeçer; uçurumlardan atlarım ama yine de satmam kendini şeref yoksunlarına... Fukaralar...

Kaç gün kaç gece geçti bilmiyorum. Bildiğim tek şey ayaklarımın patlamaya hazır somun ekmek gibi şişmesiydi; ellerimin, bedenimin, yüzümün, gözümün ve de yerde yatmaktan bütün vücudumun, her bir kemiğimin tarifsiz ağrısıydı; bitlendiğim ve koktuğumdu... Bir tek ben mi herkes kokuyordu. Arada gözlerimi açıp tuvalete götürdüklerinde saç sakal birbirine karışmış erkekleri gösterip tanımıyor musun bunları, deyip beni daha çok korkutmaya çalışıyorlardı. Çıplak ayaklar, zemheri soğuk sular içinde simsiyah, uzamış kanlı tırnaklar, falakada patlamış ve tuzlu suya basılmış ayaklar... Vahşetin ta kendisiydi her şey!

Sonra nasıl çoğaldık hatırlamıyorum. Dört kadın olduk. Oh çok güzel ve rahat, en azından yalnız değildim. Arada erkeklerin tanıdık sesleri ve adları geliyordu ama yalnız olmak ürkütücüydü.

Soğukta, sularda kalıp betonda yatınca böbreklerim kötü oldu. Kusmalar o denli çok oldu ki yandan Dr. Ekrem Bilek'i getirdiler, yanında dünya güzeli Necmettin Büyükkaya, Allah'ım bütün acılarım son buldu. Onun yüz ifadesi bana dünyanın en yüksek dağlarını aşabilirim gücünü verdi. Necmettin Büyükkaya, çok iyi bir insan ve ağabeydi. Çıkarıp üstündeki kalın parkayı bana uzattı, yerde değil bunun üstünde otur, dedi. Doktor Ekrem ıslak kalmamam gerektiğini söyleyip gittiler. Güven duygusunu üzerime pompalayarak tabi ki... Günlerce kalabilirdim bu vahşet yerinde. Artık yeniden aynı şey-

leri yaşayabilirdim. İki ülke parçası gözleriyle, gülümsemeleriyle sanki evimize misafiriğe gelmişlerdi. Vahşet değildi, insan mezbahası hiç değildi. Bağırışlar, işkence sesleri, homurtular, ahlal, vahlar susmuştu. Güneş doğmuştu, odamıza umut dolmuştu sanki... Evet, yaşayacak onurumuza sahip çıkacak, önce kendimizin sonra ağabeylerimizin yüzlerini kara çıkarmayacaktık... Onların gözlerinden kaçmayacaktı gözlerim. Sarılacaktım ömrüm oldukça sevdiğlerime, gururla öyle yapacaktım. Karar verdim.

Sormak istiyordum o zulüm tezgahında, gözleriniz görüyor mu? Hatta gözleriniz nasıl bakıyor hayata, kapalı bir kapıdan mı? Karanlık mı, ben gibi kapı arkası? Mesele anamı görseniz nasıl bakarsınız ona? Yerden sürükleyen, küfür eden, falakaya yatırılıp ayaklarımı patlatıp sonra tuz ekip yürüten gözler bana nasıl bakıyor? Açan çiçeğe, yeşeren ağaca, kardeşime sevdiğlerine nasıl bakıyor? Utanmak mı ifadesi? Korku mu, tedirginlik mi, umut mu, umutsuzluk mu? Keşke konuşabilsem, keşke görebilsem, anlayabilsem ama dedim ya gözlerim kör benim, kulaklarım da sağır...

Ben bu sınırlar içinde insanlık ve kadınlığı nerdeyse bırakmış tümüyle acının temsilcisi olmuşum. Her yandan üzerime yağan acıların hep öfke ve kızgınlık duygularını tomur tomur açıyordu. Çiçek gibi içimde

-Kullanıyorlar seni kızım,

-Kimsen yok mu senin?

-Kocan devrim nikahlın.

-Bak örgüt liderlerinin karıları da yok burada.

-Sen yalnızsın,

-Konuş, rahatla...

Sevinmeyi, şaşırmayı, herhangi bir şeye gülümseyerek

bakmayı, gördüğüm bir şeyi bir başkasına heyecanla göstermeyi unutmuştum. Ama ben zaten kör ve sağır olmayı dilememiş miydim? Düşüncelerim; umutlarım ve hayallerimi ezmiş, kızgınlığım; güler yüzümü soldurmuştu.

Dünyayı; sosyalizm, özgürlük ve bağımsızlık şiarıyla kucaklayıp kahkaha atmayı planlayan beni, susturmuşlardı. Ne kadar somurtur, az konuşursak ve kaç çatarsak, ne kadar uzun etek, uzun kol elbise giyer, ne kadar gri kahve, siyah renkli kısa ökçeli ayakkabılarla çorap giyer, sadece bir krem kullanır (koku, ruj, kalem, allık vb. hiçbiri olamaz zaten) ve derli toplu oturup sadece gömleğimizin ilk düğmesini açık bırakırsak, ellerimiz ve yüzümüz dışında tenimiz görünmez ve de saçlarımız ne kadar düz taranmış ya da arkadan bağlı ise, o kadar düzgün devrimci sayılırdık. Biz, tek tip devrimci kızlardık. Bunları ne kadar eksiksiz yapar ne kadar çok kitap okursak, o kadar devrimci oluyorduk. Ölmek, pamuk ipliğine bağlıydı. Aydınlık bir hayat uzak diyarların masallarındaydı artık. Düşlerim örselenmiş ve kırıktı.

İşkence odalarındaki böğürtü ve çığlıklar beni düşlerimden uzaklaştırmıştı. Yenilmiştik. Mağluptuk çünkü hesapsızdık. Biz çoluk çocuklar, düşlerimizin kibrit çöpleri gibi kolayca yakılacağını bilmiyorduk. Somut hiçbir zorluğu görmemiştik. Evet, mağlup biz galip onlardı. Çığlıklarda bunları duyuyordum. Yenilmiştik; ölenler bizdik, acı çekenler de bizdik ama galip olanlar onlar...

Bahar yakındı, doğa yeniden canlanacaktı. Bu kaçınılmazdı; günler tomurcuklanacak, ağaçlar meyveye duracak ve gözlerim görecekti ve kulaklarım duyacaktı. Çocuk çığlıkları ve öğürtüler yerine sevinç türküleri saracaktı dünyamı... Ve ben yeniden sevgimin, sadakatinin karşılığını alacaktım... Özgürlük ve mutluluğumu, gelecek ve hayallerimi... Ve de hayatımı isteyecektim ve

zafer benim olacaktı yeniden. Yeniden doğacaktı gün, ışıklar saracaktı her yanı... Bu kaçınılmazdı, milyonlarca defa doğmadı mı güneş? Hiç eskimedi; hep yeniydi, taptazeydi. Hep bir şeyler umardım, o ışıklı sabahlardan. O dünyayı saran gün ışıklarından hep yeni şeyler umardım, eskiden hep umuyordum, şimdi de... her şey güzel olacak bu kaçınılmaz son. Düşlerimi çalamayacaktı hiç kimse, çalmalarına müsaade etmeyecektim.

Yeniden dünyayı kuşatacak aydınlık, kuş seslerini ve çocuk seslerini çoğaltacaktı. Sevinç çığlıkları; dağa, taş, börtü böceği kuşatacaktı. Kuşlar, kargalar ve yeryüzündeki her canlı o aydınlıkla uyanıp sevinç çığlıklarını beraberce, koro halinde haykıracaktı. Merhaba deyip selamlayacaktı beni ve dostlarımı.

Bu hesap ya böyle kapatılacaktı ya da hep açık kalacaktı. Doğan her günden beklentilerim, hesaplarım vardı. Onlar gebeydi umutlarıma. Bu beklentilerim olduğu sürece sağlam ve dimdik duracaktım. Yaşlanmayacak, kafamdaki planlarımı yaşama geçirecektim. Yaşlanmak; umutlardan vazgeçmekti, sabahların doğuşuna leke sürmekti. Her sabah umutlarımı tazeleyip, yaşam aşkı mı sunacaktım evrene... Ve ondan alacaktım tüm pozitif duyguları güçlenecek ve yenilmeyecektim.

Şehir uyuyordu, sorgudakiler de... Horultu seslerini bile duyuyordum. Ne olmuştu? Ölü toprağı mı atmışlardı hepimizin üstüne? Ben de ölü müydüm? Hayır ölmemiştik. Sadece ölüm sessizliği bürümüştü her yanı kısa bir süre. Ve açılıp kapanan kapı gıcırtilarıyla işkencehane yeniden hayat ve gerçeklik bulmuştu. Uyanmıştı herkes. Üzerinde örtüsü olmayan çıplak banktaki erkek arkadaşların kalçaları kurumuş, onları oturttukları kızgın sacdan yanıkları habire kanıyor, acıları daha da katmerleşiyordu. Benim mantom sanki az da olsa betondan koruyor beni.

Yeniden gözaltı süremiz uzatılmıştı. Parti programı ele geçmiş, yeniden toplanan ve daha da toplanacak insanları bekliyorduk. 4 kadın 4 çift kocaman göz ve yürekteki umut. Cemile Büyükkaya, akli çocukları Serdil ve Elya'sında kalmıştı. Serdil ve Elya kıvrıcık sarı saçlı, uzun boylu, kocaman gözlü ve zeki kızlardı. Cemile abla sürekli yaşlı annesi ve çocuklarının çaresizliği ile kıvranıp duruyordu. O kadar çok etkileniyordu ki neler yiyebileceklerini bile tahmin etmeye çalışıyordu. Benim yeğenlerim de hemen hemen aynı yaşlardaydılar. Ben de onların nelerden hoşlandıklarını, neler yediklerini bildiğimden, Cemile Büyükkaya genelde benimle zaman geçirirdi.

“Gülüm söyle bana, sence şimdi ne yapıyorlardır? Annem onlara kızmıyordur değil mi?”

“Yok abla” diyordum “kıyamaz kızmaya. Necmettin abi de sen de yoksunuz ya o yüzden hiç kızmaz.”

“He gülüm haklısın galiba, zaten Neco'yu çocuklar hatırlamıyorlar ki” derdi.

Daha çok küçüktüler, onlara yaşlı nineleri bakıyordu.

Methiye Özhal, Helin'i düşünüyor. Helin, Van'da babasıyla kalmış Methiye Özhal alınınca. Ama şanssızlık peşlerini bırakmamış ki... Babayı da kaybetmiş küçük Helin... Hem anne gözaltında hem de baba vefat edince anneanne Helin'in tek dayanağı haline gelmişti. Neyse ki kalabalık bir aileydi (Methiye, Mehtap, Afıtap, Pınar ve Metin'den oluşan kardeşleri). Teyzeleri de ilgili davranarak hep birlikte Helin'i tolere ettiler. Yoksa 2/3 yaşındaki çocuğun hem anneyi hem de babayı kaybetmesi ve annesini görmemesi... Emektar anne ve bütün aile ilk torununa kol, kanat geriyorlar. Halide Dünder, partili birinin evine kurulan karakola düşmüş. Ve ben... Okuldaki o olaydan dolayı gelip sıramı savmışken hoop bir de partiden onun yasal dernekleri DDKD ve DDKAD'tan

yargılanmak için tekrar sorguda ol... En küçükleri ben, 1 yaş büyük Halide sonraki 3 yaş büyük Aziz Karakaş, Esat Çetin, Bedel Harmancı, Ali Öncü ve hatırlayamadıklarım... Gerisi polislere de söylediğim gibi "Babam yaşındaki insanlarla işim olmaz benim*. Ben bunları tanımıyorum, bu silah ve kitaplar benim evimde yakalanmadı, bunların önünde durup fotoğraf çekmiyorum.

Uzun ve acılı bir sürecin ardından sorgumuz bitti, cezaevine götürüleceğiz, mutluyum. O cehennemden kurtuldum diye seviniyorum. Kokudan, kir, ter ve kandan çürümeye yüz tutmuş göz bantlarımız sıkı sıkıya bağlandı ve mahkemeye çıkıncaya kadar tutulacağımız kadınların gözaltı yerine doğru yola çıktık. Kadınların gözaltı yeri, Diyarbakır 5 Nolu Askeri cezaevi Kadınlar koğuşunun altındaydı. Sonradan kurtuldum diye sevindiğim bu yeri, yani sorgu yerini, özleyeceğimi hiç düşünmemiştim!

Leyla, Ayşe, Ayşegül (Yalova depreminde kaybettik)

Sema ve Ben

*Güzel günlerin hayalini kurarken
kasırgaya yakalanan gençlik...*

V

Bizi, yaka paça sürükleyerek bir yerlere götürdüler. İyi ki dört kişiydik, en azından yalnız değildim ve “Birlikten kuvvet doğar” mantığıyla güç alıyorduk birbirimizden. Kocaman bir salon, upuzun bir masanın etrafında başları öne eğik belki yüze yakın kocaman adamlar. Adam dediğim ağabeyler, sol içerikli kitaplar ve uzun namlulu silahların önünde sıra sıra dizilmişler. Biz eksikmişiz gibi (tam da öyle) çünkü kadın onların süsü ve vitriniydi işte...

Basına çıktıktan sonra da ailem o gazete kupürünü kesip saklamıştı. “Kürdistan işçi Partisi’nin 44 yöneticisi yakalandı” başlıklı bir haberdirdi.” Yakalanan sanıklar arasında hukukçular, doktorlar, iktisatçılar, öğretmen ve memurlar vardı. Doğu ve güneydoğuda Marksist-Leninist temele dayalı bağımsız bir devlet Kürdistan İşçi Partisinin aralarında parti genel sekreteri ile merkez komite

üyelerinin bir kısmının da bulunduğu üst düzeydeki 44 mensubu yakalandı. Yurt dışında faaliyet gösteren yasa dışı örgütlerle iş birliği yaparak yurda bol miktarda silah sokup bölgeler arası silah sevkiyatına yardımcı oldukları öne sürülen örgüte ait 15 uzun namlulu silah, 4 tabanca, 1330 mermi, parti programı ve tüzüğü ile bol miktarda yasak yayın ele geçirildiği bildirildi.”

Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesinden bu konuda yapılan açıklamanın metni şöyle:

7. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesinden bildirilmiştir.

1. Komutanlık sorumluluk bölgesinde devam ettirilen seri operasyonlar sonucunda aralarında Merkez Komite üyelerinin bir kısmı ve parti genel sekreteri olmak üzere 12 Eylül öncesi legal olarak “Devrimci Demokrat Kültür Dernekleri” adı altında faaliyet göstermiş bulunan derneklerin içinde yer alan bölgede bu derneklerin illegal olarak faaliyetlerini yönlendiren ve bu dernekleri partinin bir gençlik örgütü olarak kullanan yasa dışı KİP’e (Kürdistan İşçi Partisi) mensup üst düzey 44 sanık ele geçirilmiştir.

2. Devletin hâkimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, Marksist-Leninist temele dayalı bağımsız bir Kürdistan Devleti kurmayı amaçlayan bu partinin tespit edilen eylemleri şunlardır:

a) Dernekler içinde illegal faaliyetleri yürütmek üzere gizli parti kurup izinsiz toplantılar yapmak, bildiri dağıtmak, afiş ve pankart asmak.

b) Karşıt görüşlü örgütlerle silahlı çatışmaya girmek, adam öldürmek, köy taramak.

c) Yurtdışında faaliyet gösteren yasadışı örgütlerle iş

birliği yapıp örgüte maddi yarar sağlamak.

d) Parti ve örgüt faaliyetlerini yürütmek maksadıyla yurda bol miktarda silah sokmak ve bölgelerarası silah seviyatına yardımcı olmak.

e) Yüksek okul ve üniversitelerde öğrenciler üzerinde hakimiyet sağlamak ve gençlik teşkilatını güçlendirmek için sempatan ve üyeler adına sahte kimlik ve hüviyetle üniversite seçme sınavlarına adam sokarak bunlardan örgüt kadrosu oluşturmak.

f) Bölücü örgütlere tıbbi malzeme ve yiyecek temin ederek gerekli desteği sağlamak, sahte pasaport ve kimlik tespit etmek.

3. Operasyonlar sonucu örgüte ait 15 adet uzun namlulu silah, 4 adet tabanca ve bu silahlara ait 1380 adet mermi ile 30 adet şarjör, parti program ve tüzüğü ve bol miktarda yasak yayın ele geçirilmiştir.

4. Yakalanan sanıkların meslek durumları şöyledir: Hukukçu 3, mühendis 3, doktor 3, öğretmen 9, eczacı 1, iktisatçı 1, yüksek okul öğrencisi 8, memur 6, işçi 4, serbest meslek 5.

5. Ele geçirilen sanıklar hakkında sıkıyönetim komutanlığınca dava açılmış olup kimlikleri tespit edilen bir kısım firari sanıkların yakalanması için arama ve operasyonlar devam etmektedir.”

Nihayet soruşturma bitti. Yukardaki bildiri, resmen gözeltinde olduğumuzu da kanıtlıyordu. Tutuklanarak cezaevine konduk. Ünü dillere destan, bir o kadar da direnişleriyle bilinen, 5 Nolu cezaevindeyiz!

Bir gece karanlığında yine açıldı Bin Bir Gece masallarındaki demir kapılar şıkırtılar eşliğinde... Bir sürü asker, yüzlerce asker, milyonlarca asker vardı. Milyonlardan sonra ne gelir bilmiyorum. Ama milyonlarca çoktu,

askerler çok, çoktular. Her zaman gördüğüm askerler değildi bunlar... 'Herrr Türkkk askerrrr doğarrrr'. Büyük bir kapıdan geçip kocaman bir avluya geldik... Bir sürü insan ellerinde torbalarla tek sıradaydılar... Daha çok kadınlar, kadınlardı. Karacadağ, Mardin, Batman, Van, Hakkari'den kadınlar... Yüzleri duvara dönük, gözleri görmeyen, kulakları duymayan kadınlar. (Görüş günüy-müş meğer ve o sınırlarda kör ve sağır olmak en büyük kuralmış).

Kıpırtısız, esas duruşta teyzeler, amcalar ve de askerler... milyonlarca, binlerce çok, çok ve çoktan da çok askerler...

Derken ip gibi sıraya geçenler konuştu:

'Kürdi xeber nedın (Kürtçe konuşmayın)

Kürdi xeber nedın (Kürtçe konuşmayın)

Lıvan dıxın, zarokame zulüm dıkım' (Onları dövüyorlar, çocuklarımıza zulüm ediyorlar)

Usulca...

'Herkes Türkçe konuşacak anladınız mı?' dedi en büyük asker...

Kadın polis annesini ve onu aradı.

'Tamam geçin' deyince geçtiler.

Kalabalık, çok kalabalıktı. Kimse kimseyi duymuyordu. Kel adamlar çoktu. Gürültü çoğalınca kaçmak istedik. Annesi sıkı sıkıya eline yapıştı. Parmaklıklar, tel örgüler vardı. Annesi kel kafalı biriyle konuşuyordu. Adam ona 'Nasılsın?' diyordu. O anlamıyordu. Çekiştirip duruyordu annesini elinden. Eve gidelim, diyordu. 'Eve gidelim.' Ağlıyordu herkes, annesi ağlıyordu, Mardinli, Karacadağlı, Batmanlı, Muşlu, Vanlı, Hakkarili kadınlar

hep beraber ağlıyordu. Bütün çocuklar ağlıyordu. Bütün herkes ağlıyordu. Bir tek kel kafalı adamlar ve askerler ağlamıyordu. Kel kafalı adamların gözleri kocaman ve kafaları keldi. Anne dedi yeniden çocuk... Anne... Annesi onu anlamıyor ağlıyor, ağlıyordu... Kel kafalı adam onu anlamıştı bir tek. Annesi onu anlatacak, kel kafalı adama anlatacak. Anne dedi yeniden;

-Hani babamı görmeye gidecektik?...

Bunlar girişimizin yapılması için kocaman avluda sırtımız görüşçülere, onlarınki de duvara dönük beklerken duyduklarımdı...

Demek duymaya başlamıştı kulaklarım, görmeye başlamıştı gözlerim...

Bu ölüm, zulüm, kan kokan masal başlıyordu kapılarının zincir sesleriyle beni içine almaya. Ve ben yaşadığım sürece o demir kapıların çıkardığı seslerden, gıcırtilardan hep silkinmek ve kurtulmak için çaba harcayacaktım.

Girişteki asker grubu kimliğimi istedi. Çantamı kontrol etti. İşine yarasın yaramasın her şeyi döktü, attı, yırttı. Kimlik bilgilerimi kaydetti ve ben, ruh gibi süzülüp girdim kapılardan. Yüzüme, gözüme, bedenime ilişen o kirli yüzlerden, hayvani gülüşlerden sıyrılmaya çalışarak...

Tarih 15 Ocak 1982; lakabı Minik, adının tam tersi bir adam, gördüğüm en iri yarı adamlardan biri, ablak suratlı, kumral, garip bakışları olan, sevimsiz biri, Esat Oktay'la beni daha çok korkutmak için güya sohbet ediyorlar. Çözülmeyen, direnen bir erkekten bahsediyorlar. İstenilen bilgileri alamazlarsa, onu araba lastiğine koyup kırsaldaki bir tepeden aşağı doğru yuvarlayacaklarını ya ölüp gideceğini ya da sağ kalırsa mecburen konuşacağı hakkında çok rahat sohbet ediyorlar. Bu ara beni de

arada bir sorup sıradan sorularla onları duymamı sağlıyorlar.

-Herkes bunun adını verirse (ki vermiş) o yaşlanıncaya kadar buradadır. Çürür, kimsenin ruhu duymaz. Çok yazık, okulu da elden gidecek.

-Bir sürü genç üniversite kazanmamışken O'nun kazanıp ülkeyi bölmek için çalışması çok yazık.

-Bazen sorguda söylemek istediklerini söyleyemeyenler; burada akıllarına geldikçe buranın en sorumlusu, en güçlüsü, her şeyi yapan Allah'ına haber gönderebilir, ki o benim.

-“Komutanım, ben şunu şunu hatırladım” derse, hemen iş değişir. Soruşturma ifadesini bile değiştirip evine bırakabilirim onu.

Anlıyorum ki bunlar sorguda da bulunmuş. Her şeyi biliyorlar, hatta onların emirleriyle sorgu yönlendiriliyor hatta mahkeme bile bunların kararlarını uyguluyor emnim.

- Genç ve güzel kadınlar çok önemlidir. Bir de üniversite okuyorsa, bir de İngilizce bölümü...

-Ataşe bir koca buluruz, yurtdışına görevli gidebilirsin.

-Vatan haini, bölücü, yıkıcı örgütlerle işi olacak biri değilsin sen. Bak sorgudakiler de görsün sizin liderlerin karıları, bacıları neredeler? Niye yoklar? Herkes karısını koruma altına almış. Sen onlardan olmadın bak! Sahipsizsin acı ve işkenceyi sen çekiyorsun! Bu yer sana göre değil! Okulun kalacak, atılacak, sürgün edileceksin. Mahkemen yıllar sürecek, ailenle aran bozulacak. Üstelik ağabeyin şerefli bir Türk subayı, rütbeli...

-Utanmıyor musun sen? Sende bu güzellik varken bu Ermeni piçleri ve katil sürüsüyle nasıl çalışırsın?

-Sen nasıl kendini onlarla bir tutarsın, seni kullanıp bir paçavra gibi atacaklar. Bu örgütler hep böyle yapar.

Ne gariptir ki ben de Ermeni dölü çıktım ve bunu yıllar sonra rahmetli babamın öldüğü Mayıs 1985'te öğrendim. Siverek'te vefat eden babamın ölüm kâğıdını almam gerekiyordu. Anam elime çok yapraklı nüfus cüzdanını tutuşturdu. Defnedilmesi için ölüm kağıdı gerekiyordu. Ölüm kağıdını almak için yola koyuldum ve mesai saati bitmeden hükümet konağına yetiştim. Sırada beklerken gayri ihtiyari babamın nüfus cüzdanını karıştırdım. Hayretle fark ettim ki, elimdeki yapraklı nüfus cüzdanında büyük babamın adı "Sarkis" babaannemin adı ise Yegso (Yeğsapat). Tabi yanlış yazılmış, belki kasıtlı olarak, aşağılamak için (iğsik) böyle yazılmış, diye düşündüm. Ben dumura uğradım tabi...

Babam, 1915'te kırılan bir Ermeni ailesinden, "qefle"-den, Kürt aile tarafından "besleme" olarak alınan bir "kılıç artığı" imiş meğer. Aman Allah'ım, bunu böyle mi öğrenmeliydim!

Babam ax babam tek çocuk bildim bileli. Kafamı kurcalamıyor değil! Herkesin amcası, halası vb. akrabaları varken babam nasıl tek çocuk... Kimseye soramam, kim bir çocuğu ciddiye alır ki? Abim uzaklarda, ablam okuyor, Emine ablam her gün azap içinde içki içip kumar oynayan bir kabadayı kocanın dayağını yiyip yiyip acılarıyla çoluk çocuğuyla bize sığınyor, akşam olunca anam 'Hadi kızım uşaklarını topla evine git. Ben senin belalı kocanla uğraşamam' diyor.

Babam etkisiz, yorumsuz...

Tek erkek çocuk abim. Şoför olan belalı eniştem ablama aşık oluyor. Bir de Asya ablam var babamı sahiplenen Kürt ailenin kızı Xezal'dan olma ablam. Babam qefleden sahiplenilince müslümanlaştırılıp her türlü işe koşturuyor. Onu alan Kürt aile dürüst ve çalışkanlığıyla mutlu

olunca Xezal ile evlendiriyorlar. Ve ablam Asya doğuyor. Asya 3 yaşında falanken annesi ikinci doğumda kardeşiyle beraber ölüyor. Babam Xezal'a olan bağlılığıyla evlenmeyip kızını kendisi büyütme için Siverek'e göçüyor (Belli orada kalıp anılarından kaçmak için bunu yapıyor).

Bilmiyorum, sadece müslümanlaştırılmış Ermenileri anlatan öykü, kitap, roman elime ne geçtiyse okudum. Yaşadıkları içimi karartıp, göz yaşlarımı kuruttu. O yüzden babamın yaşadıklarını gözlemlerimle birleştirip 'puzzle' oluştuyorum. Çünkü halen onun ağzından ya da ailenin fertlerinden ciddi, bilinen, bir şeylere şahit olmadım.

Ablam bana Xarpet'in en zengin ailelerinden biri olduklarını, bir nehrin kenarında iki katlı evlerinin olduğunu, bacılarından birinin adının Meryem olduğunu söylemişti.

Benim de tahtta çocukluğumda anlamadığım bir öğüt ninnisi var. Boğazi düğümlenerek, iç çekerek söylediği. O kadar. Bazan da

'Çavexu digerinim

Ke nabinim' nakaratı hatırladığım.

Asya ablamın kocası da meğer Ermeni. Müslümanlaştırılmış annesi... Beyaz tenli, kıvırcık saçlı bir kadın... Bazen babamla gizli sohbetlerini hatırlıyorum. Avlunun bir köşesinde sessizce konuşturlardı. Onun oğlu Ahmet abi ile evli idi Asya. Şofördü o da. Asya ve Emine ablam kamyonun önünde (şoför mahalli) denen yerde oturuyor, konu komşu da kamyonun arkasında pikniğe giderken belalı eniştem ablamı görüp aşık oluyor. Her gece içip içip nara atarak kapımızın önünden geçip duvarlara bıçak sürterek tehditler savuruyor. Anamın dediğine göre babam kulaklarını kapatıp korkup çıkmıyor. Abim yok oluyor Urfa'da. Anam da ablamın istememesine rağmen beladan kurtulmak için elinden tutup zorla veriyor

enişteme... Düşünsüz, derneksiz ve de kimsesiz. Halen onun çektiklerinin nedenlerini, sonuçlarını ve şimdi yüzlerce kadının halen aynı yöntemle evlendirilmelerini toplumun ayıbı olarak değerlendiriyorum. Kadını meta olarak gören bu gerici sistem, onları gerçekten değersiz bir eşya, mal olarak görüp ezdikçe kadınlar başkaldırıyı yükseltiyor şimdilerde ama kırsal alanda halen devam ediyor maalesef.

Ablam ziyan oldu gitti, acı çekerek, çaba harcayarak aslan gibi genç çocuklar yetiştirdi. Onları çok seviyorum. Babam Asya ablama Siverek'e göçünce caminin imamı onu sevip beğeniyor. Çağırıp kızını ona vermeyi teklif ediyor. O da evlänmek istemediğini, bir kızı olduğunu falan söylüyor ama nafile. Adam epey yaş farkı olmasına rağmen kızını babama veriyor. Anamla Asya ablam yakın yaşta ve sürekli kavga ediyorlar. Babam da hem Xezal'ı unutmamış hem kızını korumak adına anama haksızlık ediyor. Velhasıl ölene dek huzur, sevgi yoktu evimizde. Abim o nedenle de ben ve ablamı alarak uzaklaştı. Ve birbirimize tutunarak yaşamayı öğrendik böylelikle... Acı hayatları son bulana dek babam Xezal'ını anam çektiklerini unutmadı bence... Böyle bir anımdan hatırlıyorum babamın Xezal'ı unutmadığını.

Asya ablam doğum yapmış, bir kızı olmuş ve babamın elini öpüp

-Baba bir ziyademiz var, diyor.

-Xerli olsun Asyam. Adını ne koydun?

-Serpil baba.

- Serpil nedir kızım "Sergin" (tezek) koyaydın.

- Senin bir anan vardı kızım, adı Xezal'dı.

-He baba kızımın adı Xezal'dır demişti." Hiç unutmadım.

Babamı da anamı da... öyküsünü yarım yamalak öğrenince bir süre hiç mezarına gitmedim. Sonra gidip hesap sordum, nasıl camiye gidip hacca gidip kusursuz, hümanist bir Müslüman olabildin? Sonra okudukça kimsesizliğin nasıl bir şey olduğunu, ailesinin, evini kaybetmenin 10 yaşlarındaki bir çocuğun yalnızlığını anlayınca gidip özür diledim ağladım affet beni dedim, dertleştirdim ve rahatlardım ve onu çok seviyorum. Ecmiadzin'de onun bana dokunup mutluluğunu hissettim. Rahat uyu baba...rahat uyu.

Bir sürü korku, tedirginlik ve Diyarbakır dışına çıkmayan 20 yaşındaki bir kadın kurtlar sofrasının suçlu, örgütçü, Kürt bölücüsü, büyük düşman düştü Bin Bir Gece Masallarının kan kokan, zulüm kokan koridorlarının kadınlar koğuşuna.

Nasihatlerden beklenen sonuç gelmeyince işlemler de bitmiş oldu. Oradaki işlemlerin uzun oluşunun amacı; beni ihbarcı, ispiyoncu ve de onlara çalışan ajan mı yapmaktı? Bunu çok iyi anladım. Kocaman kol çantama doluşturulan eşyalarımın zincirli kapılar, şıkırdıyordu. Yeniden potin sesleri ve ölüm sessizliğine açılıyordu.

Yıllar önce Austchwitz toplama kampı ya da diğer adıyla "Ölüm Kampı"nda hayatta kalmayı başarabilenler 27 Ocak 1945'te Sovyetler Birliği'nce kurtarılmış. Austchwitz'in acı geçmişinde yaşananların öykülerini biliyordum zaten. Cezaevinden çıktıktan sonra, bütün insanlık dışı uygulamaları bir yerlerden model almış olabilirler düşüncesiyle, yeniden arayıp bulmaya, okumaya, çalıştım. Hitler'in nasıl ırkçılıkta bir numara olduğunu ve İkinci Dünya Savaşı yıllarının insanlığa vermiş olduğu zararları, Nazi Toplama Kampları'nın vahşetini anlatan Piyanist, Hayat Güzeldir, Çöküş, Çizgili Pijamalı Çocuk gibi filmleri bulup izlerken nasıl ağlama krizlerine girdiğimi, yaşadıklarımın sonra yeniden izlerken daha derinden etkilendiğimi, sabahlara kadar uyuyamadığımı, her

uyuduğumda kâbuslar görerek uyandığımı hatırlıyorum. Demek ki vahşetin bu boyutunda bir tek biz yıkılmamışız. Onu da isteyen çok arkadaş vardı. Yani ölümü ve kendi bedenini ateşe veren 4'leri unutmak mümkün değil. Ferhat Kurtay, Eşref Anyık, Mahmut Zengin ve Necmi Önen'in Diyarbakır zindanında her türlü işkence ve teslim alma politikalarına karşı kendilerini ateşe vererek protesto ettiler. Bizler korkmuyoruz, sizler de korkmayın diyerek teslim olmamanın verdiği onurla bedenlerini ateşe verdiler. Bizleri ölümle tehdit ettiler. Bizler ölüme meydan okuyarak onların tehditlerini boşa çıkardık!

Minik beni alıp götürüyor koca bir kapının ardındaki uzun bir koridorun sonundaki kapıya. Gardiyan çoktan "Horoz misafir var" diye eliyle çağırılmış. Hışırdayan anahtarlardan biriyle, parlayan potinin burnuyla ittirerek açıyor kapıyı; orda bekliyor kemik atmayı bekleyen köpek gibi. Çantam yeniden dökülüyor kapı önüne. Ben Horoz ve de Minik...

Gece soğuk, kapılar büyük, demir çok, zincirler hışırdayarak açılıyor. Hışırdayan anahtar sesleri, Gece zemheri bir şubat ortası... onlarca asker, onlarca demir kapı aralarında seviyesizce küfürbaz konuşanlardan sıyrılıp gelmişim bu koridora.

Soruyor Minik:

-Kürt müsün, Türk müsün?

-Kürt'üm.

-Öyle mi? Ben seni İzmirli zannettim.

-19 yaşında üniversiteli dök çantanı. O...pu, hoş geldin. Burası uslanmayanların yeri madem adını vermişler senin uslanman gerek..."

Bana bir tokat atıyor, savruluyorum. Kulağımın içinde yüzlerce çan çalıyor. Dudağımdan sızan kanın ılıkliğini

hissediyorum.

Gece zemheri bir şubat ortası... onlarca asker, onlarca demir kapı

Çantam dökülüyor, Allah Allah bu ne!

-Askeri hastane sağlık kartı mı? Ulan sen kimsin? Abin şerefli bir Türk subayı, sen bölücü bir hain mi? Vatan haini soysuz utanmadın mı ulan O..... Amına koyduğum!

Dayak... top gibi döne döne yine... tekme tokat devam.

-Soyun!

Minik ve Horoz bomboş koridor...

Alev alev yanan bir yüz, kanayan ağız burun patlayan dudak, kırık diş, çınlayıp duymayan kulaklar... çınlayıp dönen kelimeler...

Bir daha yüzümden alevler çıkıyor topaç gibi döne döne. Yaklaşık 20/30 belki de 50 tokatla artık kalkamayacak duruma geliyorum. "Kalk!" diyor, çaba harcıyorum ama nafiye, kalkamıyorum. Tekrar deniyorum yalpalayarak, zoraki kalkıyorum ama bu defa da yüzüme, ağabeyimin bana çıkardığı askeri hastane muayene kartımı fırlatarak küfrediyor:

-A...na koyduğumun, bak hele bir de ağabeyi şerefli orduda asker ha, bir de yüzbaşı!.. Ulan seni buradan sağ çıkarmayacağım, sürtük. Bir de Kürt olduğunu söylüyor. Soyun ulan kaltak, soyun!

Leş gibi olan açık kahve paltomu çıkarıyorum, bir yerlerden kan bulaşmış kollarına. Takatim yoktu. Kolum kalkmıyor, uzun hırkamı da çıkarıyorum ve izliyorlar aç kurtlar gibi... Atlet ve iç çamaşırlarımla büzülüyorum. Külötlü çorabım ve çizmem duruyor. İğrenerek, başım öne doğru eğik, kanımın kokusunu duyuyorum. Horoz,

görevli koğuş sorumlusunu almak için demir kapıyı şangırdatarak yeniden açıyor. Benden belki 3-4 yaş küçük, belki lise öğrencisi cin gibi bakan uyanık bir çocuk çıkıyor kapıdan, hazır ol vaziyetinde kısa künye yaparak.

“Topla” diyor “bu döküntüleri” Al götür bunu... Buranın kurallarını öğret ona, öğret ki buranın nasıl bir okul olduğunu öğrensin. Yarın görüşeceğiz, onunla bu gece bu kadar.”

Topluyor, el çabukluğuyla dökülenleri. Ağızdan damlayan kan ve kırılan dişlerimden parçalar, koridorda kalıyor.

Loş ışıklı küçük bir bölümünde kadınların gözaltında tutulduğu 5 Nolu Cezaevi kadınlar koğuşunun üst katı tutuklulara, alt katı sorgudan gelip mahkemeye çıkmayı bekleyen gözaltındaki kadınlara ayrılmış. Herkesin gözünde aynı korku ve tedirginlik, uzaydan gelmişim gibi etrafımdalar “Pepuk”lar...

Pepuk Kuşu Efsanesini bilirsiniz:

İlkbaharda, karların erimesiyle birlikte, dağlarda kengerler ve şifalı otlar çıkmaya başlar. Böyle bir bahar günü, biri kız biri erkek iki kardeş kenger toplamaya gitmişler. Kız, topladığı kengerleri erkek kardeşinin sırtındaki torbaya atarmış. Uzun süre kenger toplamaktan yorulunca ve güneş kaybolunca eve dönmeye karar vermişler. Merak bu ya, ne kadar kenger topladığını merak eden kız kardeş, eve dönmeden çuvalı indirip bakmak istemiş. Bir de ne görsün! Torba boş! Torbada hiç kenger olmadığını görünce kardeşini suçlamaya başlamış. Erkek kardeş yeminler ederek “ben yemedim” demişse de demesine rağmen inanmamış. Erkek kardeş, kız kardeşinin kendisine inanmadığını görünce, “madem inanmıyorsun karnımı aç ve bak” demiş. Kız, kardeşinin karnını yarıp bakmış ve kenger olmadığını görmüş. Meğer torbanın dibi delikmiş, topladığı bütün kengerler delik-

ten düşüp gitmiş. Kardeşi ölünce de Tanrı'ya yalvarmış

-Tanrım, beni bir kuş yap, herkese ve her yere kardeşimi nasıl öldürdüm diye anlatayım, demiş. Her bahar "Pepuk"lar anlatır herkese ve her yere:

Keko Pepo	Keko Pepo	Keko Pepo
Kam kıst	Ki küşt	Kim öldür Mı
kıst	Mın küşt	Ben öldürdüm
Kam şüt	Ki şüş	Kim yıkadı
Mı şüt	Mın şüş	Ben yıkadım
Kam dardwe	Ki rakır	Kim kaldırdı
Mı dardwe	Mın rakır	Ben kaldırdım

Diye feryat edermiş. Dersim, Karacadağ ve dağlık olan her yerde Pepuk, sürekli ağlar. Onu görmek isteyen herkesten de kaçar.

Bu, Kürtler için güzel bir masaldır. Kardeş katili olmak, sonradan acı çekmemek ve yine pişman olanlardan olmamak için dile getirilir bu Pepuk kuşunun feryadı. Bizde bir de kadınlar çaresiz ve çözümsüz kalınca, çözemedikleri şeyleri söyleyip dururlar. Öyleleri için de "Pepuke" denir. Gerçi daha çok Hatun Toprak Anamız bu tanıma uyuyor. Sanki onca dayağı yiyip yüzü gözü şişen ben değilmişim gibi kendimden küçükleri görünce utanıyordum.

Tıp fakültesinden 2 kız öğrenci: Birinin adı Deniz, diğerrinin adını hatırlamıyorum. Batmanlı 2 küçük kız, 14-15 yaşlarında; Kulp'tan bir kız, (beni arayan sorumlu) 15-16 yaşlarında; liseden sınıf arkadaşım, DDKD-DDKAD'de tanıştığım arkadaşım Halide Dünder; PKK'den Bedriye Hanım, 25- 28 yaşlarında bir kadın, Cemile Büyükkaya, Sevgi Kavak hatırladıklarım... 8 ya da 10 kişiyiz ama en popülerimiz Hatun Toprak.

Hatun Toprak, oğlu için eşiyile beraber içeri alınmış bir kadın. Tipik Diyarbekir anası. Bize: "Oğlumun yüzünden

alındım” diyor. “O da talebeydi, benle benimkini de getirdiler.” diyor. Biz de inanıyoruz. Başka bir yol da yok. Ne zaman koridorda yürüyen bir ayakkabı sesi duysa, Pepuk kuşu gibi “oy bu bizimkinin qondirasının sesidir” deyip koğuş kapısına doğru koşuyordu. Yaklaşık 3 ay beraber kaldığımız Hatun Toprak, tam bir Diyarbekir kadınıydı. “Bizimkinin qondirası, Melikahmet'te bir ayakkabıcının yaptığı yımırta topukludur. Mehleye gider, taşlardan çıkardığı sestem tanırdım. Qonşılarda olsam, bizimkinin qondıra sesini duyar duymaz, hemen eve giderem” derdi. Bak bu onun qondirasının sesidir. “Beni ari” derdi sürekli. Sorguda ne yaşadı, ne kadar kaldı, bilmiyorum, O'nu koğuşta tanıdım ama çok zekiydi. İşine gelenleri bize sıkça anlatırdı işine gelmeyenleri ise anlamazdan gelirdi.

İzo (İzzettin Toprak) tam bir Xançepikli ana-babanın oğlu ve Bismilli bir ağayı (Niyazi Çetin) öldürmekten zanlı olarak alınmış, KAWA'cı bir genç. Biz tanımiyoruz ama Hatun Ana, gözbebeği İzo'yu çok seviyordu ve belki çok sevilenler, işkenceciler tarafından kullanılmaya çalışıldıkları için buradalar... Bilmiyoruz.

İzzet Toprak kimdir? Xersizdir (hayırsız anlamında)

Eczacı Sevgi Hanım, kız kardeşi bulunamadığı için gözaltında. Siyasi anlamda bir faaliyeti yok. Hemşerim ve hamile (düşük tehdidi var) doktor öyle demiş cezaevindekilere.

Tıp Fakültesinde okuyan kızlar, tam emin olmasam da, başkalarının yerine sınava girmiş olduklarını biliyorum ama bundan ötürü mü buradalar, tam olarak bilmiyorum, hatırlamıyorum niçin burada olduklarını, bildiğim tek şey Kürt olmadıklarıydı. Bizimle birlikte gözaltında olan Batmanlı 2 küçük kız büyük ihtimalle PKK'li ağabeylerine üst-baş götürmekle ya da yiyecek götürmekle suçlanan çocuklardı.

Halide, kiralık ev ararken PTT'nin arkasında bir yerde karakola düşmüştü. Siyasi kimliği ortaya çıkmıştı. Liseden beri sınıf arkadaşımı. Uzun süredir tanışıyoruz.

Kulplu sorumlu kız, yaşından olgun bir öğrenciydi. Evlerinin çok uzağında bir yerde (Gom: büyükbaş hayvanların barınağı) bazı sol içerikli kitaplar ve Kürtçe kasetler bulunmuş. "Gom" kim tarafından kullanılıyorsa evleri basılmış ve o evde okuyan tek öğrenci olduğu için alıp getirilmiş. Kitaplar onun bile olsa! Okumak böyle bir suç işte... Mart 12'de tahliye edildi. Şimdi bazen o günleri yâd ederiz, hâlen en çok dayağı benim yediğimi söyler durur.

Hepimiz bir avuçtuk ve suçsuzduk. Esat Oktay'ın dediğine göre "camiden" toplanmıştık.

Cemile Büyükkaya, eşi Necmettin Büyükkaya için getirilmiş, 2 çocuk sahibi bir kadındı. Çocuklarına ve yaşlı anasına bakıp yıllarca dağ taş dolaşip halkının ve ülkesinin bağımsızlığı için mücadele eden eşinin yokluğunda ekonomik ve psikolojik sıkıntıları hissettirmemeye çalışmış fedakâr ve tatlı bir Malatya Kürdüydü.

Necmettin ve Cemile Büyükkaya

Necmettin Büyükkaya; Mehmed Uzun'dan Celal Talabani'ye, Ömer Ayna'dan Yılmaz Güney'e kadar geniş çevresi olan devrimci bir kişiydi. Kürtçenin Kurmanci lehçesinin yanı sıra Zazaki de bilmekteydi. DDKD'nin ilk başkanlığını yapan Necmettin Büyükkaya, okumakta olduğu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olamamış, sonra pek çok sol örgütte aktif olarak çalışmıştı. Hatıralarını, "Kalemimden Sayfalar" adlı kitabında toplamıştır.

Kürt siyasi hareketi içerisinde özgün duruşuyla bilinen ve "Neco" olarak tanınan Necmettin Büyükkaya, 1943 yılında Siverek'in Hadro köyünde doğdu. Siverek'te lise olmadığı için Diyarbakır'da Ziya Gökalp Lisesinde bir yıl okuduktan sonra devam edemedi. Ailevi ve ekonomik sıkıntılardan ötürü Adana'da liseyi hem çalışarak hem okuyarak bitirdi. Ölümüne dek hiçbir şey O'nu, halkı ve ülkesinin özgürlüğü için mücadele etmekten alıkoymadı. İstanbul'da hukuk okurken hem Kürt hem de Kürdistan Gençlik Örgütünün aktif önderiydi. O'nu merak eden, onunla tanışmak isteyen o dönemin devrimci Kürt gençleri İstanbul'a onu görmeye gidiyorlarmış. Cemile abla da öyle bir kongreye Ankara'dan giden Malatyalı genç üniversiteli kız. Tanışıp arkadaş oluyorlar ve DDKD'de Mehmet Emin Bozarıslan yüzüklerini takıyor. Yıl 1971 ve birbirlerinden bir daha haber alamıyorlar. Yüzük elinde ama Neco yok ortalıkta (Büyük ihtimalle yine bir toplanma var Kürt gençlerinde o da Irak ya da Suriye'ye geçiyor. Çünkü pasaport gerekmiyor onun için, suni sınırları kabul etmiyor).

Büyük ihtimalle o tarihlerde Kürdistan Demokrat Partisi üyesi oluyor ve de çalışıyor. 1974'te af çıkınca Türkiye'ye geliyor ve Ankara'da Cemile ablayla evleniyorlar. 1975'te evleniyorlar. Yılmaz Güney de nikâhlarına teşrif ediyor. Başka bir şahit çağırmaları gerekince yoldan geçen birini çağırıyorlar. Cemile abladan bunları deyim yerindeyse şorıklarımız (salya) aka aka dinlerdik. Ve

çektığımız onca acı, işkence son bulur; cezaevindeki açlığımızı unutturduk. “Kürdistan İşçi Partisi”nden (KİP) 1977’de büyük ihtimalle ayrılıp bütün Kürdistanlı örgütlerin birleşmesi için mücadele veriyor. Bu ara İsveç’e geçiyor. Onun için ülkenin dört parçasının her biri, bir diğerinden daha önemli ya da daha önemsiz değildi. Ülkenin birliği ve dilini çok önemserdi. Cemile ablanın Kürtçe konuşması, aşkı yaratmış aralarında. Bir yıl sonra da Serdil doğuyor, 1976’da. 4 yıl sonra 1980’de Elya doğuyor. İki kız da sarı, kıvrır kıvrır saçlı, ancak bir ressamın çizebileceği kadar kusursuz yüz hatlarına sahip, güzel ve zeki çocuklardı. Ben cezaevi çıkışında Necmettin Büyükkaya’nın öldürülmesi nedeniyle onları tanıma imkânı buldum. Daha sonra anlatacağım o anılarımı. Şimdi Cemile ablayla gözaltında paylaşımlarımla kalayım.

Cemile abla masal anlatır gibi bize hayatını anlatıyordu. Hayatın her alanında yalnız mücadelesini anlatırken ne çok çile çektiğini ancak ben de yıllar sonra eşim tekrar tekrar gözaltına alınıp çocuklarımla (iki kızıyla) yalnız kalınca anladım. 5 No’luda işkence ve dayakla sinema salonunda devrimci direnişi ve mücadeleyi kırmak için, boyun eğmeyen devrimcilere ve direnenlere geri adım attırmak amacıyla lider pozisyonunda, güçlü kişilikleri bilinçli olarak seçen Esat Oktay ve katil ekibi, Necmettin Büyükkaya’yı dayak ve işkenceyle öldürecek kadar canilemişti. Habire: “Tek tip elbise giymeyi kabul et, senin yaşamana müsaade edelim” diyorlardı. Ama O, “çökmeyeceğim ve çocuklarım benden utanmayacak” diyerek karşı koyuyordu! Onuru, şerefi, halkı ve ülkesi için dimdik ayakta durdu. 1984’ün ilk ayında baygın olarak sinema salonundan hastaneye kaldırıldı. Orda başka bir davadan tutuklu olan İsfendiyar Eyüboğlu adlı sol bir örgütten (TKP-İGD) yargılanan birinden, O’nu kimlerin vurduğunu ailesine anlatmasını istedi ve şehadete gitti. Cemile ablayla zaten tanışan İsfendiyar, olup biteni Cemile ablaya anlattı ölümünden sonra.

11 yıl süren evliliklerinde bir yıl bile yan yana kalama-
mışlardı. Yaşlı annesinden başka kimsesini görmediğim
Cemile abla babasız büyümenin verdiği yalnızlığı maa-
lesef Necmettin Büyükkaya'yla da yaşamıştı. Ölüm ha-
beri, acı haber tez ulaştı. Görüşte, defalarca para yatır
ama gelme diyormuş Cemile ablaya. Hem kendi hem
de O çok acı çekmesin, çocuklar perişan olmasın diye
ama Cemile abla düzenli gidiyormuş. "Serdıl 6, Elya 2
yaşında yaklaşık 3,5 ay gözaltında kaldık sorguyla bera-
ber. Elya şimdi unutmuştur. Aklımdan çıkmıyor kızlar ve
yaşlı anam" diyordu.

Gözaltında İstiklal Marşı'nın 10 kıtasını, Atatürk'ün Genç-
liğe Hitabesi'ni ve Andımız denen ırkçı ve insani olma-
yan marşları ezberlemeden olmazdı. Eğitimci olacağı-
mız için öğretmenlere ya da o bölümde okuyanlara o
görev verilirdi. Ben Cemile ablaya ve bilmeyen herkese
sabaha kadar (yani 1 günde) öğretmek zorundaydım.
Cemile abla geliyor belli bir yere kadar sonra unutup.
En sık kullandığı "gülüm" kelimesiyle: "Ya gülüm; aklım
çocuklarda ve yaşlı anamda onun için ezberleyemiyor-
um" diyordu. Ben de Cemile abla: "Bak şimdi, gene
ben sana ezberlemediğim için sen de ezberleyeme-
diğin için bir ton sopa yiyeceğiz" diyordum. Ama nafile,
beraberce dayağımızı yiyorduk, oturup ertesi güne ka-
dar yine çalışmak durumunda kalıyorduk. Sonuç mu?
Yine dayak tabii ki.

Halide biz gözaltındayken ameliyat oldu. Jinekolojik bir
kist alındı. Bize hastane çıkışı serum şişesi kenarların-
daki tenekeden 1 cm enindeki metallere getirmişti.
Bıçak olarak kullanmak için. Yemeklerde bazen bulgur
pilavı çok gelince onunla kısır yapıp gözaltı koğuşunda
yedik. O tenekelerle gelen salata malzemelerini doğrar
kısır yapardım. Cemile abla çok severdi bulgur işlerini,
sonra dışarı çıkınca bir kez yapıp yedik. "Biliyor musun,
içerdekini tadı başkaydı" dedi. Zorluklar bizleri de tat-
ları da daha özel kılmıştı, onu bir kez daha anladım. Gö-

zaltında eğitim yoktu, yani havalandırmaya çıkmıyorduk. Tutuklu kadınlar bizim üst koğuşumuzda kalıyor, onlar karavana alıyor, bize küçük tencerelerde sayımıza göre, yemeğin çokluğu ve azlığına göre, yemek bırakıyorlardı. Bazen bizim en az 10 katı kadar olan sayıları için gelen ekmek ve yemek 10 kişilik falan oluyordu ki o zaman ne biz istiyorduk ne de onlar ısrar ediyorlardı. Çünkü orada hamile kadınlar, çocuklular, yaşlı ve hastalar öncelikliydi. Görüş yoktu, biz gözaltındakilere ama para yatırabiliyorlardı. Düzenli para yatıran 2 ya da 3 kişinin ailesiydi. Ve o para ile de koridorları yıkamak için deterjan, ırkçı ve faşist portreler çizmek için boya, Atatürk ve Türk bayraklarıyla donatmak için bayraklar alınırdı. Bazen "Kantin listesi yapın" derlerdi. Biz de aç olduğumuzdan zeytin ve soğandan asla vazgeçmezdik. Dünyanın en lezzetli yemeğinden daha güzeldi zeytin ve soğan, tabii ekmek olursa. Küçük el kadar yuvarlak asker somunları veriyorlardı. Bazen 3 somun düşerdi bize, bazen kişi başı 1 somun. Aynı şey tutuklulukta da olurdu. 90 ya da 100 kişiye 3 ekmek düşerdi. Hasta ve bebeklere lokma lokma verilirdi. Bazen 3 yumurta vardı kahvaltı için gelen karavananın altında. Meşhur teneke bıçakla bölüp herkese eşit paylaştırılırdı. Kısır istedi canımız nasıl ballandırarak anlatıyorum Cemile ablaya. "Abla bak şimdi yeşil soğanı ayıkladım, maydanozları suda beklettim, naneler başka bir yerde marullarla birlikte suda. Turp ve havuçları soydum, hadi sen bulguru şişirmeye başla. "Kuru soğan ve sarımsakları doğradınız mı kızlar? Kızarmış Diyarbakır pidesi de var. Aaa turşuyu unutmayın! Yanında bir de ayran..." Bunları sayarken Cemile abla ve koğuş yerlerde resmen. Bir de doğrarken bıçağın tahtaya temas ederken çıkardığı sesleri arada "tık tık tık" diye taklit edince bütün malzemeleri yazalım diye tutturdu. Hadi yazalım dedim. Başladık, salçayı da ekleyelim ah limon da geri kalanlar...

Cemile ablayla kantin listesi yaptık. Paramızı hesaplıyoruz. Her hafta iki bin lira yatıyordu (en üst limit oydu) ve

o para idarede kalıyordu. Listeyi doldurmaya başladık: Yeşil erik, salatalık, süt, bisküvi, kuru soğan, zeytin, domates. Şaka gibi geldi hepsi, şok olduk. Yaşam devam ediyordu dışarıda. Ağaçlar ve bitkiler önce çiçeğe duruyorlar sonra da sebze ve meyve veriyorlardı. Bu inanılmazdı, gözlerimiz ilk defa renk görüyordu. Kırmızı, yeşil bu son günlerde hatta son aylarda gözümüze ve gönlümüze dokunan bir şeydi. Baharla beraber bu renkler ve günlerce çekilen aç kalışlar yerini, gülümseyen yüzlere bırakmıştı. Koğuş kapısını kapatıncaya kadar sayım düzeninde içimiz içimize sığmamış; yaramaz çocuklar gibi kırık bir gülümseme, acılı yüzümüze oturmuştu. Ve kapı kapandı bir torba salatalık ve erik, bir kâse domates yaklaşık 10 kişilik gözaltı koğuşuna az bile gelirdi. Çarçabuk yemeye başladık. Çünkü listesini yaptığımız ihtiyaçları gelir gelmez belki de bir saat sonra suni bir gerekçe yaratılacak, asker potinleriyle ezilip birbirine karıştırılabilirdi. Her an her şey olabilirdi bu zulüm hane. Zaten açtık ve 3 şeyden nefes alamadan yemeğe başlamamızın asıl nedeni de onlardan önce midemizin bayram etmesiydi.

Alt kattayken koğuşu basıp erzakları ezmediler ama tutukluysen birçok malzememiz ezilip yenilmez hale sokuldu. Hatırladığım kadarıyla yediklerimiz bizi çok rahatsız etti. Kimimiz midemizin kimimiz de bağırsaklarımızın ağrısından şikâyet edip ayrı konulara geçiş yaptık.

Bizler yeni gelirken (özellikle gözaltındayken) pencerelerden havalandırmayı gözetler, tanıdıklarımızı görmeye çalışırdık. Ranzanın ikinci katında havalandırmaya bakan gri boyalı camlardan gardiyana görünmeden eğitim yapan kadınlardan kimleri tanıyoruz diye arada bir bakmaya çalışırdık. Ama çoğu PKK'den tutuklulardı, yaklaşık 90/100 kişiydiler. İçlerinden sadece Gültan Kışanak'ı tanıdım. Onunla aynı okuldaydık. O Türkçe bölümünde okuyan kıvrıkcık saçlı, hayli esmer ve zayıf, sert bakışlı biriydi. Tabi mahkemeye çıkacağımız döneme kadar da

hiç yüz yüze gelmedik.

Gözaltına alındıktan yaklaşık 3,5 ay sonra, Haziran başı gibi, mahkemeye çıkarılacağımız söylendi Horoz (gardiyanımızın kod adı) tarafından. Tesadüf bu ya Horoz'un nöbeti vardı ve ben karavana için dışarı çıktım.

-Yarın mahkememiz var, bize yazlık giysi verir misiniz? dedim.

-Gerek yok yazlık giysiye, kazaklarla gidin. Pikniğe gelmişsiniz, zaten tahliye olacaksınız, dedi.

Şoktaydım, gözaltına giysi alınmıyor ve hepimiz kış aylarında gelmişiz; üstelik sorgudaki yerde yatmalar neticesinde soğuktan daha az etkilenelim diye kat kat giyinmişiz. Ve onlarla Diyarbakir Haziran'ında savcılığa çıkacağız. Çok acımasız bir durum çok... Neyse ki daima kendime yakın bulduğum (kan çekiyor herhalde) Sakine'ye söylüyorum. Hemen bize ayakkabı dâhil daha yazlık şeyler gönderiyor.

Mahkûmlara anlatılmaz işkenceler uygulanırdı: Sabah erkenden cezaevi koridorunda erkek tutukluların uzağında bir yerde merdivenin altındaki duvara dönük hazır olda bekletilmeler, erkek tutuklulara zincirli ayaklarıyla uygun adımda yürüterek marş söyletmeler, hayatımda duyduğum en kötü kokularla birlikte günlerce yıkanmalar, pencereleri kapatıp 5'er sigara içirmeler, yat sürün eğitimleri, 90 dakika dik yürüyüşler... Bütün bunlar iğrenç bir koku yayardı ortalığa. Ayaklarda biriken bu kokular insanda dayanılmaz bir hal alırdı.

Mahkeme anı gelip çattı. Aklımda Horoz'un söyledikleri: Tahliye olacak mıydım? Erkek tutukluların saç modelleri aynıydı. Sıfıra vurulmuş parlak kafalardan kimseyi ayırt edemiyorduk, hepsi tıpkısının aynısıydı. Siyaha boyanmış eski asker elbiseleri dayanılmaz bir koku yayıyordu. Okuldan, üniversiteden arkadaşlarım vardı ama onları

ayırt edemiyordum. Yaka paça yalpalanarak, zincir şangırtılılarıyla cemselere bindirildiler. Birkaçı kısa künye yaptı. Evet, isimlerini biliyordum ama sırtım dönük, hazır olda bekliyorum. Bin bir güçlkle onlar bindirildiler. Sonra da ben yalnız bindim, tank gibi bir askeri araca. Başım öne eğik, asla önümden başka bir yere bakamıyordum, zaten bakmak da yasaktı. Horoz, bunları defalarca tembihleyip beni teslim etti diğer gardiyana. “Akşam dönüşte vukuatım olursa vay haline” dedi. Üniversite okuyanlara çok gıcık oluyordu. Yeni geldiğim dönem, canı her sıkıldığında beni çağırıp ellerimi patlatana dek döverdi kalaslarla. “Ben dört yıl hazırlandım ama üniversite kazanamadım, sen ise istediğin bölümü kazanmışsın ama okul okumuyorsun ve bölücü olmuşsun” deyip küfürlerle coplardı parmaklarımı, hissetmezdim.

Birkaç gün aç, susuz köleler gibi gidip geldik mahkemeye. Savcıya, işkence altında ifademini alındığını, okumadığımı, burada okumak istediğimi falan söyledim. Okudum dediklerim yazılmıştı, sevindim ve aynılarını tekrar ettim. Kimlik bilgilerimi saatlerce sorup kaç yılında doğdun, kaç kardeşin var, falan fistan, aç susuz götürüp getirmek, başka bir işkence metodu.

Başka bir gün, bu defa hâkime sevk ettiği için, 3-5 gün git gel... İşkencenin daniskası bu gelgitler. Şimdiki Urfa yolunda, nispeten yüksek sarı bir binanın damından yıkanan halılar görmüştüm. Aman Allah'ım o ne güzel bir duyguydu! Tıpkı erik gelen gün gibi bizim bir zamanlar yaşadığımız normal bir hayat vardı demek, halı vardı! Biz cehennemde olabilirdik ama dışarıda normal insanların yürüdükleri, oturup kalktıkları, metal kaşık ve cam bardaklı yaşam devam ediyordu. Bak, diyorum kendi kendime, senin annen gibi halı yıkayıp asmış bir kadın. Güneş onu kurutacak, kadın onu rulo yapıp içine naftalin koyacak güvelenmesin diye ve bir dahaki kış için beyaz örtülerle sarıp kapı arkasında duvara dayayacak. Sen bir dahaki kış burada olmayacaksın. Bunu istiyorum,

yani tutuklanmamayı. Ama senin konuşmaman savcının ya da hâkimin seni tahliye etmesi demek değildi. Bu bir politikaydı. Üniversite öğrencileri, kitap okuyanlar yan yana gelip dernek kurma cesareti gösterip hesap sormayı, karşı olmayı unutmaları, onlar cezalandırılmalı ki ondan sonraki kuşaklar onları tanıyanlar bir daha bu tür şeyler yapmasınlar.

Anamın dediği gibi, Siverek'teki komşular, "niye bizim kızımız hapselere girmedi de Rahime girdi? O, telebe oldu, barmağını arı deliğine sokti" demişlerdi. Demek ki çıkan sonuç şu: Parmağını arı deliğine sokmayacak ve de talebe olmayacaksınız. Siverek'te devrimci gençlere "telebe" denirdi.

Onun için bir daha ki yıl, kışın orda kalacak ve ben tutuklanacaktım. Bu tutukluluk eğitimdeki Yılmaz'ın yaralanması ile ilgili olayda DDKAD derneği yönetimiyle ilgili bir tutuklanmaydı. Ama daha sonra KİP ve DDKD davlarıyla ilgili 'suçsuz' bulunup tahliye edilmişim.

DDKAD (Devrimci Demokrat Kadınlar Derneği) bir grup Kürt devrimci üniversite öğrencisi ya da mezunu kadının, kendi aralarında seminer çalışmaları yapmak amacıyla bir araya gelmeleriyle başlamıştı. Zannedersen bunların eşleri veya arkadaşları DDKD'li gençlerdi. Diyarbakır'da TKP'lilerin gençlik örgütü erkekler için İGD (İlerici Gençler Derneği) kadınlar için İKD (İlerici Kadınlar Derneği) adında örgütlenmeye başlayınca, Sovyetler Birliğini öncü Sosyalist blok olarak gören, aynı TKP'yi model alan KİP de (şimdi öyle yorumluyorum) DDKD (Devrimci Demokrat Kültür Derneği adı altındaki genç erkekler) ve DDKAD'yi (devrimci demokrat kadınlar derneği) kurdurttular. Ve DDKD bünyesindeki eşleri, akraba veya arkadaşları o dernekle ilişkide olan kadınlar, TKP'lilerin İKD'yi kurması gibi, onlar da hemen DDKAD'ı kurma kararı aldılar. Kadınlar yorulmasın ya da akılları o kadarına basmaz diye düşünüp erkekler, ka-

dınlara dernek kurdurdular.

Ben o dönem yoktum. Lis-Der /DYÖD falan ayaklarındaydım. Tıfıl bir devrimciydim yani. 1977 sonu kuruluş aşamasında Sevinç İşcanlı, Methiye Özhal, Sabiha Otlu, Türkan Beğik, Gül Dağdeviren, Neşe Timur, Bircan Tanrikulu, Perihan Özgökçe adlı kadın arkadaşlar kişisel sorumluluk alarak yasal bir dernek olan DDKAD'yi kurdular. Nasıl görevlendirme oluyor bilmiyorum ama başkan Sevinç, sekreter Gül, sayman da Methiye oluyor. Bildiriler yazılıyor. Geceler düzenleniyor. Kitleleşmek ve seslerini duyurmak için yoğun çaba harcıyorlardı. Üzerinde daha çok durdukları konulardı: Eşit işe eşit ücret bildirileri yazıp dağıtmak, kadın erkek eşitliğine dair bilinçlendirme ve seminerler, anadilde eğitim hakkına değinen konferans ve seminerler, Töb-Der lokalinde 8 Mart Dünya Kadınlar Gününe ait etkinlikler, 1978 de Sabiha'nın 8 martı kutlamak amacıyla korsan gece etkinlikleri... Emek Sinemasında, Siverek'te organize edilen ve Paşa Uzun'un konuşmacı olarak katıldığı halkın "develerini çalan ağanın adamlarına hesap sormak için" yapılan mitingi unutamam. Sema Güzel, Leyla Kahraman, Halide DüNDAR ve ben katılmıştık. Miting dağılmadan develer teslim edilmişti!

Faşistler tarafında Urfa'da öldürülen Şevket Özlahlan arkadaşımızın cenaze töreni, son derece kitlemel ve örgütlü bir mitinge dönüştü. O miting sonrası Diyarbakır'daki bütün faşistlere savaş açıldı. Vedat Aydın ekibiyle birlikte Diyarbakır'da üniversiteyi faşistlerden temizledi.

1978-80 yılları arasında Bismil –Tatvan mitingleri oldu. DDKD'nin ve DDKAD'ın en örgütlü ve kitleleştiği yıllardı. Ne var ki bu nispeten demokratik ortam uzun bir süre devam etmedi. Yükselen ulusal uyanış karşısında panikleyen egemenler, derhal önlemini aldı. Maraş katliamından sonra Kürdistan'ın birçok ilinde ilan edilen Sıkıyönetim idaresi, 1980 yılında neredeyse bütün illeri

kapsadı. Artık rahat çalışmanın olanağı kalmamıştı. Bu nedenle DDKD kadroları, sıkıyönetim olmayan Kürt illerine oradan da Suriye'ye ve de Avrupa'nın birçok yerine kaydırılmıştı. Kadınlar için öyle bir şey yoktu. Evli olup da eşleri ve çocuklarıyla birlikte gidenler dışında bekârlar kendi başlarının çarelerine bakmışlardı. Batıya sürgün ya da görevle gidenler de bir şekilde oraya entegre olmuşlardı. Yıllarca büyük bir kitleselliğe ulaşan yetenekli, gözü pek, korkusuz, cesur yurtsever gençlik, tepeden gelen tufanın şiddeti karşısında tarumar olmuştu. Kimisi sınıra ulaşmış ve tehlike atlatarak öte yakaya geçmiş, günler hatta aylarca Suriye köylerinde, kötü şartlarda, değişik kimliklerle kalmış ve uzun uğraşlar sonucunda Avrupa'nın çeşitli ülkelerine sığınmış ve kamplara yerleşmişti. Dil bilmedikleri için bin bir türlü zorlukla boğuşurken bizler de acı, zulüm ve işkence ile geçen günlerimize yanıyorduk.

Tufan, sadece DDKD'lileri vurmamıştı. Bütün Kürt örgütleri tarumar edilmiş, kaçmayı başaranlar kaçmış, geride kalanların önemli bir kısmı yakalanmıştı. Gözaltındaki gençler onurlarıyla mücadele etmeye çaba harcamıştı. Ağabeylerin aldığı kararlarına uymuş ya da uymak zorunda kalmışlardı, bu kararlara karşı çıkmadan itaat etmişlerdi. Bunlardan biri de 80 sonrası karakollardan gelen çağrı metinleri için ifadeye gitmek zorunda kalan Sabiha Otlu arkadaşı. Arkadaşlar tarafından her şeyi inkar etmesi istenmiş, o da inkar etmişti. 8 yıl ceza alınca 4 yaşındaki kızını ve 2 yaşındaki oğlunu yanına alarak başka bir aileyle kaçak yollarla Avrupa'ya çıkmak zorunda kalmıştı. Ölüm korkusu ve silah sesleri arasında yaşadıkları unutulacak şeyler değildi. Yıllar sonra İstanbul'a giriş yaparken gözaltına alınmış ve Gayrettepe'de 3 gün kalmıştı. Olay bitmişti çünkü dava dosyası zaman aşımına uğrayıp düşmüştü.

*Selma, Ben, Apo, Şahismail,
hatırlayamadıklarımın özür diliyorum.*

Methiye ve ben

VI

Methiye Van'dan getirilmişti. Helin kızı, annesindeydi. Helin, 1,5 yaşlarında Cemile ablanın Elya'sı yaşıyordu. İki ana çocuklarından bahsederken kederleniyorlardı. Kulptan koğuş sorumlusu tahliye olup çıkınca koğuş sorumlusu ben oldum. Methiye'yi ben aradım. İstiklal Marşı'nı düzenli ve doğru okuyunca "bravo" dediler ama nerden biliyorsun, diye sormadan da edemediler.

-Üniversitede tarih dersinde öğrettiler, dedi Methiye.

-Peki, Kürt müsün, Türk müsün?

-Kürdüm, dedi Methiye.

Demesiyle... Dayaksız ve tokatsız kalmışlardı büyük ihtimalle. Methiye, hazırlıklı gelmişti: Küçük bir valizle ve demir şişli bir örgüyle. Onu da ben görmezden geldim. O şişler işimize çok yaradı. Arama olacağı zaman şişleri pencerenin dışarıdaki saçağına saklıyorduk. Çünkü bunları bulundurmamak yasaktı. Ben, Methiye ve Halide birbirimizi tanımaz davrandık önce. Tanımaz davranmamızın nedeni bizi gereksiz soru yağmuruna tutmalarıydı. Yukarıdaki tutuklular karavana alıp verirken biteviye soru soruyorlardı: "Hangi davadansınız?" "Kaç gün soruşturmada kaldınız?" "Ne tür işkenceler yapıldı?" "Hangi erkeklerin adını duydunuz?" "Falankes halen orda mı?" "Yaşıyor mu?" "Neler yaptılar, ölen oldu mu?" gibi işkenceyi/sorguyu hatırlatan her şey gereksiz canımızı yakıyordu. Tek geldiğimizi ve herhangi bir "örgüt"le alakamızın olmadığını söylemek birçok sorudan koruyordu bizi. Bir de farklı memleket, ayrı okul ve bölüm, Methiye de bizden büyük ve çalışan olunca, ortak bir

bağa sahip olmadığımızı inanmaları zor olmadı. Sonra tutuklanıp yukarı çıktık, iddianameler geldi, üstelik aynı komünde kalıyoruz, mecburen açıkladık. Gerek de kalmadı saklı tutmaya.

Tutuklu günlüğü tutmak çok zordu. Keşke yazabilseydik en küçük ayrıntılarıyla ... Şimdi yan yana gelip konuşmak da zor artık, ayrı şehirlerde yaşıyoruz, farklı işler yapıyoruz. Herkesin farklı bir uğraşı ve farklı dünyası var. Ama farklı işler, şehirler ve de dünyalar sevgimizi azaltmadı, tam tersine arttırdı. Gülücüklerimizi kahkaha dönüştürdü ve şimdi bile inanmadığımız dirençliğimize “şapka çıkardı. 5 Nolu’da kalanlar kadar dayak yiyen kimse yoktur dünyada. Mesela saat beşte uyanırdık, yataklarımız dümdüz ve kalem gibi olacaktı. Su bulabilirsen elini yüzünü yıkayabilir, bulamazsan iki parmağını ıslatıp göz pınarlarındaki çapaklarını ancak ve ancak temizleyebilirdin. O kadar su yoksa da tükürüğün vardı ağzında, onunla yıkardın yüzünü! Tuvalet çalışıyorsa kuyruğa girerdin, (yaklaşık 100 kadın 2 tuvalet) onları da arada tıklarlar bize daha çok dayak atabilmek için (kim çocuk düşürdü hikayesi ile). Sonra o boklu sular koğuşa kadar taşar, yavaş yavaş süzülür, kalanları da o gün kimin cezası varsa ya da piyango kime vurursa o temizlerdi. Bize de yağ tenekesi verilir, tuvalet ihtiyacımızı o tenekeye yapmamız istenir ve hamamdaki alt kattaki tuvaletlere dökelim diye bize verilirdi. Sayım düzenine geçilir ve eğitime başlanırdı. Ta ki: karavanayı nöbetçiler çıkarana kadar. Sabah 6 ya da 6.30 civarı mahkemesi olanlar koridordaki merdiven altına alınırdı. Karavana da gelen de genellikle taşlı bulgur çorbasıydı (bulaşık suyu).

Horoz, “Hatun Toprak’ın yarın mahkemesi var, hazır olsun” dedi. “Olur” dedim. O da marşı ve diğerlerini ezberlemediği için her gün dayak yiyordu. Dayakların ardı arkası kesilmiyor, sonraki güne erteleniyordu. Horoz, Hatun Toprak’a Türkçe bilmiyor diye tercüman asker

ayarlamıştı. Gardiyanlar Türkçe bilmeyenler için Kürtçe bilen askerleri mahkemede bulunduruyorlardı. Neyse, sabah erkenden bizi öptü (Diyarbakır ağzıyla konuşuyordu çünkü o zamanlar ben de Kürtçe bilmiyordum), dua etmemizi ve İzo'nun babasıyla çıkıp gideceğini temenni ederek çıktı. Klasik tülbentli, uzun elbiseli, iyi sigara içen, zarif bir ana.

Hatun Toprak akşamüzeri ancak geri geldi. Merakla bekliyoruz anlatacaklarını niye tahliye olmadığını. Yakalanma nedeni: Silvan'dan gelirken beline bağlayarak güya kına diye aldığı 2 kg esrar... Savcılığa çıkarılınca da kına diye beline bağlayıp Diyarbakır'a getirdiğinin kına olduğunu, onun yanında çeviri yapmak için duran askere söylemiş. Ama ne asker ne de savcı ona inanmış. O da askerin tercümanlığını reddetmiş. İçini rahat ettirmek için kendisi Türkçe konuşarak o kınayı saçına yakmak için aldığı söylemiş. Nafile! Yine inanmamışlar ve oğlunu bu işe hiç karıştırmak istemediği için İzo ile ilgili tüm sorulara cevap: İzo değil de müdahili insanlar olmuş dedi. Mesela:

1-İzzettin Toprak kimdir?

-Xırsızdır, ne ari ne sori, kaç senedir görmemişem.

2-Buralarda olduğunu biliyoruz, nasıl olur da görmezsin?

-Wala kirvem gilde gördüm bir kere, eve gelmedi (Kirvesinin en ayrıntılı işini, evini, her bilgisini söylüyor).

2-İzzettin Toprak mı bu esrarı sırtına bağla ve bana getir dedi?

-Yok vala, o esrar değil. Bacımın kocası Kazo'dan aldım. Bacımla saçlarımıza kına yakacağız.

Buna benzer şekilde, her İzzettin Toprak sorulduğunda kirvesinin, ciğercinin, altıncının, komşularının hatta

kocasının bile adını polise ve savcılığa vererek bir şekilde İzo'yu korumuştur. Bunun neticesinde 7 sülaleyi çektirmişti sorguya. Döndüğünde de üzgündü. Tahliye olmamış, üstelik gün boyu sigara da içmemişti. Sıkı bir tiryakiydi. Bizleri beğenmezdi, az içiyoruz diye.

Her mahkeme dönüşü Horoz, gardiyanlara (mahkeme gardiyanları) ve giden kadına sorardı: Vukuatı var mı? Gardiyanın o günkü psikolojisine kalmış. Parası, mektubu gelmemişse, Esat'tan ya da başkasından azar işitmişse, sevdiğinden iyi haber almamışsa her şeyin hırs ve siniri coplara bizden çıkardı. Onları kızdırmamak için ağrıyan her tarafımızın morlukları düzelmeden, şişlikleri çözülmeden yeni dayak (birkaç saatliğine olsa bile) yememek adına deyim yerindeyse ruh gibi başımız önümüzde gidip gelirdik. Ama yine de bir şey mutlaka bulunurdu. Asıl amaç seni, ruhunu, beynini teslim almak. Bir paçavra gibi kullanıp, ispiyoncu yapıp kullanmak, sonra kendi hesaplarına içerde ve dışarıda çalıştırmak, işin bitince de bir darbeye yok etmekte. Bunları biliyorduk. Onların deyimleriyle "tohumumuza para mı vermişlerdi?"

Mahkemeye gitmeden önce Hatun Toprak'ı tembihledik:

-Bak, dedik, seninkine bakıp konuşma (komşu, kirve, kimi görsen İzo'nun babasını bile) yoksa tahliye olamazsın. Horoz, çok döver seni.

-Tamam, dedi ve gitti. Üzgün döndü yeniden, tahliye olmamıştı. Asker, dediklerini iyi tercüme edip içini "rehet"(rahat) ettirmemiş. Ve diğer gözaltındaki tanıdıklar da isimlerini verdiği için ona çok dik bakmışlardı.

Geldiği gibi sigaraya saldırdı. Daha tam bitirmemiş ki ana kapı açıldı. Anladık ki Horoz. Ama bize mi diğer tutuklulara mı gidecek derken bizim mazgal açıldı.

-Sorumlu!

-Emredersiniz Komutanım.

-Hatun Toprak

Hazırolda gelip yanımda durdu, (onlar güya Türkçe bilmiyorlar, kısa künye de yapmıyorlar) yani Rahime Kesici 61/ Siverek, emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım, diyemiyorlar.

-Sen Türkçe bilmiyor musun?

-Ben cevaplıyorum: hayır komutanım.

-Siz ikiniz benimle dalga mı geçiyorsunuz ulan kancıklar, sıçacağım şimdi ağzınıza. Şerefimi iki paralık ettiniz, mahkeme gardiyanları onun spiker gibi Türkçe konuştuğunu söylüyorlar.

Nasıl da saldırıp rastgele copluyor bizi. Kafa/kol/bacak/ beden neresi olursa, kafamı kollamak için ha bire kollarımın yan an alevler gibi odunlaştığını hissetmediğini düşünürken Hatun Toprak beni kurtarmak için.

-Komutanım kurban olum, ben süpürge biliyem, dur getiriyem.

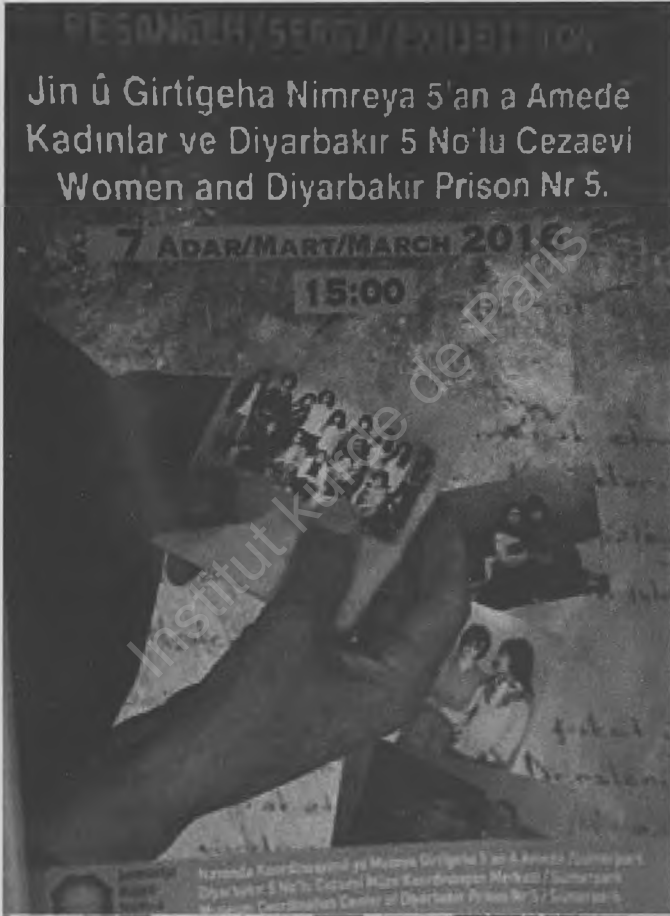
Deyip bir solukta açık koğuş kapısının arkasındaki çalı süpürgesini alıp gelmez mi? Gülsen gülemezsin. Ağrıdan sızlayan yerlerimi, kanayan burnumu, ağrıyı unutup içimdeki kahkahaların sesi yeni bir soluk aldırtıyordu bana. Küfür yiyerek koğuşa girdik.

İzzettin Toprak için alınan ve arananlar bir şekilde yakalanınca Hatun Toprak, komşuları, babası, altıncı, kirvesi, ciğerci, damadı salıverildiler. Ayrıntıları bilmiyorum ama 2 tane tanıdıkları da işkenceden öldü. Diyarbakir esnafının da payına düşeni aldığı Hatun Toprak efsanesi de böylelikle noktalandı.

RESONANSA / SERGI / EXHIBITION
Jin û Girtîgeha Nimreya 5'an a Amedê
Kadınlar ve Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi
Women and Diyarbakır Prison Nr 5.

7 ADAR/MART/MARCH 2016

15:00

Namêda Karê Chawênî ya Muzeyê Girtîgeha 5'an a Amedê Zûmre parî.
Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi Müze Kardeşlerin Mektapları / Sumereparî
Museum, Cezaevilerin Çawênî ya Diyarbakır Prison Nr 5 / Sumereparî.

VII

Gecenin bir yarısı yine zincirler şıkırdayarak demir kapılar bir bir açıldı. Yine bir masal başlıyor gibiydi. Kahramanı kesin bir kadındı. Uzun, upuzun koridorun büyük kapısı sağ ve sol duvarlardaki mazgal delikli, gri renkli koğuşları gözetlemek için demirden sabit 4 ya da 6 delikli (40'a 40) ölçülerindeydi. Biz sayım düzeninde beklerken onların da sayım sesleri geliyordu. En yakınımızdaki 35'inci koğuştu. Sevgili dost ve hemşerim Haluk Yıldızhan'ın dediğine göre. O koridor, çok fazla diğer gardiyanlarca denetlenmiyormuş. Bunun farkında olarak o mazgallar, kadınlar koğuşu tarafında diye (denetlenmediği için orada sigara içiyorlarmış) yat saatimiz güya 9'du ama bazen 9'da sayım alınırdı. Ondan sonra yemek ye, bulaşık yıka, topla, saat 10 11 olurdu. O ara ve uyuyamayanlar, o zula yerde sigara içerlermiş. Tesadüf ya işte bir gün Horoz, o mazgallardan bakıp sigara içenleri görüp kendi koğuş gardiyanlarına şikayet etmiş.

Gardiyanlar da kendi aralarında dize getirilmiş, katı kurallara uyan mum gibi tutuklulara sahip olmakla öğünürlerdi. Kimin koğuşunda sosyal statüleri yüksek ve yaşlı kimseler varsa, o popüler gardiyan olurdu. Mesela Ahmet Türk, Mehdi Zana, Felat Cemiloğlu, Nurettin Yılmaz, Tarık Ziya Ekinci, Feridun Yazar, Cizre Belediye Başkanı Sabri Vesek aklıma gelenlerden birkaçı... Bu gibi kendilerinden hayli büyük ve önemli mevkilerdeki kişilerle dalga geçerek soyuyor, işkence yapıyor, akıllarınca onurlarını kırmak ve onları küçük düşürmek istiyorlardı.

Başlıca amaç Cezaevini, Kürdistan gençlerini, statü sahibi insanları, kadınları, yurtseverleri teslim almak, ezmek, kişiliklerini yok etmek için bilinçli, sistemli işkencelerin yapıldığı bir vahşet alanına çevirmektir. Bununla beraber amaçlanan şey: O kişilikleri sevip örnek alan sempaticiler düzeyindeki gençleri, kadınları yıldırıp ezmek, gözdağı vererek onlara hak ve hukukun olmadığını, istediklerinde onları sinek gibi ezeceklerini ve başkaldırının çok zor olduğuna inandırmak ve onları sindirmektir. İnsanları kişisizleştirmek, bunaltmak, onların tükenmelerini sağlamak için yapıyordu her şey.

Bu baskı ve işkenceler karşısında insanların kendi yaşamlarına son vermeleri istenirdi. Canlarından bezip intihar etsinler istenirdi. Bu politika bazı insanlar için geçerli de oldu. Aynı okulda okuduğumuz Yılmaz Demir onlardan biriydi. Yaşamına (kendini onlara satmamak, diz çökmemek ve ihanetçi olmamak için) kendini asarak son verdi. Yoksul ama onurlu ailesini (Ankara OD-TÜ'nün oralarda bir gecekonduda), başsağlığı için cezaevi çıkışı ziyaret etmiştim.

Bu politikada başarılı olamayınca 2. Yolu seçip pişman olanları hoparlörde konuşurmaya başladılar. Kafamız şişiyordu. Bazen eğitime çıkarmazlardı. Özellikle Pazar günleri akşama kadar Şahin Dönmez'le hepimizi kullandılar, "Boşuna direnmeyin, gelin benim gibi rahat edin. Yiyin, aç kalmayın, yıkanın, işkence ve kötü muamele görmeyin" diye konuşup duruyordu. O yorulunca da Müşerref Akay, bize "Türkiyem, Türkiyem, Cennetim" diye başlıyor ırkçı bir şarkı söylemeye. Ama nasıl tiz bir ses ve asla susmuyor. Yani abartmıyorum belki 1 saat aynı şarkı dönüyordu.

21 Mart 1982 günü çok yakınlardan ürkütücü sesler geliyordu. Bu sesler büyük ihtimal yan koğuştan geliyordu. Seslerin nereden geldiğini asla anlamıyorduk, her taraftan ölüm sesleri geliyordu, işkencedeki öğürtülü sesler

artık çığlığa dönüşüyordu ve yankı yapıyordu. Haluk'un dediğine göre o uzun koridorun st katında sinema salonu vardı. Belki de oradan geliyordu sesler. Bu sesler neredeyse 2 gün aralıksız sürdü. O anlarda sağır olmayı istedim, nk seslere dayanmak imknsızdı. Görmüyorsun, duydukların ses desen ses değil, öğürme hiç değil, çok acı Şeyler, Şimdi bile o sesleri duyar gibi oluyorum. Bence dayak ve işkenceden takatsiz kalmış arkadaşların iniltileri ve acı çekiŐ sayıklamalarıydı.

Sonradan duyduk ki Mazlum Doğan, yapılanlardan sonra teslim olmamak için kendini asmış, başka bir koğuştaki arkadaşlar da Ferhat, Necmi, EŞref ve Mahmut bunları protesto etmek için bedenlerini ateşe vermişler.

Tüm koğuş dayak yemesin diye Haluklar; evet, sigara içtik deyip dayaklarını yemişler ve daha dikkatli olmaya çalıŐmıŐlardı. Haluk arkadaşla kısa bir görüŐmede çok iyi bir tespiti de söylemiş oldu. Bu çok yerinde bir tespitti.

Esat, kadınları kendi malı gibi görüyordu. Onlara en güvenilir gardiyanları veriyordu. En dipteki koğuşu kadınlara tahsis etmişti. O koridora her isteyen gardiyan giremezdi. Upuzun koridor Horoz'a aitti. Mahkemelerde o koridorun sonunda mahkeme gardiyanlarına teslim edilirdik. Horoz ve Minik sonra da Ali Osman ve Esat bizim sahiplerimizdi. Bizimle ilgili konularda ve bedenimizin üzerinde onlar söz sahibiydi. Mesela gecenin bir yarısı, gözleri kan çanağı gibi olmuş, genellikle tek başına çıkar gelirdi. Sayım düzeninde bekleyen bizlerden çoğumuzun adını söyleyip ayıklardı. Seçtiği kiŐileri duvara yaslayıp bacaklarını bacaklarımıza temas ettirerek boğazımızın bir yerinden tutar, yüzüne baktırırdı. O kadar iğrenç içki kokan nefesi ve gözleri vardı ki boğulduğumuzu hissederdik. PKK'den yargılanan kadınlardan en çok Sakine'den korkardı. "Seni ldregeğim" derdi "nk ben ldrmezsem sen beni öldürürsün".

Günler geçmiyordu, yoğun ve yorgun soruşturma günlerini arar olmuştuk. Nerdeyse sorguda 2,5 ay burada da 1,5 ay bitmek üzereydi. Orda bazı dönemler dinlenirdik. Pazarları yeni insanlar gelmemişse erkek arkadaşlardan da ses çıkmazdı. Dalga geçmek için bazı askerler onlara türkü söyletirdi. Bilmeyenlere, okuyanlar tarafından tokatlatırdı. Arkadaşına tokat atmayıp: "Ama onlar arkadaşım komutanım, türkü söylemeyi bilmiyorlarsa suç mu?" gibi sözlerle askerleri oyalayıp arkadaşlarının tokat yemesini engellerlerdi.

Orhan Miroğlu gibi gönüllüler de çıkıp "Ben, onun yerine söylerim komutanım" deyip çok güzel sanat musikisi okurdu. Sesi de güzeldi. Arkadaşlarının tokat yememesi için sesiyle askerleri oyalayan bir gençti. Şimdi ise bir başka konumda. Bir gün TBMM'den, Cezaevi Komisyonundan telefonla aradılar beni.

-Bize, kadınlar koğuşunu ve 5 Nolu'yu anlatır mısınız?

-Kimsiniz, nereden buldunuz telefonumu?

-Orhan Miroğlu vekilimden.

-Vekilinizin ellerini asitle yıkaması gerek ki gelip onunla tokalaşayım. Teşekkür ederim, müsait değilim.

-Ne zaman bilet alalım, siz tarih belirleyin.

-Hiçbir zaman müsait olmayacağım, çünkü konuşmayı düşünmüyorum.

Asitle el yıkamaktaki kastımı da anlamadıklarını anladım. Beni arayan telefonu da kaydettim.

Yine gözaltında unutmadığım bir anı da bizim ağabeylerimizden Ortopedist Dr. Salih Özgökçe ile ilgili. Salih'e dayak atmak istiyorlardı. Sorgusu bitmiş, yeni gelen de yoktu. Ama adam doktor, belki ana-babası O doktor olsun diye çok istedi ve olamadı. Onu rencide edecek, kişiliğini ve etiketini, sosyal statüsünü; şimdilerin deyip-

miyle karizmayı çizeceklerdi. Ve onu büyük bir hazla yapacaklardı, sesi duyuluyordu.

-Doktor Salih Özgökçe, oğlum sen doktorsun öyle mi? Nerede bitirdin üniversiteyi?

-Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Komutanım.

-Yazık, Atatürk'ün kurduğu ülkenin de altına dinamit koyup patlatıyor ve Kürdistan yapıyorsun, utanmıyor musun? (tekme-tokat, pat-küt...)

-Bak doktor sana yarın birini teslim edeceğim, onu yarın sabaha kadar iyi etmezsen boku yedin. Ama iyi edersen sana dokunmayacağım.

-Tamam, bakarım ama gözlerimi açın.

Kahkahalar atan yamyamlar yine kimin kolunu ya da bacağına kırdı diye düşünürken Salih ağabeyin gözlerini açtılar.

-Bu yarın sabah uçtu uçtu, uçmadıysa sen uçacaksın doktor.

Anladık ki bu bir kuş.

-Komutanım; bana bir makara ip ve bir kutu kibrit verin, yarın uçurayım bunu.

Verdiler, galiba ve onlardan çok ben sabırsızlıkla bekledim, uçacak mı diye. Uçtu ve Salih ağabeyi uçuramadılar. Hayıflanıp küfrettiler "bu ibneler her şeyden anlıyorlar" diye.

Başka bir hafta sonu da kim radyo, teyp ya da başka bir şey tamir edebilir dediklerinde herkes, "ben ben ben" diyordu. Yeter ki gözleri ışık görsün, yapamazsa bile gün ışığından alacağı o haz için dayak yemeyi bile göze alan çöktü.

Evet, gerçekten sorgu yerini özler olmuştum. Her dakika tetikte, her dakika dayak-hakaret ve bunun neticesinde morarmayan yerimiz yoktu. Sırtımızda kalaslar

kırılıyor, coplar inip kalkıyor, tırnaklarımız kırılıyordu. 5 parmağımızı birleştirip uzatıyorduk, dik vurulan sopalar direkt tırnaklarımızı ikiye bölüyordu ve korkunç bir acı veriyordu.

Diyarbakir'in meşhur bir bedduası vardır: "Dırnağın dibinden bulasan." Gerçekten çok ağır ve acılı bir bedduadır. Elimize aldığımız darbelerin şiddetiyle bütün kolumuz mosmor olurdu. Kendi paramızla aldığımız "Lasonil pomat" adlı ilaç listemizin başında yer alırdı. Ağrı ve sızımızı kısmen alırdı. Ağrı kesici ilaçlarla ve tüberküloz hastalarının ilaçlarıyla beraber koğuşun dışında bir yerde bekler, sorumlu karavana için çıktığında gardiyandan sayıyla ilaç ve Lasonil isterdi. Horoz'un canı ne zaman isterse çay, kantin, sigara yasağı ve cezası keserdi. Bu da bir imtihandı. Bazı kadınlar resmen krize girerdi. Çay ve sigara krizi çok kötüydü. Daha sık kavgalar olur, havalandırma ve üst koğuştaki gürültü-patırtılar durmazdı. Biz gözaltı koğuşundayken sadece bir arkadaşımız çaysızlık ve sigarasızlığa dayanamazdı. Soruşturmada polis attığı izmariti polis gidince alıp içerdi. Polis de kasıtlı atar ve hemen ayrılırdı. İğrenç ötesi bir şeydi. Sigara cezası olduğunda çayın demini kurutur tütün gibi gazeteye sarıp içerdi. Aynı demi de metal bir kaptaki gazeteyle yakıp çay yapardı. Yukarıda tutuklu olanlar bir şekilde zulalarında sigara saklıyorlardı. Tabii onu da lider konumundakilere, hastalara ya da yaşlılara veriyorlardı. Bir de sigara izinle içiliyordu. Mesela iki kibrit çöpü alınırdı Horoz'dan (izin verseydi çöp veriyordu, çakmak yoktu). O çöplerden birini kullanır diğerini saklardık. Ateş sönmeyen 20/25 dakikada 2 ya da 3 kişi o ateşle sigarasını dönüşümlü olarak yakardı. Ben içeriden çıktıktan sonra uzun süre yanımdakilere ateş alarak sigaramı yaktım.

Dediğim gibi belirsizlik canımı sıkıyordu. Bir an önce ya üst koğuşa gitmek ve gün saymak ya da çıkmak istiyordum. Özlediğim tek varlık yeğenim Aliş. Onun dışında özlem duyduğum kimse yoktu.

VIII

Bizim ana giriş kapısının karşısında bir kapı vardı. O kapıdan garip Türkçeyle konuşan birinin sesi geliyordu. Bismillahirrahmanirrahimi çok garip telaffuz ederdi. Galiba bir Alman'dı. Yıllar sonra 5 No'lu belgeselde izledim. Evet, o adamdı bizim kapı komşumuz. Adamın adını Ali koymuşlardı. Kelime-i şehadet getirip sünnet etmişler. Müslümanlaşan birkaç Ermeni ve Alman yüzünden bütün erkek arkadaşlara sünnet kontrolü yapmışlar. Ermeni olan bir arkadaşına ve kapı komşumuz Alman Ralph'a sünnet yapmışlardı. Kısa bir künye yapıp "Emret Komutanım!" diyordu Alman.

Bir gün Horoz üst kattan masa ve masa örtüsü istetti. Belli ki birileri gelecekti, Alman'ı görmeye. Koşuşunu insani bir şekle benzetmeye çalıştılar. Sanki konsolosluktan görevli yetkililer gelecekti. Büyük ihtimalle canı sıkılmasın diye marş falan öğrettik diyeceklerdi. Belgeseldeki konuşmasında Van Ahtamara Adası'nın tarihçesini anlatan turist rehberi ve gazeteci olduğunu anlatıyor. Tarihi bilgileri olan birine "Türklerin nasıl üstün bir ırk olduklarını cezaevinde anlattılar" diyor. Turist rehberi olarak tutuklanmış, önce kadın mı erkek mi olduğunu anlamamıştık. Kadın olma olasılığı fazlaydı. Çünkü erkekler bu kadar yakınımıza gelemezdi. Esat burada sık sık: "Sizin namusunuz benden sorulur ve bir erkek sinek bile giremez buraya" derdi. Ama daha sonra Horoz: "Ulan Ali; sünnet oldun, Müslüman oldun" deyince erkek olduğunu anladık. Biz O'na bizim karavanadan yemek veriyorduk yanılmıyorsam.

Esas duruşta duruyor ve yemek duası yapıyordu. O da

ne derlerse desinler (çoğunlukla küfrediyordu) “emredersiniz komutanım” diyordu.

-Ne mutlu Türküm diyene

-Her Türk asker doğar

-En büyük Türk Atatürk

Sık sık söylenen sloganlardı.

Bir gece yarısı yine uykudan, zincir sesleri ve kapı sürgülerinin asma kilitleriyle uyandık. Zaten uzun koridorun kapısı açılınca anlıyorduk ki bizim koğuşa geliyorlar. Çünkü o koridorda biz, gözaltındakiler, tutuklular ve Alman gazeteci vardı. Toplamda 3 kapısı vardı. 35'in ve çocuk koğuşunun mazgalları koridora bakıyor, üst tarafta da sinema salonu vardı.

Sorumlu olarak kısa künye yapıp mazgalı açtım, kapı açıldı. Horoz koridora çıkmamı istedi. O an çok korktum. Beni mi götürecekti, yeni bir soruşturma mıydı acaba? Hayır, benlik bir durum yoktu, bir kadın bekliyordu ama bizden biri değildi. Önce polis dedim, aramıza atıp bizimle oynuyorlar ve bizi ajanlaştırıyorlar sandım. Çünkü makyajlı, ojeli, şık bir kadındı. Biz devrimci kadınlara hiç benzemiyordu. “Üstünü ara” dedi bana Horoz.

Cezaevinde kadın polis yoktu. Büyük ihtimalle devrimci olmadığından ciddiye alınmıyordu. İyi ama bu kimdi? Adını hatırlamıyorum ama anladığım kadarıyla pav-yondan getirilmişti. Ne için getirildiğini nasıl getirildiğini bilmiyorum. Birkaç gün kalıp gitti. Koğuştakiler kadını aşağılıyordu. Biz de kadına güvenmediğimiz için kaynaşamadık. O da bizimle tek kelam etmedi. Aklımızda kalan Esat'ın söylediği vardı.

-Bu kadın sizin gibi namuslu Türk kadını değil. O ayrı yemek yiyecek. Onunla konuşmayacaksınız. Çamaşırlarınızı farklı leğende yıkayacaksınız.

Uzun süre kalmadı. Getirdikleri gibi sessizce alıp götürdüler kadını.

Uçak kaçırın korsanları Çocuk koğuşuna koymuş, üstelik çocuklarına başına sorumlu diye atamış, dini eğitim verdiriyorlardı. Kantinden ihtiyaçlarımızı almaya gittiğimiz bir gün, hava korsanlarının şeriate ilişkin bilgi verdiği camiyeye gitmenin ve kuran okumanın faydalarını anlatırken kulak misafiri olduk. Henüz çocuk yaştaki Gençleri, yaşları küçük, kuryelik yapan ya da ağabeylerine yemek, üst baş götürün 13-16 yaş grubundaki çocukları toplayıp bu koğuşa doldurmuş başlarına da o İBDA-C militanlarını koymuşlardı. Çocuklara namaz kıldırıp cezaevi kurallarını dini bilgilerle süsleyip veriyorlardı. Kendi soylarını inkâr etme temelinde onları eğitiyorlardı. İdarenin de desteğiyle çocuklara her türlü akıl almaz şeyi yapıyorlardı. Kendilerinin yapamadıklarını gardiyanlara havale ediyor, bu da kâr etmeyince hücrelere gönderiyorlardı. Açlık zaten vardı, bir de korsanlar çocukları aç bırakıyorlardı. Kendi istekleri doğrultusunda hareket etmeyenlere yemek vermiyor, kantinden bir şeyler aldirtmıyorlardı. Irkçılık, Osmanlıcılık ve dincilik dayatılıyordu. Müslüman olsun ya da olmasın çocuklara 5 vakit namaz kıldırılıyordu. Karınları aç 42-45 derece sıcakta oruç tutmaya zorlanıyorlardı. Sabah namazları için saat 4'te uyandırılan çocuklar marşları da ezberleyerek eğitim alıyorlardı.

Horoz, ana giriş kapısından gazete aldirdi bize. Saçma sapan, açık seçik resimlerin olduğu gazeteleri sürekli oradan alırdık. TAN gazetesiydi. Demek ki onlar için aldırılıyordu. Bazen oradan televizyon sesi ve radyo sesi de geliyordu. Her gün koğuş sorumlusu ve nöbetçisi, çay ve karavana çıkarırdı. Ve gidip orada beklerdik. Boş olan karavananın dolması ve gelmesi için beklerdik. Beklediğimiz zaman kulaklar açık ve neler duyabiliriz merakını ölüm sessizliği bozamazdı. Bize de bir şey sorulduğunda yüksek sesle kısa künye yapardık ki orada

olduğumuz bilinsin.

5 No'luda yaşın ister 80 ister 13 olsun sen Kürt, Ermeni, Süryani idin. Öteki idin, düşman idin, Türk de olsan (Kemal Pir gibi) kanı bozuk idin. Onların ırkçı, faşist siyasetlerine karşı çıkan, halkların özgürlük iradesine saygı duyan; diline, kültürüne, toprağına ve mücadelesine inanan her canlıya karşı ırkçı bir tutum sergilemekti görevleri. Ve bu görev için beyinleri yıkanmıştı. Esat, aynı şekilde o gardiyanların ve oradaki diğer asker ve rütbelilerin beyinlerini yıkamıştı ve her sabah yeniden yıkayıp bize saldırtıyordu aç kurtlar gibi. Sürekli tüm dünyanın "Türk'e düşman" olduğunu söylerdi. "Türk'ün Türk'ten başka dostu" olmadığını ve hepimizi ya Türkleştireceğini ya da anamızı belleyeceğini" söyler dururdu. Kanımızı içecek kadar bizden nefret ettiğini söylerdi. "Orta Asya'dan çıkan Türklere yol gösterenin dişi bir kurt" olduğunu, onun da "Asena" adlı bir kadın olduğunu söylerdi. Bizi de namuslu Türk kadını yapacağını, buranın" bir cezaevi değil bir okul" olduğunu ve bu okulu bitirince Kürtlükten eser kalmayacağını söyler dururdu.

Bir gün, erkekler koğuşundan biri, yapılan işkencelerden sonra "Hitler, sizin gibi zulüm yapmamış" dedi. Vay sen misin bunu diyen! Hızını orada alamamış ya da bize de kusayım diye gelmiş, kükreyerek: "Bana bakın, sizin Marx'ınızın da Lenin'inizin de anasını s...rim" deyiverdi.

Herkes Türkleri kıskanıyor derken gözlerinden ateş çıkıyordu. "Askerliğini Kıbrıs'ta yaparken Rum çocukları öldürüp kanlarını içtiğini" falan söylerdi. Bütün bunları söylerken sesi aşırı yükselir, elleri titrer, boyun damarları şişerdi. Bizlerden birinin boynuna sarılmışsa gözlerine baktırır ve boynunu boğacak kadar sıkardı. Bu adam tam bir ruh hastasıydı.

Bizleri askeri okuldan mezun edip asil kanlı Türk çocuklarını doğuran analar yapacağına öyle inanmıştı ki, bu

nesli kırıp geçirmek, özgürlük ve bağımsızlık isteyenlerin, demokrasiden yana olanların hapsedilip işkence edilerek, dövülerek, onurları kırılarak, aşağılanarak, ufalayıp, susturup boyun eğdirebileceğine öyle bir inanıyordu ki şiddet, direnişle beraber artıyor, sınırları zorluyordu.

Biz gözaltında marş söyleyip eğitim yapmıyorduk. Ama kulağımıza gelen marş sesleri, zaten ezberlememizi sağlıyordu. 60-70 kadar gerici ve ırkçı marş günde en az 3 kez dinliyorduk. Sabah 05.00'te uyanıp 07.00'ye kadar dinlerdik. Saat 07.15'de karavana çıkardı, 07.30 gibi gelirdi. 08.00'da yine havalandırmaya eğitime çıkılırdı. Yani çoğu zaman 08.00'e kadar tek sıra ya da 2 sıra halinde dizilen koğuş düzeninde ayaklar vurularak arada yine saçma sapan sloganlar atarak ya marş söylenir (tepemizde rap rap sesler) ya da milli güvenlik gibi bir kitap biri tarafından okunurdu. Herkes onu ayakta tekrar ederdi. Tüm kahvaltının süresi 20 dakikaydı. Bu süre zarfında yiyip, yıkanıp toparlanırdık; tutuklular eğitim için havalandırmaya çıkardı.

Evet, belki havalandırmada yorulup dayak yemiyorduk, çünkü tutuklu değildik, ama bu işkenceden beter ve uzun bir süreçti. Tutuklanıncaya kadar marşları ve oradaki eğitim saatlerini falan öğrenirdik. Marş aralarında:

-Komandoyuz biz

-Her Türk asker doğar

-Her şey vatan için

-Ne mutlu Türk'üm diyene

Diyerek "Yürüyüş kararı say" derdi. Koğuş sorumlusu söyler herkes de sayardı. İnanın yürüsek daha iyi olurdu. Biz eziyeti gözaltı koğuşunda duyar, hisseder ve acı çekerdik.

Hatırladığım kadarıyla 50-60 marştan bazılarının isimleri şunlardı: Andımız ve Gençliğe Hitabe (Zaten olmazsa olmazımızdı). Gözaltındakiler bile dünya dolusu dayak ve hakaret, hücre cezası, yemek cezası alırdı. Ve nefes almama cezası ardından dayak atma bahanesi vardı. "Sen, nefes aldın diye dayak yedin" bahanesi vardı. Sonra Komando Marşı;

Çırpınırdı Karadeniz

Gafil Ne Bilir Marşı (Vatan sevgisi bilmeyenlere yazılmış bir marş)

Ardından, Yüzüncü Yıl Marşı, Türkiyem Marşı, Cumhuriyet Marşı, Çanakkale Marşı, Onuncu Yıl Marşı...

Yeni tarih kitaplarındaki palavraları anlatıp savaş çıkarmak için neden olarak saymış ve anlatmışsa bu marşlar da sadece beyninizin içine edebilecek, sizin canınızı alacak kadar ırkçı, faşist, tahammül sınırlarını zorlayan, anlamsız, saçma sapan marşlardı. Öyle ki bu marşları dinleterek, söyleterek çocuk yaştaki Kürt çocuklarına dini eğitim de vererek kadercı ve karşısındaki halkının düşmanı edip sonra da 89-90'larda Hizbullah örgütlenmesinde kullandılar. Onlardan biri de Ziya Gökalp Lisesinde öğrenci olarak karşımıza çıktı ve şöyle dedi:

-Hoca, sen 5 No'luda yattın. Ben de çocuk koğuşundaydım. Ben akıllandım, şimdi rahatım. Ama sen daha da akıllanmamışsan ve oruç tutmisan.

IX

1991 yılı sonundayız. Ziya Gökalp Lisesi evimizin tam çaprazındaydı. Çok kar yağmış, 6 aylık hamileydim. Yolda yürürken düşmemek için yoğun çaba harcayarak okula doğru gidiyordum. Hizbullah ve PKK gençleri çatışyordu. ZGL müdürü İmam Abbas Akyürekli diye bir zat, Lise 3 sınıfları, stajyer öğretmen olduğum için bana vermek istemedi.

-Büyük sınıflara 20 yıllık öğretmenler geliyor, istifa dilekçesi verip derse girmek istemiyorlar. Biz de stajyer öğretmenlere sadece lise 1'leri veriyoruz.

-Ben gençlerle iyi anlaşırım, sorun yok, almak istiyorum.

-Bak hoca; ağlayarak sınıf değiştirmek, ders programı değiştirmek yok. İlle de istiyorum diyorsan tamam olur.

Sanki içinden "ne halin varsa gör" diyormuş gibi bir his uyandırdı bende.

-Ben ağlamam.

Bilmiyordu ki gözyaşlarımın pınarları kurumuştu. Ama hiç çaktırmadan yüreğimin içine akıtarak son 10 yılda neler yaşadığımı anımsadım.

Bir neslin nasıl kırılıp örselendiğini, nasıl yaşamdan koparılıp acı çektiğini, saçma sapan kararlarla bir halkın nasıl imha ve inkâr edildiğini biliyordum. Bir neslin hangi kararlarla nasıl hoyratça acılar çektiğini; anaların, babaların, kardeşlerin hangi acıları içlerinde büyüttüğünü biliyordum. Hangi kardeşlerin hedeflerinde "büyüyüp

dağa çıkmak” olduğunu ya da bunun tam tersi ailelerin peydahlandığını, her koyunun kendi bacağından asıldığını, ‘sus oğlum, falan ailenin çocukları gibi olma’ denen bir nesli biliyordum. Kitap okumaktan, sormak-sorgulamaktan uzak, başka bir neslin yetiştiğini öyle olmayanların un ufak edildiği bir nesli biliyordum.

Ve her zamanki gibi bilmek çok can acıtan bir şeydi, acıydı. Güç gerektiriyordu, güçlü olmam gerekiyordu gençler için ve yeni nesil için. Onlar okumalı, öğrenmeli, sormalı, sorgulamalıydı. Onlar da bu halkın göz göre göre yok olmasına müsaade etmemeliydiler. İşkencede, fosseptik çukurlarında, havalandırmalarda, “sinema salonları” adı altındaki işkence hanelerde; kendilerini, ülkelerini ve de onurlarını korumak için ölen-öldürülenlerin bayraklarını devralmalıydılar. Her seher vakti, çalınan kapılardan toplanan Kürt gençlerinin, sorgusuz sualsiz kafalarına sıkınları tanımadan olmazdı. Tanınmalıydılar...

Ders programım yapıldı, lise 3. Sınıflara derse girecektim. İlk dersim mezun olduğum sınıf ve şubede 6/ Fen/B... Oraya öğretmen olarak derse girmek çok farklı bir duyguydu.

Gençlerin çoğunun, derslerden uzaklaşmış, yaşadıkları zorlu toplumsal döngüye anlam veremediği sağa sola savrulabilecek konumda olduklarını gördüm. Hizbullah ve PKK’li gençler, daha çok iki kanattan da aileden etkilenenlerdi. Yani Kürt kimliği ve davasına yatkın ailelerin çocukları, sadece konuşulan ve çekilen acılardan öte duygusal bir kararla PKK saflarına geçen gençlerdi. Hizbullah gençleri ise insanları ıslah etmek için Cuma namazlarına gitmeyenleri ve oruç tutmayanları satırla cezalandırıyorlardı. Açık giyinen kızların yüzlerine kezzap atarlardı. Yaygın kanaat odur ki, Bunu, polis-devlet desteği ile yapıyorlardı; o gücü arkalarına almayı çok önemseyen karşıt gençlerdi. Bir de arada olan, genel-

likle küçük burjuva kaypaklığı yaşayan memur çocukları ve kızları...

Bizim kuşak o yaşlarda en az 100 kitap okumuştuk, bunların büyük çoğunluğu ise tek kitap bile okumadan lise son sınıfa kadar gelmiş gençlerdi. Kitapların sobalarda yakıldığı, yerin altına gömüldüğü, (Kitap mezarlıklarını çok iyi bilirim) leğenlerde ıslatılarak hamur yapılıp tuvaletlere döküldüğü tuhaf zamanların gençleriydik. Evinde kitap bulduran gençlerin işkence gördüğü, kitap basan basımevi sahiplerinin (İlhan Erdost gibi) öldürüldüğü, kitapların bomba gibi görüldüğü ve bulduranların cezalandırıldığı bir dönemin yaşayan tanıkları ve mağdurlarıydık.

Kitap okumak suçtu! İnsan, kitap okumak gibi bir suç niye işlesin ki? Onlar işlese bile aileler bu suçu işlemlerine izin vermezlerdi. 90 kuşağı da maalesef böyle bir kuşaktı. Sınıflar kalabalık çevre ilçelerdeki yatılı okullardan gelenlerin yaşları 20'ye gelmiş; aralarında nişanlı, hatta evli gençler de vardı. O dönemlerde erkek çocuklar genç yaşta evlendirilmekteydi. Bu; onları toplumsal hareket ve düşünceden koparmak, alıkoymak için bir yoldu.

Ve konuşmam çok uzun sürdü. Yani gençlerle minik bir seminer yaptık. Onlar, gözleri ve bedenleri ile beni ya onaylıyorlar ya da onaylamıyorlardı. Ben, onları vücut dilinden okuyor, gözlerini benden kaçırانların bana dost olmadıklarını biliyordum. 6 ya da 7 sınıfım vardı. Doğru hatırlıyorsam her sınıfa 2 kez 2'şer saatten derse giriyordum.

Bu işi çok keyif alarak yapıyordum. Gidişat kötüydü ama benimle göz teması kuranların gözleri çok güzel ve gencecik bakıyorlardı. Umutla, heyecanla benim derse gireceğim günleri bekliyorlardı. Bunu koridorlarda ve tenefüslerde kendileri söylüyorlardı. Bana olan sevgile-

rini ve beni koruma güdülerini hissediyordum. ZGL ve evimin arasında 60/70 metre gibi bir mesafe vardı ama ben okuldan bir kafileyle çıkıyordum. Onlar da diğer grubun okul idaresi desteğiyle bana zarar verebileceklerini düşünüyorlardı. Eve giderken yol üstünde en az 3 bakkala girer saçma sapan şeyler satın alırdım, amaç “arkamızı kollamak”tı.

Çok kısa sürede tanıdık birbirimizi. Kürtçede meşhur bir laf vardır: “Mêr Mêra nas dîke.” Büyük kızım 2 yaşında ve o dönem tek “Kürtçe konuşan çocuk”tu. Lise 3 öğrencilerime 1-2 hafta sonra “Rojbaş/Evarbaş/Çavanî” demeye başlayınca herkesin gözü farklı bakmaya başladı; sevgi, daha güçlü akmaya başladı yüreklere...

Okul yönetiminin desteklediği Hizbullahçı gençler okulun tek sahipleriydiler. İstedikleri zaman okula girip çıkıyorlar satırlarla ve zulalarıyla.... Okul dışından destekleriyle resmen gözdağı veriyorlar. Öğretmenler Odası kapısından içeriye bakıp, kimin oruç tutup tutmadığını gözetleyip tehditkâr bakışlar atıyorlardı.

Böyle bir gidişata biraz olsun dur demek amacıyla, ayda bir veli toplantısı kararını müdür yardımcılarına imzalatırdık. Her veli toplantısında, gidip gelirken eşimin köyden silah taşıma ruhsatı olanlar ve kayınpederim beni bekler, arada onların duyabileceği korkusuz laflar ederlerdi. Çünkü bunlara kişisel gözdağı verebilmek mutlaktı. Gençleri bu işe bulaştırmak ahlaki değildi.

Veli toplantıları her zaman çok iyi iş görmüştür. Aslında konuşabilmek, iletişim açısından çok yararlıdır. Başarı ve destek alınca çocuklarım hem kendilerini korumayı öğrenmiş hem de onlarda üniversite okuma sevgisi kamçılanmıştı. Hemen hemen hepsi okudu ve öğretmen oldu; kendileri gibi halkını, kimliğini, dilini ve kişiliğini koruyan fertler olup güzel aileler kurdular. Anadillerini konuşan çocuklar büyüttüler. Bu benim en çok keyif aldığım to-

run grubumdur.

Üç beş kelime Kürtçe bir sinyal alınca Aliemiri ilkokulunun karşısındaki eve gelip Delyadil'la oynamaya ve çocuğuma arkadaşlık edip kitap alışverişi ile kelimenin tam anlamıyla “genç bodyguardlarımı” oluşturmuştum. Dilê, onları görünce bütün oyuncaklarını ortaya atarak:

-Apo em bileyizin?

Deyip onay beklerdi.

İpliğimiz tez zamanda pazara çıktı. Her perşembe (cuma akşamı diye) bana ve benim gibilere (Deli Mevlo'ya mesela Diyarbakır'ın son kırk yılının yani bizim kuşağın tarih öğretmeni; Mevlüde Tütenk) nöbet yazmaya başladılar. Çocukları içeri alırken bize aratmak istediler (Çünkü o gün eylem günüydü). Benim dersine girdiğim çocukları yaraladılar. Alenen kapıyı açıp çocukları dersten alıyorlar ve onlara saldırıyorlardı. Genellikle kendilerini korumak için kollarıyla yüzlerini kapatmak isterken bileklerinden, ellerinden, boyunlarından darbe alıyorlardı.

Masalarla sınıf kapılarına barikat kurardık, girip kimseyi almasınlar diye. Allah Allah, bismillah, Allah-u ekber deyip saldırırlardı. Akşam okul çıkışında da kızların yüz, göz ve bacaklarına kezzap dökerlerdi.

Bu defa Cehennem azabı bunlarla boğuşmaktı resmen. “Kadir Isı” isminde Derikli bir öğrencimi hastaneye götürüne dek canım çıkmıştı. Üstümde de yeterince para olmadığı için ameliyata almamışlardı. Ve gencin kravatını çıkarıp kolunu bağladım (Kan kaybetmesin diye). Taksi bile: “Abla taksim kirlenecek” diye almamıştı. Nüfus cüzdanımı hastaneye bırakıp Kadir'i ameliyata sokmalarını istedim ve gidip para bulmuştum. Neyse ki şimdi kolunu kullanabiliyor oğullarımdan biri.

Kulplu “Türkekul” soyadlı bir öğrencimin karnını deşti-

ler. Bağırsaklarını tutarak hastaneye götürüldü. Birkaç kez ameliyata alındı. Yani gerçekten 1992-95 yılları arasında Diyarbakır, “cezaevi cehenneminden farksızdı”. Faili meçhullerin, köy yakmaların, zulmün, göçün ve de âh’ların şehriydi.

Evet, maalesef çocuk koşullarından çıkan ve itirafçılardan oluşan gruplar cezaevinden toplanarak Kürtlere karşı Beyaz Kürt çeteleri çeşitli adlar altında oluşturuldu. Onlardan biri de Hizbullah ya da “Hizbulkontra” dedikleri Allah Allah nidalarıyla gençlere saldırıp kezzap atarlardı. İşte o karanlık dönemi de yaşayanlardan biri olarak evlerimize çekildik. Beklediğimiz yarınlar dünde kalmıştı ama umut etmek ceviz ağacı dikmekti. Genç öğrencilerimden her sınıftan 3-5 kişiye ulaşısam (her yıl nerdeyse 20 öğrenci) başarılı olurum. Güzeldi, yeniden yaşatmak. Her ne koşulda yaşarsam yaşayayım, hangi yaş ve hangi konumda olursam olayım mutluluk hissedeceğim bir şeyler olmalıydı. İshak ALATON’dan şöyle bir alıntı okumuştum.

“İster genç olsun ister yaşlı olsun yaşınız ve yaşadıklarınızla barışık değilseniz ihtiyarsınız demektir. Çok genç ölenler olduğu gibi ihtiyar doğanlar da vardır.”

“Şimdiki tutkulu projem bir ceviz ormanı yetiştirmek... Fidanları dikmeye başladım bile. Ceviz fidanı 8 yıl sonra ağaç olup ceviz vermiş. Şimdi 76 yaşındayım yani 84 yaşında ceviz kıracağım. Bu kez kendi cevizlerimi...”

Ben de 1990’larda edindiğim devrimci ahlak ve kültürle ceviz fidanları dikmeye başlamıştım. Özümden hiçbir şey kaybetmeden ceviz yeme isteğiyle bir kültür oluşturdum.

Gün olur hayali cihan değer...

X

Gözaltına alınışımın 2. haftasıydı. 5 No'lu cezaevi kadınlar koğuşu, gözaltı süresince sık sık gördüğüm işkenceleri ve Kurtoğlu Kışlası'nı özletti bana; boyası silinen gözaltı koğuşu küçük pencerelerinden kaçamak bakışları beni hüzünlü hayallere daldırdı.

Çünkü sistematik dayak, ırkçı marşlar ve yapmak zorunda olduğum anlamsız şeyler. Ama bir şey de var ki, yürek kafesimde bir güvercin gibi kanat çırpıp duruyor. O güvercin sürekli uçuyordu yüreğimde. Bazen havalandırmanın üzerindeki sınırlı bir avuç gökyüzünde görürdüm onu. Ne güzel uçardı ne güzel kanat çırpardı, çifttiler. Biri beyazdı; ressamların çizdiği, fotoğraf sanatçılarının çektiği kadar güzel ve narindi. Diğeri; gri, karışık, peş peşe uçarlardı. Hayal ve umut vardı. Yaşam

gürül gürül akıyordu ve ben o güvercinlere kızardım, niye buralardasınız, bu vahşette işiniz yok, çıkın başka gökyüzünde uçun, uzaklaşın, derdim içimden. Size de zarar vermesinler. Onlar belki bizi mutlu etmek, bize yaşam gücü ve hayal etme gücü versinler diye buradalar. Kesinlikle öyleydi, pencerelerden uzaklarda pike yapışları, birbirlerini takip edip nazlı uçuşları, o günlerde yaşadığım bütün kötü anları içimden alıp götürüyordu. Onlar benim özgürlük hayalimin direngen ve özgür mink kahramanlarıydı.

Mart ya da Nisan ayında tutuklandım, bu kez DDKAD'lı olarak. İki mahkemede de elle tutulur bir iddia yoktu. Daha sonra iddianameye göre:

T.C.

Sıkıyönetim Komutanlığı

Askeri Savcılığı

Diyarbakır

Ek İddianame

Ve

Koğuşturmaya yer olmadığı karar,

Oktay Yüksel

Hakim Yzb.

Yard.

Askeri Savcı

Tarafından hazırlanan toplam 90 kişinin yer aldığı ve ben tahliye edildikten sonra avukatımdan aldığı

Evrak No: 1982/250

Esas No: 1982/250

Karar No: 1982/365

20/07/1982 tarihli

Vasıf Kahraman, Abbas Işık, Cemal Büyükköse,
Mehmet Süreyya Yılmaz,

Menaf Erdem, Muhlis Kırık, Ferdi Turan, Nurettin
Çetin, Metin Öksüz , Paşa Akdoğan, Erdal Çepik,
İlhami Yıldız, Hanifi Kızılkaya, Mehmet Yüce, M.
Hanifi Artan, Selahattin İnce, Mustafa Gezerer,
Veysi Kartay, Sıtkı Seviş

Abdulhamit Taşçı, H. Ömer Arpacı, Mahir Ko-
çak, Refik Karakoç, Sabri Gezerer, Zeki Murat
Yıldırım, Müzeydin Aslan, Cemal Yılmaz, Ferhat
Baran, Eşref Karaküçük, Süleyman Yaşar, Arif
Sevinç, Mahmut Döğer , Nurettin Ayebe, Ab-
dullah Çelebi, Yılmaz Demir, Orhan Miroğlu, Nu-
rettin Köklü, Bayram Bozyel, Cemal Başboğa,
Aziz Karakaş, Rahime Kesici, Erdal Uluğ, Cemil
Aybat, Şahin Yakut, M. Salih Demirkan , Fikret
Bulut , Ensari Emer , Hafize Sözer, Leyla Kahra-
man, Kudret Deniz, Özcan Elçik, Nevzat Yılmaz,
Emine Özkaynak, Yurdagül Sözen, Abdullah Ta-
ner, Enis Şahin , Halim Dinç , Ramazan Kabak,
Lütfi Eren, Ferah Öztemir, Selçuk Şahin Ko-
çak, İhsan Çelebi, M. Burhan Erçek, M. Nedim
Batmaz, Salih Akkaya, Yücel Dağtekin, Samet
Çetinkaya, M. İskender Gözen, Cemal Ay, Sü-
leyman Danışman, Mehmet İpek, Salih Doğan,
M. Hüsam Canlı, Sedat Çiçek, Cevdet Ekinci,
Mehmet Karabulut, Abdulkadir Talas, Şeyhmus

Doğan, İsmet Altun, Abdurrahman Kaya, Halil Kesen, N. Kemal Yıldırım, Necati Aslan, Bedel Harmancı, Kadri Güzel, Selahattin Adar, Düzgün Turan, Fahrettin Aydın, Murat Şenal, Remzi Tanrıverdi.

Yukarıda adları yazılı suçların hukuki nitelikleri yazılı sanıklar hakkında yapılan hazırlık soruşturması sonunda;

Giriş: 12 Eylül hareketinden sonra güvenlik görevlilerinin anarşi ortamının etkili bir şekilde nüfus etmeleri ve anarşi eylemlerini durdurma çabaları karşısında Diyarbakır'dan Eğitim Enstitüsü, Yabancı Diller Yüksek Okulu ve diğer bazı okullarda bulunan DDKD ve Özgürlük Yolu örgütlerinin yakalanmayan sanıklarının bu okullarda faaliyetlerini çok gizli bir şekilde icra etmeye çalıştıkları; Sanıkların örgüte ait bildiri, dergi ve diğer yayınların eskiden olduğu gibi açık ve seçik çok sayıda değil, az sayıda elden ele dolaştırarak okumalarını sağladıkları; eğitim ve seminer çalışmalarını çok gizli bir şekilde yürüttükleri gibi sanıkların Diyarbakır vilayeti dâhilinde Diyarbakır Sorumlu Komitesi, Gençlik Komitesi, Yüksek okullar ve okul Komiteleri, semt komiteleri, Karakaya Barajı Komitesi, Çınar İlçe Komitesi, Bismil İlçe Komitesi gibi komiteler oluşturarak faaliyetlerini ve komiteler etrafında büyük bir gizlilik içinde yürüttükleri; Sanıklarda yakalanan dokümanlar, ifadeleri ve diğer dosya münderecatında anlaşılmıştır.

Gerek Yüksek Öğretmen Okulu ve gerekse Diyarbakır Yabancı Diller Yüksek Okulunda DDKD ve Özgürlük Yolu örgütünün taraftarları bu okullarda örgütlerinin okul içi hakimiyeti sağlaması için gizli olarak birbirleri ile sürtüşerek çatışmışlar ancak bu gizli çatışmalar 06.01.1982 tarihinde Özgürlük Yolu örgütü mensubu olan sanık Yılmaz Demir'in Diyarbakır tren istasyonu pe-

ronunda DDKD örgütü mensupları tarafından tabanca ile öldürmeye teşebbüs hadisesi ile gizli olarak yürütülen örgüt faaliyetleri apaçık bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Yılmaz Demir'in öldürülme olayına teşebbüs olayı hakkında sanık Mehmet Bilen için askeri savcılığımızın 29.03.1982 gün ve 1982 / 293-123 esas ve karar sayılı iddianamesiyle kamu davası açılmıştır.

DDKD ve Özgürlük Yolu örgütlerinin amaçları Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Marksist-Leninist temele dayalı bağımsız bir Kürdistan Devleti kurmak olduğu her iki örgütün amaç ve faaliyetlerinin aynı oluşu yukarıda açıklanan Yılmaz Demir'in yaralanması olayı, bahsi geçen iki örgüt arasında cereyan eden sürtüşme ve olaylarla ilgili soruşturma evraklarında birlikte görevlendirmesi nedeniyle bu örgüt mensupları hakkında birlikte dava ikamesi cihetine gidilmiştir.

OLAYLAR:

1. 06.01.1982 tarihinde yasadışı Özgürlük Yolu örgütü mensubu olan sanıklar Yılmaz Demir ve Arif Sevinç Diyarbakır tren istasyonundaki perondan geçerken DDKD örgütüne mensup olan sanıklar Mehmet Bilen ile halen firarda olan sanıklar Servet Akıncı ve Hüsamettin Esen ile karşılaşmıştır. Bunlardan Mehmet Bilen elindeki tabanca ile sanık Yılmaz Demir'e üç el ateş ederek öldürmeye teşebbüs etmiştir.
2. 05. 02. 1982 tarihinde sanık Müzaydin Aslan'ın kömür evi olarak kullanılan Diyarbakır-Silvan yolu üzerindeki evinde yapılan aramada kendine sanık Mahmut Döger tarafından getirilen ve toprağa yaşı tenekeleri içerisinde saklanmış özel ambalajlı 8 adet değişik tarihli DENGİ KOMKAR dergisi, üç sahifeden ibaret olan İLKEL ORTAK-

LAŞA TOPLUM NEDİR (Anlamadım !) başlıklı daktilo yazı ve el yazısıyla yazılmış iki sahife DEVRİMCİ AHLAK başlıklı yazı, el yazısıyla yazılmış sekiz sahife DİYALEKTİĞİN 1. ÖZELLİĞİ başlıklı yazı, bir adet KÜRDİSTAN HALKIMIZA başlıklı bildiri, 1 adet NEVROZ (Kürt halkının geleneksel bayramı) başlıklı broşür, 1 adet el yazısı ile yazılmış kırk beş sahife DİYALEKTİK METOT başlıklı yazı, 1 adet el yazısı ile yazılmış on iki sahifeden ibaret GENÇLİK ÜZERİNE NOTLAR yazısı, 1 adet el yazısı ile yazılmış dokuz sahife SOSYALİST AHLAK başlıklı yazı, 3 adet ÖZGÜRLÜK YOLU GAZETESİ, CİLTLENMİŞ ÖZGÜRLÜK YOLU DERGİLERİ, 13 adet Kürtçe bant ile bol miktarda sol içeren yayınlar ele geçirilmiştir.

3. Sanık Süleyman Danışman'ın evinde yapılan aramada 1 adet Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi, 1 adet Sosyal İsyanlar, 1 adet İVAN DENİSOVİÇ'in hayatından kitaplar bulunmuştur.
4. Sanık Hanifi Kızılay'ın 11.02.1982 tarihinde evinde yapılan aramada bir adet "Faşizm", bir adet "Kapitalizm Nedir", bir adet "Milli Mesele", bir adet "İlkel Topluluk", bir adet "Köleci Toplum", bir adet "Feodal Toplum" isimli kitaplar; bir adet "Denge Komkar" isimli dergi ile on bir sahifeden ibaret olan siyasi içerikli yazı bulunmuştur.
5. 06.01.1982 tarihinde sanık Ferhat Baran'ın evinde yapılan aramada bir adet dört sahifeden ibaret olan "Sosyalist Toplum ve Komünist Toplum" başlıklı daktilo yazısı, bir adet el yazısı ile yazılmış iki sahifeden oluşan "Ulusal Demokratik Devrim" başlıklı yazı, bir adet "Türkiye Kürdistan'ı Sosyalist Partisi" rumuzlu yurtdışında basılmış ve "İran Kürdistan'ına Karşı Girişilen Gerici Saldırıları" başlıklı yazı, iki adet "Partiye Sosyaliste

Kürdistana Türkiye” rumuzlu yazılar, bir adet el yazması sekiz sahifeden ibaret “Sosyalist Ahlak” başlıklı yazı, on iki sahife “Devrimci Demokratlar Üzerine” başlıklı daktilo yazısı, bir adet “İşçi Sınıfının Ekonomik Politik Mücadelesi Bir Bütündür” başlıklı daktilo yazısı, bir adet iki sahifeden oluşan el yazısı ile yazılmış “Diyalektik ve Tarihi Materyalizm” başlıklı yazı, dokuz adet değişik tarihli “Denge Komkar” dergisi, üç adet “Özgürlük Yolu” dergisi, sekiz adet Kürtçe kaset, bir adet “Ronahi” başlıklı ve sanık Orhan Miroğlu’na yurtdışından gönderildiği anlaşılan gazete ile bol miktarda sol içerikli yayın bulunmuştur.

6. Diyarbakır’daki Devrimci Halk Kültür Derneğinin kurucularından sanık olan Orhan Miroğlu’nun aynı zamanda bu derneğin bir müddet başkanlığını yaptığını 06.09.1977 tarihinde DHKD’nin diğer dernekler ile birlikte dağıtmış olduğu “Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Kapatılamaz” başlıklı bölücü nitelikteki bildirisinin dağıtılmasına karar alan sanıklardan olduğu gibi yine DHKD’nin TÖB-DER ve TÛM-DER ile birlikte Şeyhmus Hacı Yusufuğlu “halkımızın özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinden korkan kanlı faşist uşaklar tarafından katledildi. Kahrolsun emperyalizm, sümürgecilik, faşizm ve feodal gericiilik” yazılarını ihtiva eden afişlerin yapıştirilmesine karar alan sanıklardan olduğu gibi yine aynı sanık 18.07.1977 tarihinde Diyarbakır’da yeni M.C’ye hayır, kahrolsun halkımızı ezen ağalık, şeyhlik, yaşasın özgürlük yazılarını ihtiva eden büyük boy afişlerin yapıştirilmesine karar alan sanıklardan-
dır.

7. 06.01.1982 tarihinde Diyarbakır Eğitim Enstitüsü gazinosunda yapılan aramada sanıklar Cemal Büyükköse, Ramazan Kabak, Mehmet Hüsam

Canlı, Enis Şahin ve Alim Dinç'in oturdukları masanın altında bir adet "Özgürlük Savaşçıları" ruumlu Kahramanmaraş olayları ve "Günümüzde Faşizm" başlıklı Kürtçü, bölücü nitelikte bildiri ile yine aynı gün yapılan aramada kalorifer radyatörünün arkasında bir adet 7.65 mm. çaplı 280149 numaralı Belçika yapımı MAP marka tabanca, bu tabancaya ait 2 adet şarjör ve 16 adet mermi bulunmuştur.

90 kişilik %75-80'i tutuklu gençlerin içeriye tıklıp günlerce insanlık dışı işkence görme nedenleri maalesef 2 sayfa el yazımı falan filan başlıklı yazılar... Bir de suni çelişkiler yaratıp Yılmaz'ın vurulması olayını saçma sapan kanıtlarla maddeleştirip iddianameye serpiştirmeleri.

Bunlar davadaki tutukluların tam sayısı değil, iddianamede adı geçenler. Mesela ben tek kadın tutukluydum, diğer kadınlar gözaltında bırakılmışlardı. Erkekler de ne kadar zor durumda olsalar da hepsi benim çıkmamı, tahliye olmamı istiyorlardı. Çünkü kadına yapılan her hakaret bana yapılıyordu. Bir mahkemede: "Kızını dövmezsen dizini döversin" demişti Özcan denilen savcı. "Serbest kalan kız ya davulcuya ya da zurnacıya..." da demişti bir başka mahkemede. O yüzden "Biz kalmaya razıyız o tahliye olsun" düşüncesindeydiler.

Bu kadar insan sabahın 6-7 sularında koğuşlardan alınır yazın sıcağı bin bir dert kışın soğuğu da bin bir dert koridorlarda marşlar söylenerek eğitim adı altında coplanır, kalaslarla dövülür, aç, susuz, akan burnunu silmek için bile izin alır. İzin çıkarsa mendil yoktur ya da elleri kelepçelidir. Başlar burnunu çekmeye (izne bağlı)

-Tarihi çevir marşına başla.

-Çek ayakları ulan a... koyduğum.

-Her Türk asker doğar.

-Bu sesle mi mahkemeye gidiyorsunuz o... çocukları, vatan hainleri.

-Kürt müsün ulan sen (kısık sesle söylüyorsunuz)?

-Eskişehir Marşı'na başla.

-Ulan mahkeme sonrası şikâyet gelip vukuatınız olursa cop sokarım vallahi.

-Komando Marşı'na başla.

Allah demeyi unutmayın, deyince de belli aralıklarla Allah demeye başlıyorlardı.

İstiklal Marşı okutulduğunda da belli belirsiz bahaneler bularak kalaslarla dövülür ya da sıra dayağından geçirilirdi. Bunlar, marşın bir mısrasının veya bir kelimesinin yanlış söylendiği, marş söylenirken fazla ses çıkmadığı bahaneleriyle yapıyordu. Sıra dayağında gardiyanlar veya çavuş: "Dayak düzeni al" komutuyla başlıyorlardı. Bu komutla tutuklular ellerini üst üste koyarak uzatırlar, çoğu zaman kalas veya copla en az 10-20 tane el değiştirerek vururlardı. Öyle bir yangın yeri olmazdı. O zaman ellerini çekersen bütün vücut nereye rast gelirse yorulana dek vururlardı. Onun için çekmeden durmak çok kârlıydı. Bir de yüz ifadeni sabit tutmak; jest ve mimiklerini izler, nasıl acıyı daha fazla verirler diye anlamaya çalışırlardı. Neren ağrıyorsa onların dayak merkezi orası oluyordu, bu nedenle yüz hatlarımı dondururdum çoğu zaman.

Yazın cehenneminde çok kötü kokardık. Burnumuzun direği kırılırdı kokudan. Ter, kirlilik, susuzluk, açlık, dayak inanılmaz bir koku yayardı Diyarbakır sıcağı eklenince. Resmen bayılıcıydı. Bunu da işkence saydıklarından haftanın neredeyse her günü (Cumartesi, Pazar hariç) bu işkence bu kadar kişiyle gidilir. Sabah bir kişinin,

öğleden sonra bir kişinin sadece kimlik bilgileri alınırđı. Aç, susuz, o kokuyla mahkeme salonunda gözlerimiz Atatürk'ün resmi dışında hiçbir yere bakmayacak kadar kör, dimdik oturacak kadar rahat ve kımıldayamayacak kadar da mutlu olacaktık. Her sıranın yanında (sağda ve solda) bekleyen gardiyanlar mahkeme boyunca kendine düşen tutuklu sayısını sıkı bir göz altında tutar, en küçük bir aykırılığını kafasına nakşeder ve cezaevi gurbundaki gardiyanlara bir bir söylerdi ki bu vukuatlardan dolayı aynı işkence mahkeme sonrası da devam etsin.

Yeniden mahkeme salonundayız. Önce ayrı bir yere oturtuldum. Sürekli beni azarlayan, cinsiyetimle, okulumla ilgili yorumlar yapıp parmak sallayan Özcan savcı "atın bunu da erkeklerin arasına; eşitlik, sosyalizm derken iyidi" dedi. 'Sırasına göre oturtun deyince' ara verildiğinde beni Aziz Karakaş'ın yanına 41 numaralı sanık olarak oturtular. O benim sınıf arkadaşım ve yoldaşımdı.

Mahkeme değil, işkencenin bir başka şekilde devam ettirildiği tiyatro salonuydu sanki... Gururumuzu incitmek için beni ve erkek arkadaşlarımı yerden yere vuruyorlardı. Bizim ellerimiz dizimizin üstünde "ADALET MÜLKÜN TEMELİDİR" yazısının üstünde yakışıklı bir asker Mustafa Kemal'in sadece kafasının olduğu bir fotoğraf dışında hiçbir yere bakamıyorduk.

Dim dik...

Terin mi aktı, burnun mu aktı, tuvalet ihtiyacın mı var, susadın mı, acıktın mı? Kimin umurunda...

Sabah 9'dan önce dizilirdik. Salona 09.30-10.00 gibi yerleşirlerdi. Onlardan önce avukatları ve en arkaya da aileleri alırlardı. Ve sadece 11.30-12.00'ye kadar bir kişinin;

-Nerede doğdun?

-Anan, baban?

-Doğum tarihin?

-İlkokula nerede gittin?

(Genellikle tarih karıştırılırdı, zaten onlar uzatmak için karışıklık yaratırlardı.)

-Kaç yılda ilk, orta, liseyi bitirdin (hesap tutmadı, hadi yeniden)?

-Üniversiteye gidince mi Kürtçü oldun?

-Sol kitaplar okumaya ne zaman başladın?

-Kimlerin etkisiyle örgüte kazandırıldın?

-Sen o yaşlarda tuvalete gidebiliyor muydun?

-Devleti böldüğün için utanmıyor musun?

-Yazık ana-babalarınıza; onları devlete, devleti onlara düşman ettiniz.

-Ömrünüz çürüyecek burada, okuldan atılacaksınız, çocuklarınız olmayacak, olanlar da sizden utanacaklar.

-Bölücülük yapmaktan utanmadınız mı?

Gibi söylemlerle polis sorgusunda mıyız, yüce ve bağımsız adaletin temeli bir mahkemede miyiz anlamıyorduk.

Saatler sonra ancak bir kişinin kimlik bilgileri alınmış oluyordu. Ve mahkeme heyeti, avukatlar, aileler öğlen arası çıkıp ya yemek yiyorlar ya bir ağaç gölgesinde oturup öğleden sonra (02.30-03.00 gibi başlayıp 04.30-05.00 gibi biten) ikinci bir komediye bekliyorlardı. O ara biz oturuşumuzu bozmadan bekler, sırayla birbirimizin aç karın gurultusunun organize ettiği müziklerini dinlerdik.

Eğer insafli bir asker, iğrenç kokumuza daha fazla dayanamayıp pencere açmışsa ve rüzgar Diyarbakır'ın sıcaklığını, o asfalt eriten sıcaklığını pencereden savuruyorsa mutlu olurduk. Bazen gözlerimiz bile kapanırdı, onu gören gardiyan bir tane patlatırdı. Ya da sandalyeye öyle bir vururdu ki insanı resmen hoplatırdı. Zaten en ufak bir gürültü bizi tedirgin etmek için yetiyordu. Ve kendi aralarında işaretleşerek bizi tedirgin ederlerdi. Copun zincirini ensemizden sokarlar, düşen başımıza vururlar ya da omuzlarımıza vurarak bizi perişan ederlerdi. Tuvalete gitmek isteyenler çoğu zaman su içmek için giderlerdi. Tek tek götürürlerdi. Diyelim ki on kişi gitti, diğerlerini götürmezlerdi, tamam bitti derlerdi. Biz tuvalete gitmeden akşam koğuşa bin bir dertle yetişir, önce bir lokma yesek mi yoksa tuvalete mi gitsek, bilemezdik. Çoğu zaman gardiyan bizi ana kapıdan teslim alınca vukuatımız varsa dayak, yoksa da Horoz'un canı isterse yemek, tuvalet kalır, dayak yerdik.

Koğuş arkadaşlarımız, mahkemeye gidenlere yemek ayırırlardı. Bazen bir tabak yemek, bazen bir kase su gibi çorba... Yemekler sıcaktan ya kokar ya da yaşadıklarımızdan dolayı yiyecek halimiz kalmazdı. Ekmek fazla gelmişse ve kantinden zeytinle kuru soğan almışsak değmeyin keyfimize. Çok güzel bir yemektir. Ve de mahkemeye gitmek, haber almaktır. Doğadan kımıldayan ağaç dalları görmektir. Yere bakarken yol, asfalt; onun yüzüne vuran sıcaklığını görmek, hissetmektir. Başın önünde yürürken ailelerin farklı pantolon, ayakkabı ve renkli etek, ne türden elbise giydiklerini görmektir. Hukukçuların utangaç tavırlarını, çanta ve dosyalarını, cübbelerini, uçuşan eteklerini görebilme sevincidir. Arkadaş ve yoldaşlarının hâlen nefes aldıklarını bilmektir. Patlayan kafalarının kırık izlerini sayabilirken kimin daha kavgacı olduğuna karar vermektir. Mahkemeye gitmek; kasıtlı, saçma bir şey sorup aslında arkadaşına güç vermek isteyip yeniden dayak yemektir. Mahkemeye gitmek, zamana anlam katmaktır. Belki tahliye belki özgür-

lüğün yakın olduğuna inanmaktır. Belki:

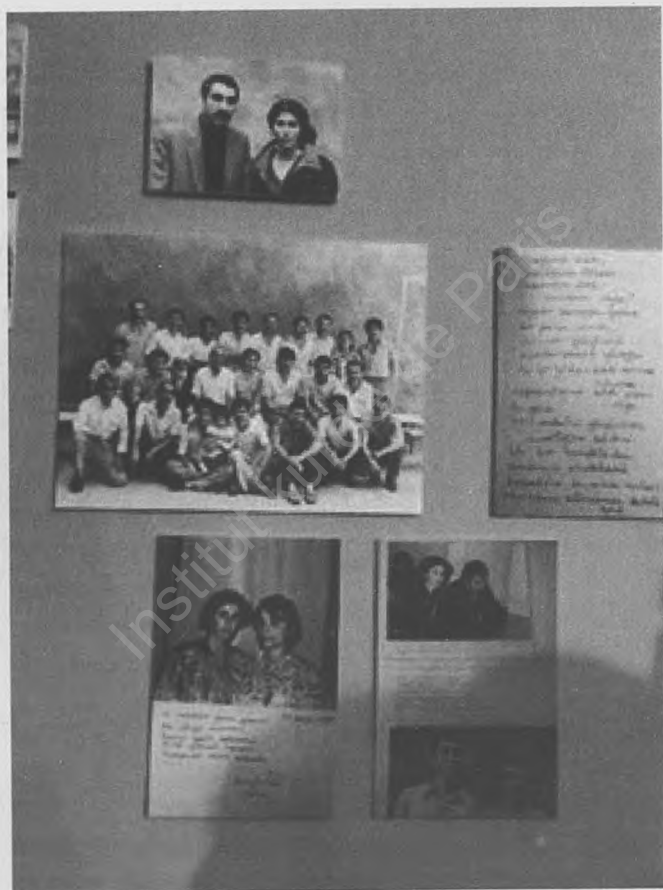
Dertlerin kalkınca şaha,

Bir sitem yolla Allah'a.

Gelecek günler var daha,

Aldırma gönül aldırmadır.

Mahkemeye gitmek, her gidip döndüğünde yaşamın devam ettiğini anlamaktır. Mahkemeye gitmek, akıldan silinenleri yeniden hatırlamaktır. Dayanma gücünün nasıl bir güç olduğunu anlamaktır. Dirence şapka çıkarmaktır. Onurdur. Mahkemeye gitmek, cezaevi serüveninin benim hayatıma dair olan parçasının bütün hikayesinin zamanla ilişkisi ve alakasıdır. Ve bir gün salıverilirim, buralardan kurtulabilirsem, bu cehennem döngüsünden bir yerlere gidileceği bilinen güçler için “bir gün gidersek buralardan, bunları anlatıp inanılmaz hikayeler oluşturulan, fotoğraflar sergisidir.” Mahkemeye gitmek, henüz yaşıyorum demektir; sağım, dayanacak takatim var, diyebilmektir. O mahkemeler ki siyasi savunma yapmak isteyen insanların bile savunmalarını ellerinden alan hukukçuların yeridir. Ve nihayetinde, bütün bunların farkında olmaktır mahkemeye gitmek.

Handwritten text in a script, likely Urdu or Persian, arranged in several lines. The text is somewhat faded and difficult to read.

XI

Krem renginde bir kazak örmüştüm Aziz arkadaşşıma. Ellerimin acısı dinsic diye örerdim, umutlarımı taze tutayım diye örerdim. Halen yaşıyorum, iyiyim, aile hissetsin diye örerdim. Ülkü'nün (Erdem Gençan'ın ablası) sınırsız örgü tiplerinden öğreneyim diye örerdim.

Aziz'le hem aynı sınıfta hem de aynı birimde çalıştığımız için ailelerimiz de tanıştırdı. Dert ortağımı benim. İngilizce bölümünden alınan epey öğrenci vardı ama sadece ikimiz tutuklandık. Bu nedenle görüş günümüz de aynı gündü ve ailelerimiz görüşe birlikte geliyorlardı. Ben de sıcak tutar diye moher yün – krem renkli istedim. Haftaya geldi. Örüklü, pirinç modelli güzel bir kazak ördüm kendi görüşçüme verilsin diye. Dışarı çıkacaklar arasındayken Horoz, kazağı görmüş, çok beğenmişti. Benim görüşçümün adını okudu, çiktim.

-Bu kazak kimin?

-Kardeşimin, dedim.

Bir şey demedi, geçtim yerime.

Kazak çıktı ama haftaya tekrar girdi. Aziz Karakaş, alıcı... Bunları bilmiyordum. Aziz kazağı zevkle giyiyormuş. Horoz geldiğinde koridorları yıkaması için Aziz'i koğuştan almış. Tabi kazak Aziz'in üstündeydi, güzel bir dayak yemiş. Sonra onların kaldığı 26. koğuşta Kırmızı kod adlı gardiyanları, Aziz'i çalıştırmak için daha sık çağırmaya başlamış. Karavana alıp götürmek, koridorları ve havalandırmaların yıkanması, bazen de keyfi dayak için...

Normalde her görev sırasında dayak yerdik; mutlaka gardiyanlara koz verecek bir vukuatımız olurdu, çünkü burun akması, gözün bakması vukuat olabiliyordu. Aziz, kazağı giydiği için daha çok dayak yemeye başlamış. Koridorlar ve yıkanması gereken yerler yıkandıktan sonra vukuatımız var diye dayak yiyorduk. Dayaktan sonra da alçak sürünme yaptırıyorlardı. Elinde paspas olmasına rağmen hem yüzüstü hem sırtüstü sürünüp kurutuyormuş. Buna defalarca maruz kalınca sorunun kazakta olduğunu fark etmiş ve görüşe gelen ilk kişiyle kazağı dışarı göndermiş. Gardiyan ona:

-Ulan ibne hem cezaevinde örüyorsunuz eve gönderiyorsunuz (Beni kastederek) hem de tekrar arkadaşlarınız giysin diye cezaevine gönderiyorsunuz. Siz bizi enayi mi sandınız?

Suçlu kazak koğuştan çıkınca dayak faslı da azalmış oldu!

Mahkemeye gidenlerin arasında tek kadın olduğum için beni merdivenin altında, sırtım erkek arkadaşlara dönük, hazır ol vaziyetinde bekletirlerdi. Benim bu türden beklemelerim biraz fazlaydı çünkü Hem bu davadan hem de Halide, Methiye ve benim yargılandığım DDKAD'tan yargılanıyordum. Biz üç kişi de olsak ben tek de olsam marş söyletmezlerdi. El ve ayaklarımıza zincir ve kelepçe de takmazlardı. Başımız önde, sağa sola bakmadan avludaki ringlerle gidip gelirdik. Birkaç kez yer kalmayınca erkek tutuklularla gittim. Gerçekten balık istifi gibiydik ve çok kötü kokuyorduk. Anlayamadığım ve çözemediğim tek şey, bu insanların nasıl bu hale getirildiği idi. İnsanlık dışı uygulamalar karşısında birisine acı verirken, acı içinde kıvranırken kahkaha nasıl olurda atılır? Dayak atarken, dayağı seyrederken gülümseyen askerlerin çoğu köylü çocuğuydu. Görünümleri itibarıyla normal insanoğluydular. Toplum içinde onlarla ilişkili yaşamlarını sürdüren komşuları, akrabaları, ana-babala-

rı, yeğenleri, sevdikleri olan toplumdaki bireylerle ilişki kurarak yaşamlarını sürdüren insanlardı. Hepsinin kalpleri, hisleri, duyguları vardı. Bu nasıl oluyor? Bu gaddarlık nereden geliyor? Esat Oktay bunlara uyuşturucu mu veriyor, mümkün mü? İnsanı düşündüren ama çözemediğim bir şeydi bu. Yaptıkları onlarca, yüzlerce aşağılık küfür ve hakaretten gurur duyan birilerinin insan olduğunu, bir aile içinde yaşadığını düşünüp ve bunun gibi binlercesinin oluşturduğu bir toplumun geleceğini tahmin edebilir miyiz? Patron çocukları mı? Değil, zengin bir ağa çocuğu mu? Değil, iri yarı bir bürokrat çocuğu mu? Değil... Belki de tütün eken, pamuk eken, demir ocaklarında çalışan, kömür ocaklarında çalışan, makine tamirinde ter döken, balyoz sallayan, akşam bir ekmek daha fazla alayımın hesabını yapan, belki tırpan sallayan ya da karpuz kavun toplayan bir köylünün ya da koyun güden bir çobanın oğullarıydılar. Her ne olursa olsun kimin oğlu ya da yeğeni, kuzeni olursa olsun bir aile sahibi ve bu toplumda yaşayan fiziksel özellikleri insana benzeyen birer zattı bunlar. Hemen hepsinin de göbek adı Muhammet ya da Mehmet'ti, Bu işte var bir iş ama dediğim gibi çözemedim.

Sabri Vesek, Mehdi Zana ya da Celal Paydaş, Ahmet Türk ve belki de Nurettin Yılmaz aynı dönem mi geldiler bilmiyorum. Bir mahkeme günü merdiven altında yüzüm duvara dönük kayıt-evrak yapılan girişe yakın bir yerdeyken Esat Oktay:

-Siz Apocusunuz, belki de değilsiniz ama onlara yardım ettiniz. Babam da olsanız size acımam. Milletvekili, bakan, belediye başkanı, general tanımam. Bu kapıdan giren artık benimdir. Yukarıda Allah var ise burada da ben varım. Adamı döverim, söverim, asarım, öldürürüm. Bu görevi bana Kenan Evren Paşam verdi. Onlar beni yetkilendirdi, Kıbrıs'ta beraberdik. Orada Rumları astım, kestim. Kızlarını, karılarını s...tim. Çocuklarının kanlarını içtim. Bana Diyarbakır'daki Kürtleri de terbiye et dediler.

Görev ve yetki verdiler. Ben edebiyattan anlamam, dayaktan anlarım. Kurallarına uymayanlar cezalarını çekerler. Ben kimseyi affetmem, kimseden de korkmam. Diyarbakır'da silahsız geziyorum. Bana İşkenceci Esat Oktay diyorlar. Doğru, işkence yapıyorum ama Türklük için yapıyorum. Bunu komutan da, savcı da, hâkim de, tüm dünya da biliyor. Buraya gelenin ölünceye dek tahliye olmasını istemem. Tahliye kararını veren savcıyı da hâkimi de s...yim. Neler dönüyor biliyorum. Ben yaptıklarım ve Türklüğümle gurur duyuyorum.

Esat Oktay, bu tür konuşmaları sık sık yapardı ve bu konuşmaları yaptığı zaman anlardım ki sosyal statüsü yüksek ya da akademik anlamda ileri bir gurup var: doktor, avukat, milletvekilleri, oda başkanları, belediye başkanları, müdürler ve diğer aristokrat Kürtler. Çünkü orası Türklerin yeri asla ve asla değildi. Ötekilerin yeri ancak cezaevi olurdu. Onları da Türkleştirecekti zaten, bu kadar kesin ve net.

Arkadaşlarımın iddia makamlarınca isnat edilen suç grubu aşağı yukarı aynı anayasa maddelerinden oluşuyordu. Ama ben iddianamedeki bölümü aktarayım.

41. Rahime Kesici

Suç: Devletin hakimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden özel vasıtalarla ayırmaya yönelik cemiyet oluşturmak.

Suç tarihi: Muhtelif tarihler

Sevk maddeleri: TCK'nin 125. Maddesi delaletiyle 171/1 – 173/son, 31,33 ve 353 S. Y'nin 251. Maddesi

Tutuklanma tarihi: 09.07.1982

İllegal olarak faaliyet gösteren DDKD örgütünün yan kuruluşu durumunda bulunan Devrimci Demokrat Kadın-

lar Derneği Diyarbakır şubesinde üye ve askeri savcılık ifadesinde belirttiği sanıklar: Yurdagül Sözer, Emine Özkaynak, Ferah Öztemir ve Kudret Deniz sorgulamada alınan ifadelerinde illegal faaliyet gösteren DDKD örgütü mensubu olduğunu söyledikleri sanık Rahime Kesici'nin açıklanan bu durumlar sebebiyle devletin hâkimiyeti altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden özel vasıtalarla ayırmaya yönelik gizli cemiyet oluşturmak suçunu işlediği, sanık Rahime Kesici'nin askeri savcılıktaki ifadesi isimleri verilen diğer sanıkların sorgulama ifadeleri karşısında sübuta erdiği anlaşılmakta, sanığın eylemine uyan müsnet suçundan dolayı TCK'nin 125. Maddesi delaletiyle 171/1, 173/son, 31 ve 33. Maddeleri uyarınca cezalandırılmasını

TC

SIKIYÖNETİM KOMUTANLIğI

ASKERİ SAVCILIğI

DİYARBAKIR

İDDİANAME VE KOĞUŞTURMAYA YER
OLMADIğI KARARI

EVRAK NO: 1982/640

ESAS NO: 1982/640

KARAR NO:1982/569

SANIKLAR:

Ömer Çetin, Necmettin Büyükkaya, Abdulhafız Tugan, Mahmut Çıkman, Osman Aydın, İsmail Hakkı Mütevellizade, Mehmet Salih Özgökçe, Ahmet Beğik, Orhan Güler, Zülküf Özel, Mehmet Veysi Askar, Şemsettin Uysal, Halil Ayter, Abdullah Kahramaner , Burhan Kahraman Methiye Beysülen Özhal, Halide

Dündar, Mehmet Şuayip Malgir, Ferhat Çetin, Mecit İnan, Halit Nazmi Balkaş, Paşa Uzun , Kemal Polat, Hüseyin Geçit, Ahmet Özel, Veysi Yıldız, Mehmet Zeki Budak Mehmet Metin Çılgın, Şeyhmus Turşak, Ekrem Bilek, Kendal Gülfidan, Mehmet Sait Çiçek, Şakir Tural, Vedat Aydın, Rahime Kesici

K Yer Yok

Mustafa Yaşar, Salih Karadeniz, Kendal Gülfidan, Cemile Büyükkaya, Ahmet Alişiroğlu, Serdar Esat Çetin, Abdulaziz Kaya, Ali Buran, Musa Çelik, Ferhat Çetin, Mecit İnan, Gülani Saidi Cengiz

Suç:

1. Devletin hâkimiyeti altında bulunan toprakların bir kısmını devlet idaresinden ayırmak için hususi vasıtalarla anlaşarak gizlice cemiyet kurmak.
2. 6136 sayılı kanuna muhalefet
3. Hüviyet cüzdanı ve pasaport sahtekârlığı

Suç tarihi: 1975 / 1982 yılları arası

Tutuklanma tarihi: 14 / 07 / 1982

15 / 07 / 1982 Halide Dündar hakkında 29 / 07 / 1982 Halil Baytar hakkında

Ben kendi hakkımdaki bölümü yazıp gerekirse iddianameyi ek kaynak olarak ekleyeceğim.

Sanık Rahime Kesici'nin 1978 tarihinde KİP ideolojisi ve stratejisini kadınlar arasında yaymak maksadı ile KİP tarafından kurulan DDKAD'a üye olarak girdiği, Diyarbakır şubesi denetleme kurulu asil üyeliğinde bulunduğu derneğin parti üyeleri Sevinç İşcanlı ve Methiye Özhal tarafından yönlendirilen faaliyetlere katıldığı...

Velhasıl yargılandığım her iki davada çok ağır madde-lerden yargılandığımı ama soruşturma (polis, savcı ve hâkimde) ifadelerimde yalın, basit ve sıradan ifadeler var. Onlara göre toprakları bölüp parçalayıp bağımsız bir Kürdistan kuracaktık. Ama o büyük hayal o topraklarda yaşayanlar ve onların işbirlikçileri tarafından çok sayıda insanın da katkılarıyla rafa kaldırıldı.

Aslında anayasa tarafından hukuksal olarak çoğumuzun tutuklanma kararı hükümsüzmüş. Suç işlenmiştir savıyla hakkında soruşturma sürdürülen ve tutuklanan birey cezalandırma kararı verilinceye kadar ve verilen karar kesinleşinceye kadar suçlu sayılmaz. Bu anayasa kuralıdır. Hakkında soruşturma açılan ve tutuklanan kişiye “suçlu” gözüyle bakılmaz ve hükümlüler için de uygulanacak ceza sadece yargıçça kararlaştırılmış, kararda belirtilen cezadır. Bunun dışında başka organlar kendi yeteneklerine dayanarak uygulayacakları başka bir ceza da olamaz.

Ceza ve tutukevi yönetmeliklerinde cezanın yerine getirilmesi ile ilgili yasalarda tutuklu bulunan ve hüküm giyen kişiler hakkında tutuklama veya cezalandırma kararının yerine getirilmesi biçimi gösterilmiştir. Bu yasa ve yönetmelik kuralları dışına çıkılarak yapılacak uygulama ve işlev içinde bulunan politik durum ve kişiye yakıştırılan suçun niteliği ne olursa olsun haklı sayılmaz ve onaylanamaz.

Belirtilen yasa ve yönetmelikler ceza ve tutukevi disiplini açısından uyulması gereken kuralların ne olduğu, bu kurallara karşı davranışta bulunan bireylerle ilgili uygulamanın ne olacağı ve tedbirleri almaya yetkili organı tarif etmiştir.

Diğer yandan ceza uygulama usul yasasında ve 353 sayılı Askeri Uygulama Ulus Yasası'nda hakkında suçlama yapılan kişinin soruşturmasının nasıl yapılacağı, bu ko-

numda yetkinin kimlere ait olduğu da açıkça belirtilmiştir.

“Hazırlık Soruşturması” Cumhuriyet Savcısı ve askeri savcı tarafından sürdürülür. Askeri savcı bu görevini sürdürürken delillerin toplanmasında “zabıta kuvvetlerinden” yararlanır. Ancak ağır cezalı olan ve politik niteliği olan suçlamalarda ilgili soruşturmayı savcı bilfiil kendisi sürdürür, sanığın sorgusunu kendi yapmak zorundadır. Sanık sorguya çekilirken kendisine maddi ve manevi baskı yapılamaz. Dayanaklar saptanırken sanığın yararına olan durumların saptanması, sanığın kendisini savunabilmesi için gereken kolaylığın gösterilmesi zorunludur. Tutuklama kamu davası güvencesi açısından “hukuki tedbir”dir. Tutuklanma nedenleri yasa da gösterilmiştir. Bu nedenlerin bulunması ve olaylarla doğrulanması konusunda kişi tutuklanabilir. Tutuklanan kişi hücreye konmaz, demire vurulmaz, yargıç kararı olmadıkça yakınları ve avukatlarıyla görüşmesi engellenemez, dosyayı okuması, kopyasını çıkarması, savunması için gerekli dokümanların sağlanmasına karşı çıkılamaz.

Kişi ister “tutuklu” ister “hükümlü” olsun kendisine dayak atılamaz. İşkence yapılamaz ve yargıç kararı olmadıkça hücreye atılamaz, demire vurulamaz, rızası olmadıkça çalıştırılmaz. Disiplin cezası yargıç tarafından verilir. Ancak verilecek cezada işkence, dayak, aç bırakmak, aylarca hücrede tutmak olmaz.

Suçlu olsun olmasın herkes; sosyal durum politik ve ideolojik görüşüne, rengine, diline, dinine bakılmaksızın İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde yer alan ve hâlen geçerliliğini koruyan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na göre bu haklardan yararlanır. Ama birkaç sayfa önce Esat Oktay Yıldırım’ın beyanatlarını da yazmıştım. Orda yatan herkes bunları duymuştur hatta fazlasını duymuştur, eksikliğini değil ama resmi bildirimlerde ya da insan haklarından gelip başvuruları incelemek isteyen heyet-

lere verilen beyanatlarda:

“Biz uluslararası anlaşmalara, anayasa hükümlerine ve yasalara bağlıyız. İnsan haklarına saygılıyız. Vatandaşlarımızı ırk, din, dil, inanç farklarına göre değerlendirmiyoruz. Fikre ve düşünceye karşı değiliz. Bizce sağ da sol da aynıdır. Biz suçlunun peşindeyiz. İşkenceye karşıyız. Bilgimiz dışında yapılan işkence olaylarının peşini bırakmıyor, kovuşturma açıyoruz.

Yargıya saygılıyız. Yargı bağımsızdır. Cezaevlerinde işkence ve baskı yoktur. Sanıklara her türlü savunma hakkı verilmiştir. Bakımları en iyi biçimde yürütülmektedir. Biz demokrasiden yanayız.

Bu söylenenlerin tam tersi uygulanmaktaydı. Karşımızda Alman'ın kaldığı koğuşu gezmek isteyen Almanya'dan gelenler tercüman aracılığıyla konuştukları tam da bunlardı. Zavallı adamı sünnet edip Kelime-i şehadet getirip adını değiştirdiler. Gelenlere de çok mutlu olduğunu ve kendi istediği için Müslüman olduğunu söylediler.

İçerde kaldığım bir yıl süresince bilip gördüklerimi birebir yaşayarak, hissederek gördüm ve yaşadım. Yapılan gayri insani uygulamaları vücudumun, beynimin, yüreğimin her köşesinde hissettim. Bunların kesinlikle ayrı bir yönetmelikle ve kurallar bütünüyle Diyarbakır'a özgü bir yönetimle yönetildiğini gördüm. Esat Oktay'ın bağımsız, her türlü yetkiye sahip olduğunu ve dokunulmazlığının bulunduğunu, hâkim ve savcıların O'nun haberi olmadan tahliye ve tutukluluk yapamayacağını anlamıştım. Sınırsız yetkisi olan, istediğini istediği zaman karınca gibi ezebilecek biriydi.

Hukuksal hiçbir kaide ve kuralın işlemediği, barbarlık ve sadizmin, şovenizmin ne demek olduğunu, insanların bu duygular içinde nasıl bir canavara dönüştüğünü gördüm.

Ve yine 353 sayılı yasa gereği askeri cezaevlerinin yönetimi, ceza ve tutukevi nezdinde kurulan Kıta Komutanlığına bağlıdır. Ancak cezaevinde bulunan tutukluların ve hükümlülerin ulusal durumlarının saptanması konusunda konulacak kısıtlamalar için yetkili askeri savcılıktır. Cezaevi idaresi savcı ve askeri yargının onayını almadan ve gerekli kararları çıkarmadan tutukluların okuma-yazma, gıda ve diğer ihtiyaçlarını dışarıdan sağlamaları; tutuklunun avukatıyla görüşüp haberleşmesi engellenemez.

Çok net ve açık, bunların hiçbiri 5 Nolu Diyarbakır Cezaevi için geçerli nedenler, maddeler ve de kurallar değildi. Biz kadınların gözaltı yeri yok diye tutuklu kadınların alt koğuşunda kalıyorduk. Gözaltı süresince biz de tutuklu kadınlar gibi dayak yedik, aç kaldık, bitlendik. Onlardan farklı olarak sadece eğitime çıkmadık. Havalandırmaya çıkmadan onların ırkçı, şoven, faşist marşlarını dinleyerek zaten ezberlemiştik.

Ve bu hak hukuk maddeleri için ne hâkim ne savcı veya başka yetkili delili olsun olmasın, işkencede konuşsun ya da konuşmasın; Esat Oktay'ın emriyle tutuklanır ya da tahliye edilirdi. Mahkeme sadece bir tiyatro sahnesiydi. Biz, avukatlar, aileler hatta gardiyan ve askerler bile birer figüran, birer oyuncuydular.

Esat Oktay, ben gözaltındayken haftada bir veya iki defa koğuşu teftişe gelirdi. Kendisinin bütün polis ifadelerimizi okuduğunu, bildiğini ona istediğimiz bilgileri verdiğimiz takdirde kapıları anında açıp bizi serbest bırakacağını söylerdi. Savcı ve hâkimlerin onun emri dışında hareket etmediğini hatta Allah'ın kendisi olduğunu, peygamberin de izinde olduğunu söylerdi.

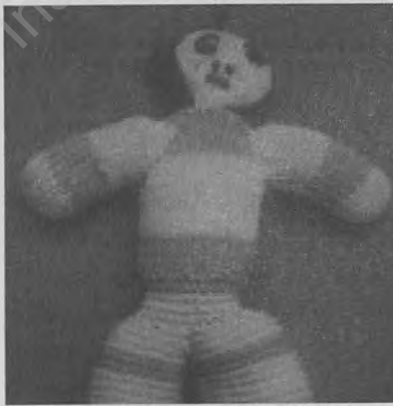
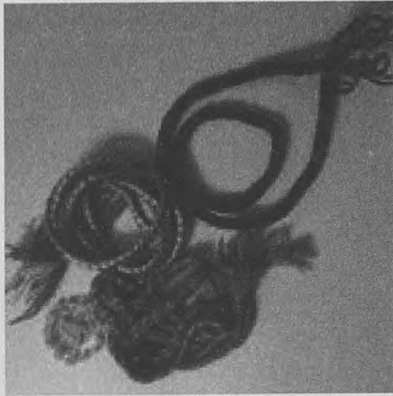
XII

Gözaltındayız, önce büyük bir gürültü ve hızla açılan demir kapılar sonra kalabalık bir grup askerin koşarak yukarı mazgaldan kadınlar koğuşuna geldiğini gördük. "Sayım düzeni al" sert söylemiyle yataklarımızdan fırladık. Tek sıra halinde bekledik. Uzun boylu dev cüsesiyle Dersimli THKP-C'li koğuş sorumlusu konuşmaya başladı: "? kişilik kadınlar koğuşu emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım." derken sesini yükseltip titremesini engellemeye çalışıyordu çünkü gece yarısına doğru ancak hepimizin sahibi Esat Oktay ve ondan çok şey öğrenen alt kadro komutanları vardı.

Duymak için kulak kabartırdık ancak anlaşılmazdı. Kahkahaları, tokatları ve cop sesleri birbirine karışırdı. Teftiş bazen 5 bazen de 15 dakika sürerdi. Sonra bize uğrardı. En fazla 10-12 kişiydik. Her geldiğinde birilerini hedef alırdı. Bu kişi genellikle yeni gelendi. Bu kişiyi korkutup sindirmek, ne kadar direnmiş olduğunu görmek, kendisiyle çalışabilirliğini görmek, korkacak mı, yürekli mi, güzel mi, ahlaklı mı diye türlü türlü dayatmalarda bulunurdu. Ahlak derken kadınlığını kullanan kadınlardan nefret ettiğini pavyonda çalışan bir kadın geldiğinde anlamıştık. Esat Oktay'a göre o ahlaksız biz ahlaklıydık. Ama yüzümüze bakıp, elleriyle boğazımızı sıkıp, bacaklarını bize sürtüp sorular sorması; içki kokan nefesini solumamızı hangi ahlakla anlatabilirdi?

Güm güm güm ayak sesleri bizim kapıda durdu. Sorumluya:

-Sayım düzeni al.

5 Nolu'da yaptığımız kimi el işi ürünler

Hemen fırlayıp taneleri gibi dizildik. Ben en son gelendim ve Halide'nin yanındaydım. Halide'ye:

-Sen buranın kokuşmuşusun.

Başka birine de:

-Sen de buranın yıllanmışısın, siz ikiniz öne çıkın bakayım.

Bir adım öne çıktılar, bizleri göstererek:

-Bunlara kuralları, buranın nasıl bir yer olduğunu anlatacaksınız. Anlasalar iyi olur çünkü burası askeri okul. Ya bu okuldan mezun olurlar ya da ölürler. İstersem sizi alıp evlerinize bırakırım, şimdi bütün kapıları açma yetkim var. Mahkeme, savcı, hakim vız gelir bana. Evren Paşa sonsuz yetkiyle getirmiş beni buraya, ben kurallara uymayanı affetmem. Biliyorsunuz nefes almak bile yasak olabilir. Biz adamı burada böyle s...riz. Biz Türkler böyleyiz. Türk askeri, Türk Mehmetçigi; komünistleri ve başkaldıran Kürtleri kolay kolay affetmez. Bunun için hiç kimseye ne erkeğe ne de kadına acımaz. Sizin döl yatağınızı kurutacağım. Erkeklerin analarını her gün s...yoruz. Onları hayalarından asıyoruz. Sizi de hücrelerde, sularla tutarak yemeklerinize ilaçlar katarak rahminizi kurutacağım. Kürtlerin soyunu kurutacağım.

Buna benzer bir sürü küfürlü konuşmalar, yarı uykulu baygın bakışlarla dik durmaya çalışırdı. Yakın temas olmasın diye, o iğrenç nefesini yüzümüzde hissetmeyelim diye dua ederdik. Bu yaşananlar hiçbir etki bırakmazdı bizde, hatta O gittikten sonra O'nun konuşmalarından alıntılar yaparak birbirimize laf bile atardık, çünkü gülmek, şakalaşmak oranın en vazgeçilmez kuralıydı, hayatla olan bağımızdı. Kendimiz ve cezaevi personelinin (sadist ve canavarlar) sözlerinden alıntılar yaparak tiyatro oynar, onların ses tonu ve konuşma tarzları, jest ve mimikleriyle birbirimizi gülme krizlerine sokardık.

Bu yaşantılarımın kimisi gözaltı kimisi de tutuklu olduğum dönemlerdi. Gözaltı hiçbir zaman 20'yi geçmedi ama tutuklu koğuşu ben ordayken en az 80 küsur en fazla da 120 küsur oldu.

Tutuklandığım gün artık buranın eskimişi olacaktım. Kaldığımız yeri, kullandığımız yastık ve battaniyeyi yıkamamız gerekiyordu. Erkekler koğuşundan daha çok suyumuz akardı. Naylon leğenlere basıp eski askeri battaniyeleri güzelce yıkardık. Süzüksün diye tor top koyardık bir köşeye, sabah havalandırmaya asacağız diye. Sıra yastıklara geldi. Adeta bir "taş torbada" kafam kendine yer kapmıştı. Günlerce soruşturmada yastık diye bir şey görmemiş, şükretmiştim. Ama kafamın yer yaptığı yastık denilen torba, asker giysilerinin pantolon kenarları, kemer kısımları üstlerinin ilik düğme bölümlerinden, düz kumaş asla yok, kol ve pantolon kapakları, omuz apolet bölümleri, yani en atılları iyice yıkardık ve deterjanlardık. İğrenç kokuyordu, eminim hiç yıkanmamıştı, çünkü gözaltı normalde az kalınıp gidilen bir yerdir. O yastık denilen sert torbalar eminim yüzlerce kadının güçlü olmak adına içine akıttıkları gözyaşlarının gece açığa çıkan dert ortağıdır. Bol deterjan ancak söker bu kokuyu dedik ve güzel kokana kadar yıkayıp (ince ve uzunlar ya) baş taraflarından sarkıttık. Bunları yaparken bile o kadar eğlenceli hale getiriyor ve çeşitli şekillere benzetiyorduk ki ve gülüp güldürüyorduk.

Ecz. Sevgi Kavak, kardeşi Sevinç İşcanlı bulunamamış diye alınanlardan biriydi. (O dönem aranan birini bulamayınca onun bir yakını alıp ona eziyet etmek, diğerinin teslim olmasını sağlamak için denenen bir yöntemdi.) Birkaç aylık hamile kadındı. Her yeni gelene şart koşulan marşlar ezberlenecek kaçış yok ama orada yaşananlar o kadar olağanüstü şeyler ki inanın bazen kim olduğunuzu bile unutabiliyorsunuz. Hem Sevgi hem de Cemile Abla üniversite mezunu, bizlerden büyüktüler ama işlerini yapan, çocuklarına bakan belli bir statüye

sahip, kişilikleri oturmuş, iş kadınıydılar.

Genellikle ilkokul mezunu ya da türevi birkaç ne olduğu belirsiz gardiyanın (20 yaş sınırlarında) yaptıkları işken- celer ve zulümlerden insani olan hiçbir yanı kalmamış; resmen cehennem zebanileri, yaşadığımız yeri cehen- neme çeviren yaratıklar... Göz desen boş, anlamsız bakan kör bir kuyu, ağız desen küfürden şekil deği- şirmiş dudakların çevrelediği bir pislik çukuru ve nefes alması bile günah olan bir burun... Soluk alırken davul gibi göğsünü şişiren, elleri el, kolları kol değil yaratık işte yaratık... Onlar alsın seni çembere; ailen ve sevdiklerin- le ilgili, özel yaşantınla ilgili saçma sapan fikirler üretip, hakaret edip, seni rencide etmeye çalışsınlar... Onların yanında bildiğini de unutuyor insan.

Cemile abla onlar yokken ezberlediği marşları okuyor, onlar gelince karıştırıp aşure ediyordu. Sevginin düşük tehdidi vardı, doktor raporu vardı. Bizler ayakta bile du- ramazken, sayım düzeninde saatlerce bekletilirdik. Aç kalırdık, perişanlığı biz çekerdik ama o iki canlıydı. Çok zayıftı. Bildiklerini de (İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençli- ğe Hitabesi ve de Türküm doğruyum andı) unutuyor- du. Ki bunun aksi mümkün değildi. Bırakın üniversiteyi, ortaokula kadar okuyan biri bile 8 sene her gün Tür- küm doğruyum diyordu ve herkes bunu ezbere bilirdi. Yaşananlar, psikolojik baskı, fiziksel şiddet, zebanilerin çektirdikleri yeni bir şey öğrenmemizi engelliyordu, öğ- rendiklerimiz ise ırkçı, şoven, zorba ötesi bir yığın bilgi- lerdirdi. Şimdi farkındalıklarınla birleşince gerçekten aşu- re oluyordu. Gülmemek için çok büyük çaba sarf eder, askerler gidince de sessiz bir şekilde gülme krizlerine girerdik, gülmekten gözlerimiz yaşarırdı.

Yıllardır görmemiştim Sevgi'yi (belki 30 yıl). Birkaç ay önce telefonla konuştuk. Kendimi tanıtmadan beni ta- nıdı minik tüyolarla. Orda birlikte nefes aldığım herke- si çok seviyorum. O acıları birlikte yaşadığım her kadın

benim için özeldir.

Sabah uyandığım da, yıkadığım yastık malzemelerimin çoğu yoktu. Şoktaydım adeta, kimse ne olduğunu bilmiyordu. Birkaç küçük parça yerlerdeydi. Takip ettim, tuvalet tarafına gidiyordu parçalar. Bir uzun düğme ilikli bölümde tuvalet duvarından sarkıyordu. Ne olabilir ki? Sessizce bekledim, aman Allahım, kuş sesleri gibi vık vık, cik cik sesler geliyordu; peki nereden?.. Sifondan geliyordu. Kesinlikle canlı bir şeyler vardı. Fare olabilir ya da cırdon. Çünkü cırdon çok vardı. Bazen gelip bizim kıkırdaklı dokularımızı bile yeme cesareti gösteriyorlardı. Xaltiya Dirre'nin de hatırladığım kadarıyla, kulak ya da burun kıkırdağını yemişti. Fare değil adeta kedi kadar bir hayvandı.

Burada anmadan geçemeyeceğim üç kadından söz etmek istiyorum. Hilvan ya da Halfetiliydiler, kesin olarak emin değilim. Biri Xaltiya Dirre, diğerleri ise Kezban ve Şükran... Kezban ile Şükran, deyim yerindeyse, tuvalete bile birlikte giderlerdi. Şükran esmer, tıknaz ve oldukça iştahlı bir kadındı. Kezban ise beyaz teni hariç neredeyse ikinci bir Şükran'dı. Aynı iştah, aynı yürüyüş, aynı çeyiz hazırlama yarışı ve aynı tombik beden... Hani derler ya 'üzüm üzüme baka baka kararır' sanki bunlar birbirine bakmış ve kendilerinde olması gereken özellikleri adeta kopyalamışlardı. Bunlar dışarda da komşu. Yedikleri içtikleri ayrı gitmez. Düşünün ki aynı anda gıda zehirlenmesi yaşadılar. Xaltiya Dirre ise, oğluna yardım ve yataklıktan getirilmiş, 60 yaşlarında, ge'eneksek Kürt kıyafetleri giyinen, tıknaz, kısa boylu, beyaz tenli, çenesinde bin bir türlü anlamı olan dövmeler, askere çok sert bakan fakat aynı oranda bize karşı mülayim, etliye sütlüye karışmayan bir anamız. Hepimizden ayrı tarafı eğitime çıkmamasıydı. Tipik özelliği sayım anında asla üçüncü sıradan çıkmamasıydı. Çünkü sadece üç rakamını ezberleyebilmişti ve doğal olarak her sayımda üçüncü sıraya koyardık. Onuncu sıraya da koysak Xaltiya Dirre

yine de “uc” derdi. Sayım için sıralandığımızda, üçüncü sıra, çocuklu bir arkadaşımız olan Hüsniye Kılıcı'nın bulunduğu ranzaya denk geldiğinde, askerlere baktığı gibi Hüsniye'ye bakardı. Xaltiya Dirre, Hüsniye'nin orda bulunmasından oldukça rahatsız olurdu ve bunda bir kasıt arardı fakat Hüsniye'nin orda bulunuşunda herhangi bir kasıt olmazdı, çocuğunu emzirmek için orda bulunurdu. Ama gel de bunu Xaltiya Dirre'ye anlat...

Karavana çıkana kadar üst koğuştta yemek (çorba alınacak) beklememiz gerekirdi. Çorba her gün farklı farklı çıkardı. Bazen bir hafta boyunca aynı türden çorba çıkardı... Ama şekli şemali hiç değişmezdi. Üstte iğrenç bir su altta ise bazen mercimek, bazen taşlı bulgur, bazen de arpa şehriye vardı. Arpa şehriye çıktığında seviniirdik. Çünkü taş riski daha azdı, diğerleri sayesinde az diş kırılmadı. Arpa şehriye çorbası genellikle az verilirdi, karavananın altında 2 tas ya olur ya olmazdı her birimize 1 ya da 2 kaşık ancak düşerdi. Ancak Her koşulda uyduğumuz kimi kuralımız vardı. Böyle durumlarda yemek,

-Önce hastalar ve çocuklara (Verem olan arkadaşlar vardı).

-Hamilelere (Benim orda bulunduğum süre zarfında 2 çocuk doğdu).

-Ve nihayetinde Yaşlılara verilirdi. Nispeten sağlıklı olanlar en arkaya kalırdı.

Onlar yeterince doymak zorundaydılar. Bazen “yemek çok az” diyerek itiraz etseler de onlara yemeği zorla verirdik, çünkü biz gençtik... Sabah kahvaltısı için bazen 2 ekmek kalırdı. Ekmekler, şimdilerin sandviç ekmeği gibi, bizim kâseler büyüklüğünde, somun asker ekmeği gibiydi. Güya günde her öğün başına 1 adet vermeleri gerekirdi, yani günde 3 ekmek. Ama sıklıkla 1 kişiye 1 ekmek, bazen de bütün bir koğuşa ancak 2 ekmek düşerdi.

Yazdığım sıraya göre lokmalardık, oturlardık. Saydıklarım nöbet de tutmazdı. Biz nöbet tutanlar lokmalardık ve çağırırdık onları. Bazen birbirlerine ikram ederlerdi bazen o lokma için kavga ve gürültü ... Aslında kavga bir lokma ekmek için değildi, o kavganın görünen yüzüydü. Psikolojimiz bozuktuk, kendimizi güvende hissetmiyorduk, bu korkunç bir şeydi. Günlerce, aylarca, beynimizi ve bedenimizi asker ve polislerden korumak zorunda kalmıştık. Taciz, tecavüz bizim gibi toplumlarda konuşulmayacak kadar "sır"dı. Tabu idi cinsellik. Hormonlarımız çalışmadığı için fizyolojik dengemiz de bozulmuştu. Hijyen olmadığı halde bir de yemeklerde (cinselliği engellesin diye) ilaçlar kullanmaları hormonal dengemizi de bozuyordu. Deşarj olmak için de saç başa olmasa da arada kavgalar olurdu. Bazen sigara, bazen bir lokma ekmek, bazen da çay için. Ama iki taraf da uzatmaz alttan alınırdı.

İnsan psikolojisi her zaman pozitif olmuyordu, hele kadınların ruh hali... Mesela fizyolojik dengemiz de bozulmuştu. Ay hali olmuyor, hormonlarımız yemeklere katılan ilaçlarla garip bir şekilde çalışıyor ya da çalışmıyordu. Aşırı kılınmalar ve aylarca regl olmayışımız saldırganlaştırıyordu bizi. En olmadık küçük şeylerden rahatsız oluyor, histerik çığlıklarla ağlayabiliyorduk.

" Karavana al" dediklerinde üst koğuştaki tutuklu kadınlar, "tuvalet sifonunda cardın yavrulamış, ne yapacağız?" diye sordum.

"Tamam," dediler, "hallederiz."

Kapılar kapanmadan sert bakışlı, sportif, kıvrıcık saçlı güzel bir kadın geldi ve sordu:

"Nerede cırdon yavruları?"

O denli setti ki bakış ve tavırları ve ifadesiz gözler...

Sessizce, hiç konuşmadan, gösterdim. Duvara çıkıp yaklaşık 2-3 cm enindeki betona bir ayağını, diğer duvara bir ayağını koydu ve sifonun içindeki her biri kedi yavrusu büyüklüğünde cırdon yavrularından birini kapıldığı gibi yere çaldı. Kulaklarımı kapatarak koğuşa doğru kaçtım. Yere çarpıp patlayan cırdon yavrularının sesi, hâlâ kulaklarımda çınıyor desem, inanın. Kapılar kapanmıştı, orayı temizlemek gerekiyordu. Hatırlamıyorum hiçbir şeyi. Sadece yastık torbası için yeniden yıkadım o şeritleri.

Tutuklanmamız hemen yukarı koğuşa çıkacağımız anlamına gelmiyordu. Tıpkı tahliye olduğumuzu da hemen cezaevinden saliverilmediğimiz gibi. Yukarısı ne zaman uygun olursa, paşalar ne zaman uygun görürse, mektupları gelip ne zaman keyifleri gıcırסה ya da yeni göz altılara yer açmaları gerekirse o zaman “topla eşyalarını yukarıya” der ve sen geride kalanlarla sarılır vedalaşır-sın. Çünkü ölüm ve yaşam pamuk ipliğidir orada. Ters bir kalas ya da cop seni yaşamdan söküp alabilir. Bög-rüne inen bir yumruk ya da tekme, başını demir ranzaya ya da betona çarpabilir. Ve sen gidebilirsin cehennemden cennete...

Onun için vedalaşmak çok önemlidir. Sarılmak, annelerden anne kokusu almak; sarılırken gençlerden mücadele ruhu ve direnç almak onu biriktirmek kendi gücünle yoğurup hamur etmek, o hamuru ekşitmek, ekmek yapmak, yeri geldiğinde lokma lokma yiyebilmek, güç katmak adına bedenine ve ruhuna... Sarılmak o yastık dışında her şeye benzeyen torbalara... Gecenin bir yarısında nöbete kalkarken nasıl uyduklarını, ne kadar yorulduklarını, özlediklerini, acı çektiklerini iskelet yüzlerde görmek...

Gece nöbetlerinin vukuatı pek yoktu ama gözetlendiğimizi bilirdik. Esat Oktay'ın bizi gece yarılarında ziyaret etmesi dışında, gardiyanın psikolojisine bağlı olarak

koğuş mazgalı açılırdı ama erkek arkadaşlar daha çok rahatsız edilir, uykuları bölünür ya da gecenin hangi vakti olduğuna bakmadan sayım düzenine geçirilirlerdi. Bunları sık sık duyardık; evvela kısa künyeler okunurdu, sonra gecenin sessizliğinde cop ve kalas sesleri, çığlıklar ve zincirin çarptığı mazgal şangırtıları ve gürültüyle kapanan koğuş kapıları...

Institut kurde de Paris

XIII

Keziban ve Şükran benden sonra tahliye olmuşlardı. Mahkemeye ilk gelince görüştük. Dışarıda çok sıkıldıklarını, can sıkıntısına bir çözüm bulamadıklarını; arkadaş, komşu ve akrabaların korkudan onları arayıp sormadıklarını anlattılar. İçeride mutlu olduklarını, yedikleri dayacağı bile özlediklerini söyleyince bakıp sordum:

-Ee ne yapacaksınız?

-Sur'un önüne gidip Kurdara Azadi desek yine bizi alırlar mı acaba? dediler.

Çıkanların çoğu ya evlenir ya da dağa, kadın gerilla saflarına giderdi. Bunlar oralarda da evlilikte de kendilerine yol çizememişlerdi. Ee geriye tekrar 5 No'luda kaldığını düşünmüşler. Aslında bir yönüyle acı bir şeydi. Ama gerçek bu idi. Kürt kadını kendi olamamıştı hiçbir anlamda. Çünkü erkeklerin beyinleri sosyalist, yürekleri feodaldi. Çağdaş bir sosyalist erkek parmakla sayılabilecek kadar azdı. Onlar da arkadaşlarına ve babalarına rezil olmamak için ikiyüzlü davranıyorlardı. Yani kız arkadaşları ya da eşlerine öyle görünmeye çalışıp eş olduktan sonra diğer erkeklere rezil olmamak için geleneksel tarzda davranmaya devam ederlerdi.

İnsan Hakları Derneğinin kuruluş aşamasından sonra, o dernekte bir odanın kadınlara verilmesi gerektiğini; orada okuma, tartışma ve bazı demokratik haklar için örgütlenme fikrini birkaç kadın arkadaşla tartışırken Vedat Aydın eve geldi. Biz de kaldığımız yerden devam ettik konuşmaya, Vedat'tan çekinmiyorduk. O da

Bütün çocuklar Helin'dir.....

Şükran'a karşı köyde feodal, bizim yanımızda çağdaş ve modern bir erkek gibi davranıyordu. Güya biz kadınlardan korkuyordu! Ama O'nu tanıyan herkes bilir ki değil kadınlardan, hiç kimseden korkmayan bir kişilikti. Kadınlara karşı olumlu tutum ve davranışları, bize duyduğu saygıydı.

Derken, kısa bir süre sonra Aziz karakaş geldi. Bizi hararetli bir şekilde konuşurken görünce çay servisini o yaptı.

"Tek kelime söyleyeceğim" dedi. "Buradaki kadınlar özgürlük için örgütlenebilir ama sen asla..."

Aziz çayımı bile ayağıma getiriyordu. İşte algı bu idi. Ama yapacak bir şey yoktu. Bize saygılı davranıyor ama evdeki bacalarına çıkması için izin vermiyordu. Eşinin mitinge gelmesi için gidip izin aldığım çok kadın olmuştur. Şu andaki kadınlar kadar hiçbirimiz özgür değildik. Hava kararmadan evde olmamız gerekirdi. Evden çıkmak için de bütün hafta sonu işlerini yapmadan çıkamazdım. Zor şartların değişip dönüşmesi için adım atıyorduk. Yazın sıcağında bile uzun kollu gömlek giyerdik. Uzun eteklerimizin altına giydiğimiz ince çoraplar, terden diz altlarını yara ederdi ve tenimize yapışıp tenimizi kanatırdı. Ama çorapsız gezmek hoş karşılanmazdı. Bunu kitaplar yazmazdı. Bunu devrimci ağabeylerimiz kendi kitaplarında yazarlardı.

Kürt kadınları hiçbir zaman kendileri olamadılar. Devrimci, sosyalist olsa da olmasa da...Cinsiyete dayalı ayrımcılık daha bebekken başlamış, kız çocuk, istenmeyen varlık olarak görülmüştür. Feodal kültür, erkek doğana kadar kadına çocuk yaptırmış, hatta suni gerekçeler yaratan erkek, başka bir kadında şansını denemek için evlilik yapmıştır. Kürt erkeği üst kimliğin bireyi olan bir kadına daha farklı yaklaşıyor. Binlerce örnek var bu konuda belleğimde. Avrupalılar (12 Eylül'den sonra si-

yasi sığınmacı olarak Avrupa'ya giden Kürt erkeklerinden bahsediyorum.) bir kadını başının üstünde taşıyor. Türk kadınla evli olanlar da hemen hemen başlarında, belki omuzlarında taşıyorlar ama kendinden biriyle evlenmişse onun üstüne basıp geçebiliyordu. Her türlü haksızlığı, bencilliği göstermekten kaçınmazken, yaşamdaki, evdeki desteği esirgiyor. Hele hele karısından daha yetenekli ve çalışıyor ve de sosyalse vay başına gelenler. Ölene dek karısına aşkından ve sevgisinden söz etmemiş Kürt erkeği çoktur çünkü sevdiğini çaktırmadan sevmek gereken mantık, Kürt erkeğinin temel felsefesi ve şimdilerde fıkra konusudur.

XIV

Konu aşktan açılmışken Xaltiya Dirre'den bahsetmemek olmaz. Xaltiya Dirre espritüel ve farkındalık-ları olan bir kadındı. "Ana" derdik ona. Çamaşır yıkatmaz, nöbet tutturmazdık. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, 10 kıtalık İstiklal Marşı ve Andımızı nasıl da yırtmıştı ama sayım düzeninde koğu sorumlusunun hemen yanında uc (3) deyip sırasını sayıyordu ve gerçekten 60 yaşlarında Türkçe bilmeyen bir kadındı. İzo'nun anası gibi değildi.

Biz havalandırmaya kahvaltıdan hemen sonra çıkardık. Yaklaşık 08.00 gibi 2,5 ya da 3 saat dönme beygir gibi ırkçı, şoven marşları söyler, arada sloganlarımızı atardık. "Her Türk asker doğar" gibi arada "Ayaklarınız dik kalkmadı, sesiniz çıkmadı, güldünüz, omuzunuz düşük, karnınız ilerde, sağa sola baktınız" gibi saçma sapan gerekçelerle dayak yerdik. Bazı zamanlar da "ördek yürüyüşü" yaptırıyorlardı ve olmadı diye dayak yerdik. Bizler vatan hainiydik. Bizi burada, şuracıkta öldürseler hiç kimsenin haberi olmaz; kimse hesap soramazdı onlara.

Temmuz-Ağustos sıcağında sesimiz, erkek koğuşlarının sesini bastırmazsa su yasağı uygulanırdı. Zaten kahvaltıdan sonra içebildiğimiz su o kadardı. Ağızımız, dilimiz kuruyor; damağımıza yapışıyordu. 40 dereceyi aşkın sıcaklıkta su verilmezdi, verilen su da kaynar derecede sıcak suydı. Gardiyan o gün günündeysen, öğlen karavanasından önce "serbest" der; herkes sohbet eder, volta atardı. O da köşeye sandalyesini atar, bizi gözlerdi, bazen de çıkıp giderdi. Karavanalar öğlen yemeği için çıkarılır, nöbetçiler yemek için hazırlık yapardı. Yaş-

lılar, hastalar ve çocuklar da havalandırmaya çıkarlardı. Genellikle yaşlı ve hastalar eğitime çıkmazlardı. Ama her şey Horoz'un ruh haline bağlıydı. Bazen "Herkes çıkacak" derdi, hamile kadınlar bile. Onlar normal yürürlerdi. Düzen bozuluyor diye iki ve üç turdan sonra cop yerdik, sonra da "hadi yukarıya, eğitimi bozuyorsunuz" derdi.

12-13.00 saatleri arası yemek yerdik; nöbetçiler, bulaşık ve temizlik işlerini yaparlardı. Sigara yasağı yoksa 5'er kişi sigara yakardı ve duman olmasın diye "beşler" içerdik. Doyurucu yemek çok nadir gelirdi. Karnımız doymuşsa içtiğimiz sigara çok keyifli gelirdi.

Yemekten sonra tekrar dönme dolap gibi aynı marşları (Keşke sözlerinin ne kadar ırkçı, şoven ve saçma olduğunu bilerseniz) söyler, aynı döngü devam ederdi. Olağüstü bir şeyler olmazsa pazarları çamaşır ve temizlik günümüzdü. Başka türlü burnumuzdan gelmezse o gün eğitim yoktu. "Kadınlar koğuşu yukarı!" denildiğinde Horoz'un istifini bozmayan Xaltiya Dirre'ye:

"Haydi dayê dîkê me ba me dîkê"

Haydi anne, horozumuz bizi çağırıyor, dedim. Gayet ciddi yüz ifadesi ve 'deq'li dudaklarıyla:

"Na heyran dik dikâ veye dikemin dervada ye"

Yok canım, hozor sizin horozunuz, benimki dışarda, demez mi?

Deq: Kürt kadınlarının el, ayak, parmak, göğüs ya da dudaklarına yaptırdıkları mavi renkli dövme.

Bitlenmişiz, Horoz:

"Banyoya gitmek için hazırlanın." dedi.

Herkesin ağız kulaklarında. Nasıl bir kış o 1982 kışı Al-

lah'im! Tırnaklarımız soğuktan donuyor ve parmaklarımızı birleştirip kalaslarla dayak yiyorduk. Tırnaklarımız çatlar, dirseğimize kadar morluklar belirirdi. Bu morluklar uzun süre geçmezdi. "Bakıp bakıp kolu tümden dekledik" deyip acılarımıza gülüyorduk. "Lasonil" adlı bir krem vardı, bütün paramızı onu almak için harcardık, dirseklerimize kadar beliren acı dinsin diye. Damarlarımız çatlayacak gibi olurdu. Günlerce yıkanamamaktan kaynaklı bitler oluşmuştu bedenimizde. 15-30 günde kat kat giydiğimiz elbiselerimizi çıkarıp donan çeşmeyi çözmek için gazete kâğıtlarını (dumanın görünmemesi gerekiyordu) kalem gibi yapıp yakıyorduk. Çeşmenin buzu çözülünce soğuk su damla damla akmaya başlıyor ve sadece tuvalette bulunan bu musluktan yıkanmaya başlıyorduk. Önce dizden aşağı, bacaklar sonra koltuk altından kollar sonra sırt ve beden sabunlu lifle temizlenip su dökülmeden havlu ile kurulanırdık. Temiz çamaşır giyiyoruz sonra da kafamızı eğip yıkıyorduk. Derimizi hissedemiyorduk. Koğuşa geldiğimizde koltuk altlarına koyduğumuz ellerimiz ısındıkça sızlıyor ve gayri ihtiyari gözlerimizden yaşlar geliyordu. Aynı zamanda zıplıyorduk, ısınmak için, donmamak için...

Böyle yıkanıp, yıkanmayı işkenceye dönüştürmek yerine "Hamama gideceğiz" demek resmen cennete gitmek demek olurdu. Çünkü kaloriferler de yanmıyordu. İki-üç kat kıyafetle yatakta titriyorduk. Askeri battaniyeler çok inceydi. Sırf iki battaniye ile uyumak için çift yatıyorduk.

1982 kışı resmen faciaydı. Havalandırma köşelerinde 1,5 metreye yakın buz sarkıtları sarkıyordu. Havalandırmada, o soğuk yerde, marş söyletirlerdi. Rap rap ayak sesleri ve marş sözleri kafamızın içinde yankı yapıyordu. Gardiyan koğuş kapısını açıp sandalyesini kapının yanında bırakmıştı, bacaklarını her iki tarafa doğru açık bırakarak küstah küstah bizi gözetliyordu.

Evet, banyo yapmak çok heyecanlıydı. Banyo yapma

fikri, ısınmak, aylardır yıkanmayan kadınlar için cennet demekti. Aldık kolumuza temiz çamaşır ve havlumuzu (Bu ara bize görüşçülerin gönderdiği eşyalardan en az zarar gören şey havluydu, diğerleri parçalanıyordu, iç çamaşırlar bile) gittik hamama. Gürül gürül akan sıcak su hayal ediyoruz ama buz gibi bir hamam çıkıyor karşımıza. Soyunalım sıcak su akar dedik ve bekleyişimize değdi. Sıcak su!.. Aman Allah'ım ne güzel bir su... Ama sadece iki tas döktük, sabun elimizde ve su tümünden keşildi. Artık ne sıcak ne de soğuk su akıyordu. Sabunlu yüzümüz ve yanan gözlerimizle çıplak bekledik. Bin bir güçlkle kalkıp giyindik. Saçlarımız köpüklü ve sayım düzeniyle hareketler ederek, coplanarak koğuşa çıkardı bizi gardiyanlar.

Bizim, psikolojik olarak, dayanma gücümüzü kırmak için her şey yapıyordu. Bu da onun bir parçasıydı. Belki de bir tas su için kavga etmemiz isteniyordu. Ya da sapık bir duyguydu, belki izlemektir amaçları ya da ıslak giyilen çamaşırlarımızdan vücut hatlarımızı görmek istediler. Çünkü iki tas sıcak su için bunları yapmak ancak saydıklarım için geçerli olabilirdi. Belki de dayanma gücümüzü zorluyorlardı. Bu duygu yoksunu, fiziki olarak bile insan görünmeyen yaratıklar ve onların türevleri her şey yapabilirlerdi. Niyetlerini çözmek mümkün değildi. Tamamen ruh hallerine ilişkin kararlar alıyorlardı. Birbirlerine ah vah ederek "sular da akmadı!" deyip bıyık altından manalı gülüşlerle, coplarla saldırmalar geldi. Biz ıslak saçlarımızla soğuktan donarken onlar bizi coplayıp bize küfür ediyorlardı. Hayır! Bunlar, kesinlikle insan olamazlar, olsa olsa insan kılıklı canavar ve Cehennem zebanisi olabilirler. Biz de Cehennemdeydik.

Bizleri insan olarak görmüyorlardı çünkü biz Kürt'tük. Bizi bir hamamböceği gibi görüyorlardı. Onlara belletilen de buydu zaten. İstirap çeken, acı çeken herkesten rahatsız olup acısını dindirmek değil arttırmak için özel yöntemler uygulanırdı. Hayvanlara bile bu muamele ya-

pılmazdı. Islaklık, acımızı artırdıkça onlar zevk alıyordu. Bence bu görevlileri seçerken kesinlikle özel tip ve kişilikleri seçmişler ve onları eğitmişlerdi. Bunlar; yoksul ailelerden çok çocuklu, eğitimsiz, sadist ruhlu, mental ve algılama yetisinden yoksun, IQ düzeyi normalin çok altında olan, sevgi yoksunu, saçı okşanmamış, arkadaş olmamış, sürekli canı yanmış insanlardı. Başka türlü olmazdı. Bize bu denli acımasızca acı çektiren normal insanlar olamazdı ve bu normal olmayanlar üstüne üstlük her gün eğitilip, uyuşturucu hap verilip üstümüze saldırtılırlardı. Bizim yaşadıklarımızdan, onların yaşattıklarından ötürü tedavi olmamız şarttı.

Bizi, bir gün apar topar saçlarınız kesilecek diye aşağı havalandırmaya indirdiler. Sayım düzenindeydik; berber diye bir asker sandalyede oturmuş, alet ve edevatı yerde, bir de fotoğraf makinesini tutan bir asker var. Ellerinde filmlerde gördüğümüz defter boyutunda demir levha ve bolca tahta silgisi ve tebeşir. 7-8 asker bunlarla ilgili 8-10 tane de gardiyan. Biz de yaklaşık 90-100 kişiyiz. Koğuşta hiç kimse kalmamış demişler. "Hasta, yaşlı, kimse kalmayacak" ve okkalı küfürler. Boş sandalyeye oturuyoruz, asker eliyle saçımızdan bir tutam alarak makaslıyor. Aman Allah'ım, sıradakiler gülsün mü ağlasın mı şaşırırdık. Koyun kırpar gibi eliyle tutam al, kes, bırak, yaptığı hareket bu... Sinirden gülmemek için sıradakiler dudaklarını ısırıyorlar. Başgardiyanlar bizi gözlüyorlar, coplarnını sıkıntıdan ellerine vuruyorlar. Birbirlerine de sırtarak bir şeyler söyleyip duruyorlardı. Anlaşılan az sonra yapacaklarının sabırsızlığını yaşıyor, bizleri dayaktan geçirmenin planını yapıyorlardı.

-Elini çabuk tut berber, deyince Horoz, berber daha manyakça dipten kesmeye başladı, bildiğimiz parolaydı, "elini çabuk tut" demesi. Gerçekten çok komikti. Saçının tıraşı biten askerin numara yazdığı levhayı göğsüne tutuyor, fotoğrafçı da çekiyor. Önden çekim bitince bir de sağa sola dönüp yan profilimiz alınıyor. Bence bizim;

terörist, bölücü, vatan hainliğimize bir de “At hırsızı” çirkinliği eklemek için bunları yaptılar. Biz gençler umursamadık. Zaten genelde kısa saçlıydık. Hatta sevindik bile çünkü saçımızı yıkamak sorun, kurutmak sorundu. Ama kafamızda harita gibi dağlar ve nehirler misali çizgiler hoşumuza gitmedi. Bütün bunları umursamadık. Fakat yaşlılarımız yani tülbent, kefi kullanan kadınlar saçlarını açmak istemediler, kestirmek de... O gün anlam verememiştim. Yani bu denli önemsemenin anlamsız olduğunu düşünmüştüm. Çünkü Narin’in nasıl canhıraş bir şekilde ellerini kafasının üzerine kenetleyip kefisini vermeyişi garip karşılamıştım... Bedenine, kollarına, bacaklarına sayılamayacak kadar copların inişine anlam veremedim. Onu aramıza almak isteyişimiz de bizi de coplardan nasiplendirdi.

Akşama kadar o işlem bitene dek küfür, hakaret, dayak, kesilen saçlar, sıcaktan, öfkeden ve de dayaktan terleyen bedenimize, boynumuza yapışan ve kaşındıran saç kırıkları, ağrıdan ve sızıdan tutmayan bedenlerimizle koğuşa çıktık. Saç kesimine karşı Narin ve diğer tülbentli analar için büyük olay olmasının nedeni bir kültüremüş. Bunu Mem-u Zin’i izlerken öğrendim. Kürt kültüründe “atın kuyruğuna”, “erkeğin bıyığına”, “kadının saçına” dokunulması kavga sebebidir. Hatta iki aşiret çatışmak isterse bu suni çelişki ve gelenekten bile faydalanıp diğer aşirete saldırabilir. Yüzlerce insanın ölüm nedeni bile olabilir yani.

Biz de mazoşist olmuştuk. Yukarıya çıkar çıkmaz kırık bir parça “zula”daki aynada kendimize bakıp gülmek için sıraya girdik ve günlerce tıraşımıza güldük. Makas vurulan saç tutamının az ya da çokluğuna göre kafamızda göller, dağlar, nehirler ve ovalar oluşmuştu. Hele alnımızdaki perçem uzun kısı, öne doğru düzeltip gözlerimizi şaşı yapınca, Heloş, Emine’nin kucağına bir sıçardı ki Emine bile korkardı benden.

Helin, benim çocuk olarak üçüncü çocuğum, sevdiğim ilk kız çocuk. Birincisi Emine ablamın oğlu Memo, ikincisi Şefika'nın oğlu Aliş, üçüncüsü Helin. Emine'nin ve tüm koğuşun aşkı ama benim gerçekten aşkım...

Daha gözaltındayken zuladan havalandırmada eğitim yapan kadınlar koğuşunu (gri boyalı, demir çerçeveli yaklaşık 40x40 ebadında yan yana 4/5 pencere) ben izlerdim. Onların boyasını biraz kazıyıp havalandırmayı izleyebiliyordum üst ranzadan. O camların karşısında gene gri boyalı sacdan 3 sıra 4'er delikli (her delik yaklaşık 1 lira kadar büyüklükte 9 ya da 12 delikli) sac duvara gömülü koridora bakan gardiyanların bizi gizli-den gözetlediği, bir zamanların meşhur "Esmeray" adlı ses sanatçısına benzettiğim bir kadın dikkatimi çekmişti. Aman Allah'ım onun kucağında bir bebek var. Havanın ısınmasıyla havalandırmaya çıkan bir bebek. Hayır, bebekliği bitmiş sanki 9/10 aylık, belki yürüdü yürüyecek.

Methiye ile ikimizin görüşçüsü her hafta düzenli geliyordu, görüşçülerden yün ve bebek eşyaları istedik. Yün istedik çünkü hırka, yelek falan öreriz diye. Ben, alt koğuş sorumlusu iken Methiye Van'dan getirilmişti. Valizini ben aramıştım. Valizinde örgüsü vardı, şişi görmezden gelmiş risk almıştım çünkü şiş olmadan cezaevi çekilmezdi. Gözaltında görüş yoktu ama o şişler hiç boş durmadı. Hırkamı söküp Halide'nin babasına ve kardeşine süveter örmüştüm. Tutuklanıp üst koğuşa gidene dek Heloş'a ördük Methiye ile...

Kısa bir süre sonra yukarı çıktık. Emine'ye el kadar kırmızı bir yelek verince çok duygulandı. Hiç tanımadığı iki kadın... Hiç tanımadıkları kadına bebeğini düşünüp ip isteyip o vahşette elleri, tırnakları patlarken sayım düzeninde beklerken boş durmamak kafa dağıtıp yaşama tutunmak için sırayla örgü ördük. Ayak sesleri, kapı sesleri, şıkırdayan zincir seslerini duyunca o vahşette olduklarını anlayıp arkamızdaki soğuk demir ranzanın

üzerindeki torbada usulca saklayıp bitirmiştik. Ondandır bu denli kıymetli oluşu, ondandır emek verdiği kişilerden dışarıda o denli sevgi ve emek bekleyişimiz.

Fraksiyonların suni çelişkileri zamanında, bizden büyükler, sevgi tohumlarını yok ederek "filankes filankes bizden değil" diyerek bizi, birçok dostumuzdan ettiler. Cezaevinden sonra öğrendiğim şeylerden biri de (en önemlisi) kimseyi dini, ırkı, rengi, inancı, dili ve siyasi görüşü ile değil kişiliği, duruşu ile seçip arkadaş olmak. Eskilere karşı sevgi ve emekten doğan bir vefa var. Ama yeni arkadaş ve seçtiklerim tamamıyla dünyalı ve sevmeyi, kabullenmeyi bilenlerden oluşuyor.

Birkaç hafta sonra sancılanma sırası Hüsniye'deydi. Biz de gece 9 yat sabah 5 kalk saatindeydik. Işık kapatılmazdı. Akşam 22.00'den ikişer saatlik nöbet, iki kişi tarafından tutulurdu. Nöbet boyunca koğuştta volta atılır, bitince de sonraki nöbetçilere devredilirdi.

21.00-23.00 iki kişi

23.00-01.00 iki kişi

01.00-03.00 iki kişi

03.00-05.00 iki kişi

Ve sorumlu mazgala vurarak

"Gardiyan, gardiyan" diyerek yeri göğü titretince Horoz:

"Ne bağıriyorsunuz a...na koyduklarım gecenin bu saatinde?"

-Arkadaşımızın acil olarak hastaneye gitmesi lazım, doğuruyor.

-Bana mı sordu a...nı verirken? Uyumadınız, kahpeler.

Hiçbir şey duymuyoruz. Hepimiz ayaktayız; bebeğimiz,

yeni bir can, geliyor. Hüsniye sağlıklı olduğu için, çantasını çoktan hazırlamıştı. Küfürlerin havada uçuştuğu ve bizim sağır olduğumuz bir anda yolcu ediyoruz onu, elimiz böğrümüzde...

Sigaralar zulalardan çıktı, "fırt fırt" (bir sigarayı 3-5 kişi döne döne içiyoruz) içilmeye, volta atılmaya başlandı. Hüsniye, akşama doğru ay gibi bir surat, kel kafalı, topaç gibi bir kuzu ile, zeytin yüzlü bir bebekle çıkageldi. Yıllardır, aylardır öyle bir ses öyle bir soluk yoktu ama ne acıdır ki güvercinlerin bile havalandırmanın üzerinde uçmasına kızan ben, o bebeğin tutsaklığına sevinmiş, hatta çok sevinmiştim. Kendi bencilliğim miydi, yoksa hepimizin acı ve özlemlerine derman olacağını umduğumdan mı bilemiyorum ama en fazla sevinenlerden biriydim. Şimdi bile o duyguyu yaşıyorum. O küçücük kusursuz burnu, o ağzı, kaşları, pırıl pırıl bakan gözleri, elleri, incecik parmakları, ayakları, o ay suratlı, süt emerken soluklanması, Allah'ın varlığının tek kanıtı...

Yok böyle bir şey!.. Artık umurumda bile değil dayaklar, hareketler, ırkçı-şoven marşlar, soğuk suyla yıkanmalar, kesilen saçlar, görüşçülerle 1 dakikalık konuşmalar, hakaretler, gelen giysilerin parça parça edilip önümüze atılması, gelen soğuk iğrenç çaylara bolca ilave edilen toz şekerler ya da şeker yok diye acı içilen çaylar... Artık umurumda değil hiçbir şey. Küçük bir elmas yığınınız vardı, bu ikincisi oldu. Yıllar sonra doğan oğlumu halen "ay yüzlüm" diye seviyorum.

Koğuş sorumlusuna hep derdim ki:

"Ya İsmihan, lütfen "93 kişilik kadınlar koğuşu emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım" derken iki çocukluyu da eklesene. Ama demezdi, oradaki amaç bize hep, sizi kurutacağım, rahminiz döl tutmayacak, diyen Esat Oktay'a inat, oradayken bile doğurup çoğalmıştık. Gerçekten çok komik bir şeydi. Onun için, o çocuklar için olsa

da “Kadınlar Koğuşu” yazılmıydu.

Helin, bizim aramızdaki adıydı. Esat Oktay ona Meral adını takmıştı (Nereden icap ettiğini kimse bilmiyor. Neden Meral? Kim bilir, belki de sevip de alamadığı birinin adıdır. İçine dert oldu, Helin'e bir kez bile Meral demedi hiç kimse. Onun yanındayken çocuk diyorduk o yokken Helin.

Helin'i size anlatmam lazım. Hayatımdan asla silinmeyen bir fotoğraf oldu onun şekli ve şemalı. Bilinçaltıma öyle bir yerleşmiş ki 3 yıl önce çapraz komşumun bir kızı Zerya; kıvrıkcık saçlı, zeytin gözlü, çöpten kolları ve bacakları, kusursuz bir burun ve ağız... Allahım, bunu alıp içime sokmak istiyorum! Bu birine benziyor, bu kız kim, kime benziyor? Yaklaşık bir yılımı aldı bu sorular.

-Dılşah dedim, biliyor musun Zerya'yı niye seviyorum, çünkü o benim Helin'e çok benziyor.

-Abla, Helin diye bir kızın da mı vardı?

-Evet, halen var, dedim. Helin'i Zerya ile tanıştıracam bir gün, mutlaka.

Evet, Helin çok zeki ve akıllı bir çocuktü. O yaşlarda (yaklaşık bir ay) model alıyor her gördüğünü. Sayım düzeni alıyoruz. O, üst ranzada bizi izliyor. Dayak yiyoruz, yüz şeklimiz değişiyor, askerleri görünce gülmüyoruz. Yere bakıyoruz, hazır oldayız. Ama Esat Oktay her geldiğinde ona çikolata getiriyor. Önceleri anımesinin kucağındaiken alıyordu O'nu ama asla gülmüyordu onlara. Bizim dayak yediğimizi görünce çikolataları almamaya başladı. Esat çok bozuluyordu bu duruma.

Bir bayram günüydü. Bodur bir komutan (bir sürü yıldızlı, apoletli biri) ve bir sürü asker sivil adamla geldi. Biz çift sıra sayım düzenindeydik. 2 çocuğumuz olduğunu söylemişler adamlara:

-Bebek nerede?

Bebek nerde deyince üst üste, Hüsniye korktu, zarar verecekler diye (Hüsniye kendi ranzasının önünde sayım düzeninde duruyor çünkü bazen iki saat sayım düzeninde marş söyleyip uygun adım sayıyor, gardiyanları bekliyoruz. Onun için bebek ağlar, uyanır diye çok yakınında duruyor.)

-Uyuyor, dedi.

-Nerde, nerde, deyince kadınlar ve Hüsniye açıldılar:

-Burada, dedi Hüsniye.

Komutan bebeği kucağına aldı ve diğerlerine gösterirken sanki kendi çocuğu gibi böbürlendi.

-Bak, çok iyi bakıyoruz bebeklerine, topaç gibi maşallah...

Deyince gülmemek için zor tuttuk kendimizi. "Aldıkaçtı" koymuştuk adını ama gerçek adı Cemil'di.

Gerçekten çok toplu bir çocuktü. Ama yüzü ifadesizdi. Boş boş bakardı. Yumuk yumuktu tüm teni. Annesi sürekli beyaz giydirdi. Pek göremezdik çocuğu çünkü o kış çok soğuktu ve burnuna kadar giydirdi çocuğu, zaten ay yüzlüydü, tam yastık gibi bir şey ederdi korkumuzdan alıp sevemezdik bile. Taşıyamazdık çünkü, 50 kilodan daha şişman kimse yoktu koğuştta, herkes bir deri bir kemikti. Hüsniye, Aldıkaçtı'yı nerdeyse soğuktan korumak için sarıp sarmalar, 15 kilo ederdi.

Çok soğuktu o kış, neredeyse donuyorduk. Petekler ve ranzalar elimiz yapıştırdı soğuktan. O yüksek rütbelilerin şerefine bize bol etli ve karavanaların dolu olduğu yemekler geldi. Etlar çoktu ama parçaları çok büyüktü. Çok yiyenler gece yarılarındaki nöbetçiyle beraber hastaneye kaldırıldılar. Sadece bize mi vermişlerdi, er-

kek arkadaşlar da zehirlendi mi? Bilmiyorum. Şükran ve Kezban'la beraber yaklaşık 10 kişi zehirlenmişti. Birer serum verildi, geldiler. Ya mideler küçülmüştü yemek yememekten ya da o et dedikleri gibi 1940'lardan kalan at etiydi.

Helin; gözlemleyerek, model alarak öğreniyordu her şeyi. Helin, o rütbeli ve sivillerle koğuşları gezerken 1,5 yaşında falandı. Esat'ın elinden tadellei almayışı içine oturmuştu. "Bu çocuğu bile terörist ettiniz." diye sıra dayağına çekirtmişti bizi. İkisi de birbirine takmıştı kısaca, Helin'in gözleri zaten yıldız gibi parlıyor asker elbiseli herkese özellikle de Esat'tan resmen yüzünü çeviriyor, görmek istemiyordu suratını. Sanki "Bana şeker verip sevdiklerime zulüm ediyorsun; ikiyüzlü bir aşağılıksın, cehennem zebanisisin." diyordu. O da ona kin besliyor-muş meğerse.

Esat Oktay biriktirirdi. Birine taktı mı 3-5 gün, aylar geçse bile sayım düzenindeyken göğsümüze vurur "öne çık" derdi. "Sen falan mahkemeye giderken falan şeyi yaptın" ve yumruklardı. Demek ki o zaman meşgulmüş yapamamış ya da öyle bir şey hiç olmamış ama o yumruk atacak yine de.

O çok soğuk kışta çeşmeleri artık gazetelerle ısındırıp açmaya çalışırdık ama açılacak gibi değildi, su akmiyordu. Saatlerce kalem gibi yapılan gazeteleri çeşmenin ve borunun altını üstünü ısıtıyoruz lakin tık yok. Buz tutmuş akmiyordu sular. İçecek suyumuz yoktu. Hasta, çocuk ve yaşlılar vardı. Bulaşık, çamaşır yıkanmıyor su ihtiyacımız için kendi paramızla kocaman, ağzında çeşme olan plastik bir bidon aldık. Koğuşun kapı girişine koyup onun da donmaması için battaniye ile sardık ve içme suyumuzu bu şekilde elde ettik.

Sayım düzeni için ayaktayız. Helin de ortalarda geziyordu. Çeşmeyi azıcık açmış oynarken akan su buz tut-

muştı, onlar gelene kadar.

Kapı, zincir, kilit, potin sesleriyle Minik başkanlığında kafe, İsmihan'ın "Kadınlar koğuşu 93 kişiyle emir ve görüşlerinize hazırdır komutanım" demesiyle, içeri girmeleriyle ve düşmemek için birbirine tutunmaları bir oldu. Tren vagonları gibiydiler ve çok komikti. Tabi hesabı bize soruldu. Tekme tokat, siz çeşmeyi açmışsınız, diyerek bizleri iyice benzettiler. Bidon, asıl suçluydu yan koğuşa çamaşır ve eşyalarımızın olduğu bölüme yollandı ve tabi ki orada insan olmadığı için bidon suyla beraber buz tuttu ve biz bir kez daha paramızla rezil olduk. Hem bidon aldık hem de susuz kaldık.

Helin, gazeteyi rulo yapmış "aç" diyor ellerimize vuracak. Gazete okuyoruz ya da sohbet ediyoruz. Onun dünyasına girmeyenler alakasız uzatıyor, onlara vurmuyor. Gördüğünü istiyor. Yani 2 el üst üste. Kimse bunun farkında değil çocuk "ih ih" diye ağlıyor huysuzluk yapıyor. İki elimi üst üste koyup uzatıyorum. Gülüyor gözlerinin içi ama vurunca yüz mimiklerimde acıyı görmüyor. Yine "ih ih" nidalarından anlıyorum. Acı çeker gibi yüzümü buruşturuyorum, el değiştiriyorum, yorulana dek oynuyoruz, uykuya dalıyor. Emine'ye sordum:

-Kim gazeteyi copa benzetip, rulo edip Helin'in eline verdi?

-Gönül, dedi. Ben de Gönül'e gidip çocuğa böyle şeyler yaptırmanın doğru olmadığını, bir daha yapmaması gerektiğini söyleyince sen misin bunu söyleyen? Zaten bizler piknik yapmaya cezaevlerine geliyormuşuz (aynı cümleleri mahkeme için elbise istediğimde de söylemişti adı bende saklı kadınlar koğuşundaki kadın arkadaş). Biz ikimiz de çocuk yetiştirmekten ne anlıyoruz da çocuk devlete karşı olmayı bu yaşta öğrenmeli de düşmanı tanımalı da nerdeyse dövecek beni... Sustum, ranzama çekildim. Helin'e ve Serdil'e yünden bebek

yapmaya başladım. Onlar çocuktular ve çocukluklarını yaşamalılar; 12 Eylül'e inat özgür, sömürsüz, dayaksız bir dünyada büyümeliydiler. Ama öyle mi oldu sanki?

Helin de Serdil de şimdi 30 yaşlarını geçmiş 2 yetişkin kadın. Ama onlar, hep benim içimdeki acılı çocuktular. Onlar benim ilk göz ağrım, kızlarım, kuzularım...

Helinciğe kin tutan Esat Oktay, başladı Emine'ye baskı yapmaya. Bu çocuğu bölücü, terörist etmenize izin vermem (Zeki adam, çocuğun bakışlarından anladı onun için neler hissettiğini).

Bu çocuk 2 yaşında burada olmayacak. Kalmış birkaç ay. Emine ne yapsın Helin küçük ve ona anne şefkati gerek.

Ama adam koğuşa her geldiğinde "Tamam mı, ne zaman çıkıyor?" diyor. Henüz kimse gelmedi benimle tanışmaya, sen bulamazsan ben vereceğim, haberin olsun gibi tehditvari söylemlerde bulunmaya devam ediyor. Umarsız, çaresiz Emine çıkaracak dışarı ama kimse almak istemiyor. Ne baba ne anne tarafı belli, korkup çekiniyorlar belki bakacak konumda değiller.

Tahliye oldum. 1982 Aralık başı ama canları ne zaman istese o zaman salıyorlardı. Emine ile dertleşiyoruz, çözüm bulamıyoruz. Ben alamam, evli değilim olsam da vermez. Terörist dediklerine vermek istemiyorlar.

Helin bizim hepimizin olan çocuğumuzdu, onu çok seviyor, gözümüzden sakınıyorduk. O cehennem çok soğuk geçen bir kış mevsimiyle de aşırı zorlaşmıştı. Günde en az 3 posta dayak yiyorduk. Bu dayaklar her türlü bahaneyle atılırdı.

O soğuk kış günlerinde yenilen dayaklar buz gibi el ve tırnaklarımıza öyle bir acı verirdi ki gerçekten bu acı anlatılmazdı. Üflemekten korkardık. Acı keçeleşir, iğ-

neler batardı. Ve ağlamazdık. Ama gözyaşlarımız kendinden çözülür ip gibi aralıksız akardı. Helin, çok kötü öksürüyor, düzgün ötemeyen horoz gibi. Birkaç kez ilaç verdik, kesmedi. Çocuğu gözden çıkararak, göndermek isteyen Esat Oktay umursamıyor. Kantin listelerini yazdığımızda bazen hiç yazılmayan solmuş, pörsümüş kalan meyveleri de bize satarlardı. O zaman ayırdığımız elmanın çekirdekli bölümünü ve kabuklarını kaynatmaya karar verdim. Tuvalette nöbetleşerek kâğıtla Helin'e kaydattığımız elma atıklarıyla öksürüğü yendik. İyileştirdik kuzucuğu.

Kantin konusu açılmışken, anlatayım sizlere; kantin listesini cezamız yoksa "hazırlayın" derlerdi (Ceza istenildiği zaman verilirdi).

-Sigara Cezası

-Yemek Cezası/Ekmek

-Yememek Cezası

-Çay Cezası

-Kantin Cezası

Listeyi her komün hazırlar sorumluya verirdi. 2/3 saat sonra dayak atmak istediklerini "sen, sen, sen" diye alırlardı. Kantin malzemelerini taşıırken dayak atmak için arkada kaldın, sağa baktın, sola baktın, yan yürüdün, geç kaldın, sırıttın, pestilimizi çıkarırlardı. O gün neyi sonraya bırakabilir, ne önce bozulur onu yerine planlaması yapılırdı (bu arada demin dediğim gibi sıkça istemediğimiz meyve ve saçma sapan ellerinde kalmış son kullanma tarihleri geçmiş kraker, nohut benzeri şeyleri de koyarlardı). Bir iki sorumluya dedik: Biz bunları istemedik, paramızı boşa harcıyorlar ama kim dinler, kim cesaret edip söyler?

Ampul, süpürge, deterjan, çekpas, boya, fırça, tiner vb. cezaevi malzemelerini de bizim paralarımızla alırlardı. Zaten bilmezdik ne kadar paramız var neye harcandı. Zar zor denkleştirilip her hafta 45 sn. ile 1 dakika görüş için zor ve zorbalığın dilini gören, hakarete uğrayan, kışın dondurucu soğuğu, yazın cehennem sıcakını saatlerce kuyruklarda bekleyerek çeken aileler 2000 lirayı bulana kadar da kim bilir nasıl çaba harcarlardı. Eşimin halası bir görüşte sadece ve sadece "Aziz 2 bin pere, 1 çot gore" demiş. Görüş bitmiş, iki görüşçü de analarından doğduklarına bin kere pişman edilmişlerdi. Bizim bu koşullarda yaşadıklarımız çok zordu. Fakat erkek arkadaşlar için zor kelimesi bile yetersiz kalırdı. Gerçekten onlarla her bir hayalet ya da siluet gibi birbirimizi göz ucuyla gördüğümüzde, biz onların çıkmasını onlar bizim salıverilmemizi istiyorlardı.

Gençlerle birlikte Mehdi Zana, Sabri Vesek gibi yaşını başını almış abileri de haşat etmişler, sonra patlayan ayaklarına daha çok acı versin diye havalandırmada birbirinin sırtına bindirerek karşıdan karşıya geçmelerini istemişler; gençler, abi, amca, dayı dediklerini geçirmişler. Sıra yaşlılara gelince yine ön sıralara onlar geçmiş. Gardiyan bunun farkına varınca ikisi de bol bol dayak yemişler.

Evet, kantin listelerimizden kısa bir süre sonra, 1/2 gün sonra, biz eğitimde havalandırma da iken, 20/30 izbandut, koğuştta arama bahanesiyle aldıklarımızı koğuşun ortasına döker, parçalar, ezer içine de elbise ve çamaşırlarımızı atıp kirletip çıkarlardı. Dönünce gözlerimize inanamazdık. Sigaralarımız kırık, diş macunlarımız, deterjanlarımız, sebze, meyve, süt ne alınmışsa yenmez ve içilmez durumda, üstelik giysilerimizi de kirletilmiş bulurduk. Gülerdik, ağlardık, bağırdık ama kimse duymadan. Sinirlerimiz, bedenimiz gerilirdi ama iç çekerdik. Sineye çekmek tam da buydu işte. Nedeni basitti. Öteki idik. Yol edilmeli, sakat bırakılmalı, akıl sağlımızdan, beden sağlığımızdan edilmeliydik.

Kantin maceramızı böyle yaşardık çoğu zaman. Bir de çay sefamız olurdu. Çayı kendi paramızla alırdık. Aynı seremoni devam ederdi. Gardiyan, kantinden alınanları taşıtmak, dayak atmak için gözüne kestirdiği ya da rastgele birini "nöbetçi çay al" diye çağırırdı. Çay almaya havlu ya da büyük bezler alarak giderdik. Çünkü çay büyük plastik bidonlarda verilirdi. Bazen çok sıcak ve bidonlar ağzına kadar dolu olurdu, koğuşa götürene kadar canımız çıkardı. Sıcak bidon bacaklarımıza yapışıp yakardı, çalkalanınca da üstümüze sıçrayıp ıslatırdı bizi. Doğal olarak üstümüze döktük diye dayak yerdik. Bazen gülünç derecede az olurdu çay, bidonun altında, herkese değil bir bardak, yarım bardak bile düşmezdi, bazen şeker verilmez yok denilirdi, bazen toz şeker içinne boca edilmiş, pekmez gibi olmuş, içilmezdi. Bazen çay yasağı olurdu, sigara yasağı gibi. Çaysızlık neyse ama sigarasızlık dayanılır gibi değildi... Kimi insanlar adeta kudurur, kurutulmuş çay posalarını gazete kâğıdına sarar, sigara niyetine gibi içerlerdi. O posadan ise kaynamaya yakın suyu azıcık kâğıtla ısıtıp çay.

5 Nolu, acı ve zulmün her solukta, her adımda katmerli bir şekilde yaşanıldığı bir yerdi... Ve çayı cam bardakta, yemeği metal kaşıkla yiyemeden tahliye olanlardanım. Direnişlerden sonra zannediyorum ucunu bile ağzımızın sokamadığımız sokamadığımız tahtadan kepçe gibi kaşıklarla ve plastik bardak-tabaklarda yemek yerdik.

Süt her kantin listesinde var ama içebilirsek... Hadi yoğurt deneyelim dedik. Daha az üzülelim diye dedik. Bulgur pilavı var yemekte, karavana çok dolu, diğer karavana da ise salata var ama sirkeli ve marullar bildik, topraktan çıkmış kökülle, yıkanmadan, en fazla 4 parçaya bölünmüş halde... Bir de sulu yemek var ama ne olduğunu bilmiyorum, daha doğrusu hatırlamıyorum. Gardiyan, karavana çok dolu diye potiniyle bastırıldı, bildiğin ayaklarıyla, hepimiz sayım düzeninde bekler-

ken, aç karınlarımız guruldarken, gözlerimizin önünde potinleriyle bulgur pilavını bastırınca, gayri ihtiyari aramızdan biri, gardiyanın yaptığını onaylamayan bir ses çıkardı. Gardiyan, sesin sahibini öne çıkardı.

“Bir leğen getir” dedi.

Leğen geldi. Karavananın yarısını leğene döktü. 2 ayağıyla o bulgura iyice bastı ve o kadına

“Bu leğeni sen yiyip bitireceksin” dedi.

Bize de sayımı yaptırıp gitti. Sayım alınmadan yemek yenmezdi. Bazen bir saat ayakta, ipteki boncuklar gibi dizili bekler, bu arada yemek üzerindeki yağlar donardı ama bir türlü gelmezlerdi. Geldiklerinde ise bir bahane yaratır döver, yemeğe tükürür, izmarit atar, potinle basarlardı. Onlar daha oradayken duyabilecekleri kadar gür yemek duası yapardık. Dua şöyleydi.

“Bismillahirrahmanirrahim,

Allah’ımıza hamdolsun, ordu millet sağ olsun, vatan hainleri kahrolsun,

Afiyet olsun (Gardiyan bunu söylüyor) biz de “sağ ol” diyoruz.

Görüşçüm gelecek, aylar sonra ilk defa görüşe çıkacağım. Horoz, sabah eğitimi sırasında görüşçüsü gelenlerin ismini okudu. Benim de adım var. Heyecanlı bir tedirginlik içindeyim. Sevineyim mi korkayım mı bilemiyorum. Ziyaretçisi gelenler olarak ayrıldık, ikişer sıra olduk. Mahkemeye gittiğimiz gibi belli kurallar çerçevesinde koridorlardan geçiyoruz; sağdan soldan dayak yiyerek geçtiğimiz için o yol çok uzun geldi. Bloktan çıkınca, tam karşıya gelen büyük bir sütunun üzerinde şöyle yazıyordu:

“Ey Türk; üstten gök çökmedikçe, alttan yer delinme-

dikçe; senin ilini, töreni kim bozabilir". Kuralları zaten kızlar anlatmıştı, bir de gardiyan hatırlattı.

- Nizami yürüyerek gidilecek,
- İçerdeki hiçbir şey konuşulmayacak,
- Görüş süresinde eller arkadaş olacak,
- Kaş, göz hareketi yapılmayacak.
- Türkçe dışınca bir dille konuşulmayacak,
- Düdük sesiyle susacaksınız,
- Nizami bir şekilde geri dönüp geleceksiniz,
- Sağa sola bakanın a... koyarım.

Bütün gidiş-gelişler (mahkeme, ziyaretçi vs.) marşla olurdu. Ziyaret yerinde marş kesilir, dur komutuyla dururduk. Tam karşımızda "Türkçe Konuş Çok Konuş" yazılı tabela vardı.

Herkes görüş kabineye girer. "Geriye dön" komutuyla geri dönülürdü. Sırtımız kabine dönüktü. Kabinin karşısındaki duvarda büyük harflerle şöyle yazıyordu:

"Türkler Zapt Ettikleri Her Ülkeye, Tütmeyen Ocaklara; Ateş, Kültür ve Medeniyet Götürdüler."

Bizleri görüş kabineye götüren gardiyanlar farklıydı. Horoz bizleri onlara teslim etti. 2. Düdük çalındığında ziyaretçiler alınırdı. Biz zaten kötü durumda olurduk ama ziyaretçilerin yüzleri bizden beterdi. Sabahın köründe, kış soğuşunda, yaz sıcağında, saatlerce sırada nizami olarak bekletiliyor, iki de bir hakaret edip tartaklıyor, "Niye bu vatan hainlerini soruyorsunuz?" gibi abuk/sabuk sorular sorup canlarından bezdiriliyorlardı. Tokat bile atılıyor, zor bela yol parasını denkleştirip gelen analara bir cümle Türkçe öğretmek için canlarını çıkarıyor,

bizim de burada canımıza okuyorlardı.

“Nasılsın?” diye birbirimizi sormaya başlar başlamaz, düdük öttürölür, coplar devreye girerdi. Geri dönüş komutuyla “Hoşça kal” demeden koşarak uzaklaşırdık. Çoğu ziyaretçi yakınıni görmeden geri dönerdi. Ziyaretçi bölümünde 12 kabin vardı. Ziyarete başla komutu düdükle verilirdi, saate bakılırdı, 10/20 sn. arasında kabin boşalırdı. Görüşemeyen analar acıyla geri dönerdi.

Institut kurde de Paris

XV

İnsan yaşadığından değil, seyirci kaldığından daha çok etkileniyor. Yavrularını göremeden giden anaların, analarını göremeden koğuşlara dönen yavruların nasıl derinden bir acı yaşadıklarını, tanıdığı olduğum bir olay neticesinde daha iyi anladım.

Yıllar sonra köydeyim. Beriye giden kadınlarla birlikte, yamaçlarda bir yerlerde... "Beri", süt sağımı demektir. Süt sağma işlemi yani. O işlemi yapan kadınlara da "Berivan" denir. Berivanlar, doğuran koyunları kuzulardan ayırmışlar. Kuzular bir ağılda bekliyor. Koyunlar dağlardan, tepelerden gelmeye başladılar "Beri" meydanına. Ama anaları önden meleyerek geliyor. Nasıl bir meleme biliyor musunuz? Resmen ağlamaklı, özlemle karışık bir meleme. Kadınlar, gün boyu ayrı kaldıkları yavrularına kavuşmak için meleyerek gelen koyunları görünce, telaşla kovalarını hazırlayıp sağma pozisyonunu aldılar. Çoban ve çocuklar da koyunları yakalamaya çalışıyor, tutmaya çalışarak koyunları onları sağmak için hazır bekleyen kadınların kovalarına doğru çifter çifter sıraya dizmek için çabalıyorlardı. Ama koyunların derdi başka, yavrularına kavuşmak için biteviye meliyor, ağlıyorlardı. Kuzuların tutulduğu ağıl 30/40 metre ilerdeydi, canhıraş bir ağlayış da oradan geliyordu. Daha ne olduğunu anlamadan (ilk defa beri görüyorum) sağma işlemi el çabukluğuyla başladı ve kısa bir süre içinde bitirildi (çok az süt kuzular emsin diye bırakılıyor) ve analar ile kuzular buluşsun diye ağılın kapısı açılır açılmaz, meleşerek, ağlaşarak birbirlerine doğru koşan koyun ve kuzuları görünce, olduğum yere çöküp başımı ellerimin arasına aldım ve başladım ağlamaya.

Şimdi düşününce, bu duygusal depresyonun altında, cezaevinde yaşadıklarımın yattığını anlıyorum. Yıllarca düşmanı sevindirmemek için bilinç altına ittiğim duygularım, böylesine yürek yakan doğal olaylar karşısında hemencecik depreşiveriyor ve yaş olup gözlerimden boşalveriyordu.

Yaşayarak öğrenmek

Bu türden anlamsız (!) ağlamalarım çoktur benim. Bu, doğanın işleyişidir, yıllarca böyle sürdü. Bu ağlayışlar, beynimde, yüreğimde yer eden acıları hatırlatan birer sinyaldi. Şu anda bile defalarca ip gibi süzüp akıyor göz yaşlarım. Belki de bilinçaltım beni bu yolla tedavi ediyordu. Bedenimin reaksiyonuydu. Benim başımı ellerimin arasına alıp en yakınını yitirmiş gibi sular seller ağlayan durumum karşısında oradaki kadınlar, çobanlar, çocuklar şaşırıp kalmışlardı. Yanlış olan neydi, şaşkınlığını yaşıyorlardı! Bilmeden bir şey mi yapmışlardı, bana karşı bir kabahatleri mi olmuştu? Bir hayli ağladıktan sonra gözyaşlarımı başımdaki "puşi" (Kürt kadın ve erkeklerinin sıcak ve soğuktan korunmak için kafalarına sardıkları kare şeklinde, uçları püsküllü başörtüsü) ile sildim ve hiçbir şey olmamış gibi yaşama kaldığım yerden devam ettim, her zamanki gibi.

Zaman zaman olan biteni sorgulamaya fırsat bulurduk. Böyle anlarda benim yanıt bulduğum sorular hep yanıtsızdı. Bir sürü dayak, kötü muamele, hakaret, küfür, açlık, susuzluk, yıkanmama, yatmama, tuvalete gitme-me, sağa sola bakmama, işkencenin, onur kırmanın her türlü-sününün olduğu, kısaca insani duygu ve düşünceden yoksun, yaşamak için gerekleri olan her şeyin “yasak” olduğu ve ruhsal, psikolojik işkencenin hat safhada olduğu bir ortamda niçin bulunuyordum? Bu cehennem ve bu cehennemdeki zebaniler zulümlerini ne için hiç bıkmadan, yorulmadan ve üstelik zevkle, şehvetle, ağız-larında salya aka aka devam ettiriyorlardı?

Hiçbirimiz onlara kötülük yapmamıştık. Onları tanı-mı-yorduk, tavuklarına kış deyip onları kovalamamıştık. Kan davamız yoktu. Onların bize reva gördüklerini haklı çıkarabilecek hiçbir kötülük yapmamış, bize kusturduk-ları”kanı” onlara kusturmamıştık? Bu kin, bu zulüm neydi? İnsan insana bunu yapamazdı. Tarihte yoktu böy-le bir örnek. Almanların Nazi kampı vardı ama insanlar orada yanmıştı, kurtulmuşlardı bir kez acı çekerek. Bi-zim acılarımız hiç bitmiyordu. Zincirin halkaları gibi de-vam ediyordu. Ve o zincir neredeyse tüm Diyarbakır’ın sınırlarını çevreleyecek kadardı, belki daha fazla halka-ları vardı. Niçin bunca suçsuz günahsız insan burada, bu Cehennemdeydi? Tek ve kısa yanıt Kürt olmamız-dı! Gardiyanların sopalarının adı bile zebani ruhlu birer yaratık olduklarını gösteriyordu. “İzmarit, Azap Çiçeği, Mekansız Kazım, Sarı, Kara, Kırmızı, Katil, Süzgeç, Ka-sap Pele, Radyo, Horoz” (Bizimkiydi).

Özel kalaslarla bizi dövüyorlardı ve bu kalasların üzeri-ne kendi ruh hallerini yansıtan çeşitli yazılar yazmışlardı. Bu yazılara bakıldığında, sağlıklı birer insan olmadıkları rahatlıkla anlaşılabilirdi. Bu dayak sopalarının üzerinde yazılı olanların bir kısmı şöyleydi: “Sev Beni, Öp Beni, Nasılsın, Beni Vur”. Gardiyanlar sopalarını demir par-maklıklara sürterek ve gürültü çıkartarak geldiklerinde,

anıyorduk ki, pek yakında dayak faslı başlayacak.

Neden Esat Oktay ve ekibi cezaevine adım atar atmaz: "Türk müsün, Kürt müsün?" diye sorarlardı? Bu soruya verilecek cevap, sonraki bütün süreci belirliyordu. Esat Oktay, bu soruya verilen cevaba göre hareket ediyor, kurbanı hakkında ne türden bir gelecek tasavvur ettiğini, bu cevaba bağlı olarak planlıyor ve hayata geçiriyordu.

Madem "Kırk tas su ile yıkansam da, eli ayağı temiz İzmirliye benzetilip, doğum yerim konusunda torpil yapıp görmezden gelinse ve bir de ağabeyimin subay olduğu öğrenilse de..." "Kendimi Kürt hissediyorum" dediğim için yaşadıklarımın tümünü hak etmiş gibi muamele görmüşsem ve ben de Kürtçe bilmiyorsam, o zaman çıktığımda ilk işim "Kürtçe" öğrenmek olacak! Bunu unuttum! Çıkınca okuldan ilişkiyi kesip Konya/Selçuk Üniversitesine sürüldüm, orada, "sakıncalı öğrencidir, alamayız" dediler ve bunun üzerine ben, dil öğrenmek için köye gittim.

Ve ben ilk defa köyde kalıp Kürtçe öğrenecektim. Yaklaşık bir ay süresince Çınar'a bağlı Herbeli köyünde pali (pali yapmak: Taşlıkta, tarlada yetişen mercimek veya nohutu elle biçmek demektir. Daha doğrusu elle biçilen ot, tahıl vb. şeyleri biçme işlemine pali, bu biçme işini yapanlara da pale denir) yaparak hem dil öğrenecek hem de ilk defa gerçekten alın teri döküp avuçlarımla patlamasını hiçe sayarak para kazanmanın keyfini yaşayacaktım.

XVI

Önemli olmuyor bence; düştüğün yerler, kör kuyular, uçurumlar, ... Atıldığın kuyular, aldığın yaralar, işittiğin tüm kötü sözler bile iyileşir diyorsun zamanla.

Nasihat etmeden, küçümsemeden dinleyen; anlatırken bile geçecekmiş gibi gelen yuva sıcaklığında, şefkatli bakışlarıyla ısıtan erkek arkadaşlarımla hiç sınır kalmamıştı. Onları nerede görürsem göreyim caddede; eşlerinin, çocuklarının yanında sarıldım, öptüm, kucakladım. Onlar benim ben onların sızısıydım. Biz, o zincirlerin halkalarını beraber zorlamış, nefes almaya çalışarak düşmana inat yaşama tutunmaya çalışmıştık. Her mahkemeye çıktığımızda onların kendilerini iyi gösterme hallerini; burunlarını çekerken, terleri akarken, küfür yiyip hakarete uğrarken o denli üzümlerdi ki anlatamam. Çünkü ben de onlar küfür ve hakaretleri duymasın diye dua ederdim ama her iki taraf da bilirdi yaşadıklarını. Yine de onurlu durmak için kasılırdık...

Yıllar sonra yine cezaevinden bir dostun evinde yemekyiz. Erkekler birlikte, ben de evin kadınlarıyla yemek yiyeceğim. Bir görüş günü tahliye edildiğimi hatırlıyorum. Amca (Abdullah Çelebi'nin babası) benim, ruh gibi elimi kolumu nereye koyacağımı bilmeden, iskelete benzeyen halimle görmüş. Mahkemedeki halimi de biliyordu.

Haber göndermiş, O'nu, düşman erkeklerden ayırmadı, o bizim soframızda yemek yemeli, demiş. Bu benliğimde çok derinlere işleyen, çektiklerimizin ciddi bir toplumsal dönüşüme hizmet ettiğini hissettiğim ve

sonsuz mutluluk duyduğum ve daha önemlisi çektiğim acıları neredeyse bütünüyle iyileştiren bir anı olarak benimle birlikte yaşıyor.

Bizim gibi toplumlarda bu çok büyük anlamlar taşır:

Amca, arkadaşlarımdan daha yaşlı ve feodaldi. Buna karşı çıkmıştı. Sosyalistler susmuştu.

Aile fertleri, kadın ve erkeği, hala farklı (cinsiyete dayalı farklılık) görüyordu. O, feodalite de farkı yok etmişti. Işıklarda uyusun.

Apo hala çoğu zaman sohbetlerde:

“Valla ben seni kadın olarak görmüyorum” diyor ve bu görüşü beni duygu karmaşasına götürse de O'nun ne demek istediğini anlıyor ve onu seviyorum. Adam gibi adamdır yiğit arkadaşım. Cezaevi direnişi takdire şayandır. Sevgiyle selamlıyorum arkadaşımı.

Yiğitlikten söz etmişken, hep kötü yanlarıyla anlattığım 5 Nolu'da, o zaman olduğu kadar şimdi de pek inanamadığım, bir rüya sayıp geçtiğim bir anımı aktarmadan edemem.

Bir duruşmanın yemek arasında (hâkim, savcılar ve avukatlar yemek arasına çıkarlardı, biz, put gibi otururduk. Popumuzun ağrısı, karnımızın gurultusu, tuvalet ihtiyacımız, susuzluğumuzla kıvranıp dururduk, başımız dik, karşıdaki yazıya bakıyoruz: 'Adalet Mülkün Temelidir'. M. Kemal'in fotoğrafına odaklanmış vaziyetteydik) yanımdaki çavuş bana “su içer misin?” diye sorunca gayri ihtiyari yerimden kalkıp tıpış tıpış onu takip ettim. Şimdi düşündüğümde, o davranışımın nedenini tam olarak açıklamakta zorluk çekiyorum. Duruşma salonunda tek kadın sanık olduğum için mi bana bu inceliği gösterdi? Vicdanlı biri miydi? Bana acıyor muydu? Yoksa sevdiği kıza mı benzetti? Bilmiyorum. Fakat o davranışının hem

çok cesurca hem de insani olduğundan eminim ve hiçbir zaman unutmadım.

Yol uzun gelmişti ve başım önde düşünüyordum. Tek başına bir kızdım, bana acımış mıydı yoksa? Başka bir amaç için mi (taciz) beni su içmeye götürüyordu? Ama bu kadar insanın içinde hiçbir şey yapamaz, diye düşündüm. Peki o zaman, neden, niçin (insani hiçbir hareket beklemediğim için saçma sapan düşünceler kaynıyor aklımda) yapıyor bunu?

Tuvalete gidip su içtim, beni gardiyan odası gibi bir yere aldı. O ana kadar bir olumsuzluk yoktu. Fakat daha şaşırtıcı bir teklifte bulundu:

“Herhangi bir arkadaşını sana buraya getirebilirim, var mı görmek istediğin biri?”

Görmek istemez miyim? Tabii ki görmek istiyorum. Hem de hepsini. Ama bir yandan da tedirginim. Neyse, her şeyi göze alarak,

“Sınıf arkadaşımı görmek istiyorum” dedim. “Yanımdaki, Aziz Karakaş” dedim.

Güvenduydum, gözleri insanca bakıyordu, kirlenmemişti, vahşet saçmamıştı ruhuna ve beynine. “Dersimliyim” dedi, “bu günler de geçecek” dedi. Aziz’i getirdi odaya, orda birbirimizi sorduk, çok iyi geldi. Dersimli gardiyan “vukuatın var” demiş, almış arkadaşımı getirmiş.

Farklı bir mucizeydi. Dersimli çavuşun bana yaptığı şey, hala insani duygularını yitirmemiş birinin olabileceğiydi; böyle birinin o üniformanın içinde olması mucizenin ta kendisiydi.

Sevgili yeğenim Aliş

XVII

Görüş gününden ta buralara geldim. Halbuki ben Helin'den önceki aşklarımdan Aliş'ten söz etmek istemiştim. Aliş, benim kucacağında büyüyen Emine ablamın oğlu Mamo'dan sonraki Diyarbakır aşkımdı. 4 ya da 4 buçuk yaşlarındaydı. Farklı bir bağımız vardı Onunla. O'na bıkmadan bir şeyler anlatır, okur, gösterir ve keşifler yapardık. Görsel zekâsı güçlüydü. Bir gördüğünü kolay kolay unutmazdı. Ana babasından çok bana güvenirdi. Oyunlar oynardık, masum bakışlarında erirdim. Az saçlı, küçük burunlu ve küçük siyah gözleri vardı. Sınavlara (üniversite dönem sonu sınavlara) bile benimle gelir arkadaşların yanında kalır (aynı sınırlarda olduğumuzu bilirdi) beklerdi. Sınıf kapısına kadar geldiği çok olmuştur. Ben ortalıktan yok olunca bunalıma giriyor "Teyzem nerede diye?", tutuklanınca da 2. görüşe o da geliyor.

Esat Oktay hem bize hem görüşçülere, tutulduğumuz yerin cezaevi değil "Askeri Okul" olduğunu söylerdi. Annesi de Aliş'e, "teyzen Askeri okulda okuyor artık" demiş. Çocuk da onunla görüşe gelince, annesinin, durdurduğu minibüslere "cezaevine gidiyor mu?" diye sorduğunu sıkça duymuş (Görüş kabinine gelinceye kadar hafızasına kaydettiklerini hiç konuşmadık. Belki yazıp yollar, onu da bir anekdot olarak eklerim. Ama bana o kısacık sürede kızgın ve küskün tavır ve tutumunu asla unutmadım unutmayacağım).

-Sen bana yalan söyledin. Burası Askeri okul değil, cezaevi.

-Görüş bitmiştir, düdüğü!

Yeni tutuklanmışım. İtiraz dilekçesi yaz dedi Avukatım

Cemşit Bilek. İlk Av. görüşmemdeki konuşma bu sadece.

Kâğıt isteyeceğim gardiyandan. Evvela kısa künye:

-Rahime Kesici 61/ Siverek. Komutanım kağıt lazım.

-Eee, ne yapcan kâğıdı?

-İtiraz dilekçesi yazacağım.

-Sonra?

-Bilmiyorum komutanım.

-Buranın "eskimiş, kokuşmuş, yıllanmış"ları anlatmadı mı sana?

-Neyi komutanım?

-Allah'a dilekçe yazılmaz, yazılsa da boştur.

-....

-Niye konuşmuyorsun

-....

Coplar devreye girer.

1-2 hafta içinde başka birileri daha benim düştüğüm hataya düştü ve itiraz dilekçesi yazmak için gardiyandan kağıt isteme gafletinde bulundular. Onlar da şanslarını denemek istediler ve bundan haberdar olan Esat Oktay, gece yarısı ziyaretlerinin birinde, sevgili Co'suyla birlikte, bu konuyu gündeme getirdi, göğüslerime vurup, benimle birlikte iki kişiyi daha, ortaya aldı (Çift sayım düzeninde 1 adım öne çık demek, daracık alanda 3 kişinin ortada olması demek zaten).

Diğer 2 kadının isimlerini hatırlayamıyorum şimdi ama içlerinden biri regl olmuştu ki Co'nun kafası kızın bacaklarının arasından çıkmıyordu. Biz bir anlam veremedik. Resmen hayvan parçalayacak arkadaşı o arada. Esat Oktay:

“Burada itiraz dilekçesi yazmak isteyenler varmış. Sizlersiniz onlar. Ne dilekçesi, gelin bana sığının, yanıma gelin, her şey benim burada. Sizleri tahliye edeyim, daha bunu anlamadı mı bu kafanız.” diyerek saçlarımızdan tutup kafalarımızı birbirine vurdu. Aşağıda Co, bacak aralarımıza hamle yaparak hırlıyor, yukarda Esat kafalarımızı birbirine vuruyor.

“Mahkeme, savcı hepsi bana bakıyor. Kimi tahliye edin dersem hemen olur. Ben tam yetkiyle atandım. Burada Allah da peygamber de benim.” diyerek terör estirdi. Co ile beraber sıra dayağına çektiler. Geldikleri gibi sesler, potinler, zincirler demir kapıların sesleri arasında çekip gittiler.

Bu tip saldırılardan sonra biz, gecenin bir yarısında hiçbir şey olmamış gibi (Kanıksamıştık artık dayağı) Lasonil tüpünü elden ele verip birbirimizin çürüyen yerlerine merhem olmaya, ağrılarımızı azaltmaya, soğutmaya ve acıtmadan iyileştirmeye çalışırdık. Hatta gülerdik. Co, neden kan kokusuna geliyor diye düşünürken regl olmamış kadınlar sevinirdik.

Her arkadaşın düzenli “adet” görmesi sık rastlanır bir durum değildi. Her 25/28’inci gününde olan kanamalarımız 2 ya da 3’üncü ayında bir hafta, 5/6 ayda bir bile oluyordu. Bu, hormonlarımızı ve psikolojimizi çok etkiliyordu. Resmen saçlarımız “dik” geziyorduk. Yaşadığımız stres, adet kanaması olmamız için en geçerli nedendi. Bir de duygusal stres ekleniyordu buna. Hiçbirimiz, kendimizi güvende ve iyi hissetmiyorduk.

Fiziksel stres de bunun başka bir boyutuydu. Ayrıca hızla kilo kaybediyorduk. Resmen bir deri bir kemik kalmıştık, bu da regl olmamamıza neden oluyordu. Ayrıca sabah saatin 5’inden akşamın 5’ine kadar hiç durmadan askerlik yapıyorduk. Yat-kalk, sürün, dizlerini çekerek eğitim, dayak... Çok hızlı çalışan organizma allak bullak oluyordu. Hormonal denge bozuluyordu. Günlük yaşamımız dramatik bir yapıdaydı. Yani üzüntü ve keder

bedenimizi etkiliyordu. Sorgu dâhil bir yıl içinde beş ay boyunca hiç adet olamadım. Sonra da üç kez oldum toplamda. Bunun tam tersi de oluyordu. Bir ay içinde ortalama bir kez olmamız gerekirken bazı kadınlar iki kez oluyorlar ya da kimi arkadaşlarımız aşırı derecede kılınıyordu. Hormonlarımız bile çok farklı ve dengesizce çalışmaya başlamıştı.

Ben kendi adıma çok seviniyordum regl olmadığımı. Çünkü o koşullarda adet görmek çok zordu. En önemlisi hijyen yoktu, her taraf pislik içindeydi. Banyo yapılamıyor, sıcak su olmadığından yıkanılmıyor, iç çamaşırlarımız kaynamıyor, ütülenmiyordu. Kullanabileceğin bir şey alabilmen için (Kendi paramızla almamıza rağmen) gardiyandan onu istemek bir dert, çöpe atmak bin dert oluyordu. Çünkü kirli pamuk ya da petlerimizi çöpe atamıyorduk, tuvalete hiç atamazdık, tikanırdı ve acısını biz çekerdik. Ya pis, boklu sular koğuşa kadar gelir ya da ağız kesiklerle dolu yağ tenekelerini bize getirirler. Onun içine ihtiyacımızı görür sabah alt koğuşt tuvaletine dökerdik.

Kadın olmak 5 Nolu Cehenneminde zor hem de çok zordu. Belki erkek arkadaşlar kadar acı çekmiyorduk (Bunu onların yazdıkları kitap ve anılardan anlıyorum) ama 5 Nolu zindanda başta Esat Oktay ve ekibinin gözünde bir fark yoktu aramızda. Hangi siyasi yapı hangi cins hangi yaş olursa olsun bizi öldürmek, sakat bırakmak, yumurta ve spermlerimizi kurutmak, ruhsal ve psikolojik tahribat yapmak için buradaydılar.

Bizlere her fırsatta bunu açıkça söylüyorlardı. Madem buraya geldiniz ben sizleri öldürmeden, sakat bırakmadan, iç organlarınızı çürütmeden; kadınların döl tutmasını sonlandırmadan, erkekleri hadım etmeden, ananızı bellemeden çıkartmam. Bunun için buradayım. Kökünüzü kurutacağım. Zaten Kürt diye bir şey yok. Var diyenlerin de böylelikle analarını s...giz...

Her fırsatta, her dakikada bir bunları tekrarlar durur; sa-

yım düzeninde bizi bekletir, bize nasihat ederdi aklınca. O bizi Türkleştirmeye çalıştıkça daha çok Kürt olurdu herkes. O bizi üstün ırk safsatasıyla bayrak, Atatürk, İstiklal Marşı, Gençliğe Hitabe ve Andımızla başlayıp ırkçı, şoven, faşist, milliyetçi ve anlamsız, sevgisiz, baskıcı marşlarla eğitmeye çalıştıkça biz daha evrenselleşirdik. Yani baskı ve şiddetle hiçbir şeyi öğretemez hiç kimse. Bu insanların doğasına ve akla aykırı bir şey. Eğitimde hangi şeyler gerçektir ve bu şeylerin birbirleriyle ilişkileri nasıldır? Yani en okumamış, cahil, asosyal kadın bile Andımıza “De haydi quzzê kerê” diyordu.

Sonuç ortadaydı. Kimse dayakla ya da işkence ve zorla ırkını, dilini ve dinini değiştirmiyordu. Ya da zavallı Alman turist veya Ermeni Garabet gibi zorla sünnet ettirilip adları değiştirilse bile bunların tek bir anlamı oluyordu, zulüm! Kendileri de ZULÜMKÂR!

Bu kadar yalın, bu kadar açık ve net! Güzel bir öykü var bu konuda: Kızılderililer Ay’da akrabalarının olduğuna inanırlarmış. 1969 yılında NASA üssünden Ay’a astro-not gönderileceğini duyunca yaşlı, bilge adamlarıyla bir toplantı yapıp şöyle bir karar alırlar. Biz bir mektup yazıp NASA’dan giden astronotlarla Ay’a gönderelim. Günlerce yazdıkları mektupla NASA’nın kapısında beklemişler. Kapıdaki görevli ne istediklerini sorduğunda da her zamanki aynı cümleyi tekrar etmişler. Yazdığımız mektubu aydaki akrabalarımıza göndermek istiyoruz.

NASA’dakiler kovsalar da o ekip her gün sabırla mektup ellerinde bekler. Görevliler çaresizlikten “peki verin mektubu, göndereceğiz” der ve alırlar. Onlar Kızılderililerden kurtulmuş olmanın verdiği mutlulukla mektubu açıp okurlar. Tek cümledir yazılan “Size bir şeyler imzalamaya kalkarlarsa sakın imzalamayın”. Çünkü kendileri “Beyaz Adam”a inanıp antlaşma imzalamışlar ve Kızılderililere vahşice saldırıp ciddi bir soykırım yapmışlardır beyaz adamlar.

Soykırımdan kurtulanları bekleyen ise “rezerv” kamp-

larındaki acımasız ve kötü yaşam koşullarıdır, köleliktir.

Bu öyküyü, yıllardır cezaevinde (17 yıl) bulunan Dr. Ahmet Kavak, "İNKAR" adlı kitabında anlatmış. Orada kendini, ırkını ve milletini inkarın felsefesi, alt yapısının ipuçlarını verir.

Feyzi Bilge

XVIII

Tutuklanıp ve koğuşa çıkmıştık. Gerçek mahpushane günlerimiz başlamıştı. 2 ya da 3 görüş yapmıştık ki bir gece yarısı kapıların o iğrenç demir sesi ve zincir şıkırtılarıyla uyandırıldık. Kalabalık, asker sesleri ve ayak gürültüleriyle alt koğuşa birilerinin ya da bir grubun geldiğini anladık. 10 dakika sonra da Horoz mazgalı açıp nöbetçiye: "Sayım düzenini al" komutunu verince uykulu gözlerle (zaten eşofman altı ya da pijama altına külotlu yün çorap giyiyoruz. Kazak, eşofman üstü ne buluyorsak çünkü donuyorduk. Hazır ve nazırız her dakika sayım düzeni almaya) dizildik. ".....kişilik Kadınlar Koğuşu Emir ve Görüşlerinize Hazırdır Komutanım" demeden Ali Osman, kapıda Horoz'un "dikkat" çekmesi bizi korkuttu.

Gece yarısı sabaha kadar yine ayakta ve dayak altındaydık. Esat, elini göğüs kafesime vurarak "çık" dedi. Kısa künye yapıp bir adım öne çıktım. "Seni araştırdım. Akıllı bir kızsın, kandırılmışsın belli. Bu vatan hainleri ve bölücülere hasbelkader bulaşmışsın. Zaten ağabeyin de şerefli şanlı ordumuzda subaymış. Topla eşyalarını, alt koğuştaki misafirimiz var. Onun yanında kalacaksın."

Ödüm koptu, ağabeyim şerefli subay, misafir, güvenmek, vatan haini, hasbelkader, eşya toplamak... Kelimeler beynimde dans ediyordu, nutkum tutuldu, dilim damağım kurudu ve gerçekten çok korktum ama çok... Sorgu, işkence vız gelir tırıs giderdi o korkudan sonra.

Ağabeyim Eskişehir'de Ticari İlimlerde okurken aile-

vi bir sorundan dolayı 3 aylık temel eğitimle astsubay olarak Siverek'e dönüp ben ve ablamı da yanına alarak Diyarbakır'a getirmiş: "Erkek olarak beni okutamadıysanız bu kızları hiç okutamazsınız," demiş ve bize babalık etmişti. Ablam öğretmen olmuş o da 4 yılda üniversiteyi bitirip yüzbaşı olmuş ama işinde mutlu olamamıştı. Ben tutuklanınca da sağlık karnemi görmüşler, ağabeyimi hem görüştürmemişler benimle hem de terhisini yapmamışlardı. O da sevmediği işten ilk fırsatta emekli olmuştu zaten. Ama sonuçta o şerefli, anlı, şanlı orduda rütbeli bir subay ben de Türkiye'nin bir bölümüne gözünü dikip, alıp, bölüp, başka bir ülke kuracak güçte bir örgütün kadın bir militanıydım. Ve tabii ki hem koğuştaki diğer kadınları benim "icabıma" bakmaları için bir sinyal hem de beni korkutup ürkütmek için açıklayıcı bir konuşmadı. Zaten kaç parça eşyam vardı ki? El mahkûm toplandım, arkadaşlarıma korku dolu gözlerle "Allahaismarladık" deyip indim arkalarından aşığa koğuşa.

Koğuş kapısı sırt üstü açık, ranzanın alt katında yatan bir kadın... Şaşkınım, nasıl ayakta hazır olda, baş önde, gözler yerde değil yani? Yüzünde onunda "ortalama" anlam veremeyen çok uzun ve gür kumral saçlı, beyaz tenli, ben yaşlarda güzel bir kadın; karın üstü uzanmış, kollarını çene altında bağlamış, bakıyor.

Ali Osman benim bu kadına gözaltı süresince bakmam gerektiğini, O'nun, benim gibi merhametli birine ihtiyaç duyduğunu söyleyerek gitti. Gece yarısı, sabaha doğru kapılar, zincirler, sürgüler kapandı şakırdayarak. Yatmaya çalıştım ama birkaç saattir yaşadıklarım: korku, dehşet, panik... Bu kadın yatırmadı beni.

Aynı seslerle uyandım. Kız, horul horul, çok yorgun ya da güvende hissediyor kendini. Yukarıdaki arkadaşlarım meraktan çatlamışlar, nereye gittim bilmiyorlar. Yukarıdaki Ali Osman'ın konuşması tam bir bilmeceydi. Karavanayı götürenler bir yolunu bulup öğrenmeye

açık kulak ve gözlerle beni gözaltı koğuşunda “bulaşık suyu çorba” verirken görünce rahatlayıp onlara da söylemişler.

Kadın Malatyalı, Dersim'e yakın bir yerden. Türk solu bir siyasi yapıdan. Toplantı yapılırken içerde, bu dışarıda uzun namlulu silahla nöbet tutuyor. 1978/79'larda genç liseli bir kız ve eli tetikte, uyku hali olunca basıyor parmağı tetiğe, tek kurşun omuzda olan silahtan çıkıp, karın boşluğuna saplanıyor ve felç kalıyor. Operasyon 12 Eylül'de olunca konuşanlardan biri bunun da adını veriyor ve alıyorlar. Bir sürü nedenle her şeyi anlatarak (Zaten ne var ki anlatılacak, yaşamını yatakta geçirecek olan biri için artık fark etmez diye düşünerek bunu söyledi) anladığım kadarıyla burada da olup biteni iyi bir gözlemci olarak onlara sunacak gibi duruyor. Neyse, ağır yük yine bende tabi ki... En kahraman, en yürekli, en çalışkan tutuklu onun kişisel bakımını üstlenmiş oluyorum. Ödülüm de çizgili yatak çarşaflarından oluşan bezleri gibi her öğün yıkamak çünkü çok zor. Hem yetişkin olduğundan hem de hareketsiz. Nasıl emrediyor, nasıl kendinden emin, özgüvenli anlamıyorum. Ali Osman kendine yeni bir zebani bulmuş. Beni bunaltmaya, ele geçirmeye çalışıyordu. Yok öyle 3 kuruşa 5 köfte, yemezler. Çok güzel bir kadın olarak baktığım yüz, birden canavar, gardiyanlaşıyor gözümde. Emrediyor bana.

'Saçlarım yağlanmış, yıka hadi'. Leğeni yukarıdan isteyeceğim, bunun için karavana saati Horoz'a kısa künye yapıp hiç yoktan coplanıp, leğeni bir koşu alıp geleceğim, hanımın kızına Horoz, çay suyundan sıcak su bidonu ayarlayarak onu da yana yakıla koridorlardan bir koşu getirip, başını eğip hem su dökecek hem sabunlayıp yıkayacağım, kurutacağım, bedenini sileceğim... Bir valizi var ki sanki 5 Noluya değil çeyiziyle gelin gidiyor. Havlusunu, bol miktarda falan filan... Zaten her bezini değiştirdiğimde belim kırılıyor. İri yarı bir kız, besili, ben zavallı 40 kilo yoktum herhalde. Onu evirip, çevirmek,

kokulu bezlerini yıkamak, bana başka bir ağır işkence olarak geliyor. Öğürüp duruyorum, bez yıkarken ve değiştirenken. Konuşup bir şeyler paylaşmıyoruz. Çünkü gözler her şeyi söylüyor. O beni ele geçiremedi keyifsiz, ben ona ve kaprislerine dayanamıyorum, keyifsizim.

Nisan başlarıydı, zannediyorum, benim aşağıya inişim. Baharın gelişini sabahları esen yelden derin derin alıyorum. Yaşamak çok güzel, o nefes bile yetiyor, hedef ve amaçların varsa, pencereyi içeri kokuyor diye açmama müsaade ediyorlar ama fırsatını bulduğumda 2. kat ranzadan havalandırmaya bakmamı, arkadaşlarımla konuşmamı yasaklıyor bana. Çünkü yanımda her sayımdan sonra “vukuat var mı?” diyorlar açık açık. Ben her sabah bulaşık suyuna benzer çorbayı alıyor, onun önüne sandalyeye, masa gibi oturarak, yerine gazete serip kahvaltısını veriyorum. Sonra altını değiştiriyorum, koğuşu siliyorum, bez yıkıyorum, iğrenç kokuyor, hızla kilo kaybediyorum, sapsarı bir yüzle takatsizim. Yapacak bir şey yok...

Ağlama yar, ağlama anam;

Mavi yazma bağlama,

Mavi yazma tez solar anam,

Ciğerimi dağlama...

Elma al olanda gel anam

Ayva nar olanda gel,

Hasta düştüm gelmedin anam,

Bari can verende gel.

Diye mırıldanıyordum. Bir travma terapisi derdi ki:” Dostlarım kalbinizi karartmayın”. Bizler böyle zamanlarda çok kişiden duyuyoruz; derinden ve bütünüyle

şaşkına dönmüş insanlar. Dünyamızın şu anki durumu ile ilgili endişe duyuyorlar. Bizim zamanımız, uygar ve vizyonu olanların son noktadaki bozulmaya karşı haklı öfkesini de içeren günlük hayrete düşüşlerin de zamanı.

Bazılarının peşinde oldukları eylemlerini desteklerken, sahip olduğu parlama ve kibir, çocuklara, yaşlılara, sıradan insanlara karşı çok iğrenç ve insanın nefesini kesiyordu. Lütfen son zamanlarda ağlayarak ruhunu kurutma, özellikle umudunu kaybetme...

Özellikle... Çünkü bizler gerçekten bizler böyle zamanlar için hazırlandık. Bir gemisin sen. Çamurlu bir fırtınada, her dalgada cilan dökülse bile pruva ve dümenini oluşturan uzun keresteler ulu ve büyük bir ormandan geliyor. Uzun keresteler büyük fırtınalara dayanıklı olarak bilinir. Bir arada durmak için, kendini tutmak için ve ne olursa olsun ilerlemek için...

Karanlıklarda yön değiştirmek gibi bir eğilimin olabilir. Buna odaklanma. Senin kontrolün dışında yetemeyeceğini düşündüğün ve yapılamaz olanı düşünerek zayıf hissetme eğiliminde olabilirsin. Buna da odaklanma. Bu yelkenleri açmadan rüzgârı boşa harcamak olur. Bildiğimiz tek şey "hepimize ihtiyaç var." Dirençle karşılaşsak da fazlayız. Bu yüzden bizi selamlayacak yığınlarla buluşacağız. Bizi seven ve kucaklayan...

Bizim görevimiz bütün dünyayı tek seferde düzeltmek değil. Ne biliyoruz ki? Yeryüzüne adalet ve barış getirmek herkesin harcı değil ama ilk, ikinci, üçüncü büyük fırtınada "PES" etmemiş küçük bir grup bunu yapabilir. Büyük bir gemi limana demir attığında güvendedir. Ama büyük gemiler bunun için yapılmamıştır.

Ne gariptir, O kızla alt koşu kalmam beni yalnızlaştırdı ama dinlendim de. Mesela eğitime çıkmadım ama havalandırmaya da çıkmadım. Yukarıdakinden daha küçük bir koşu ama volta atabiliyordum, hücre değildi yani.

Uzanıp düşünebiliyor, hayal kurabiliyordum. Düşlerimin en büyüğü banyo yapmak; yumuşak bir yastık, metal kaşık, cam bardakla güzel bir çay ve sigara içmekti. Bunlar kısa vadeli düşlerimdi. Ama asıl düşüm halkın kol kola girip bu cezaevine yürüyüp kapıları açmasıydı. Hepimizi sarıp sarmalayıp götürmesiydi. Biz bunları hak etmemiş ve düşlememiştik. Biz eşit, özgür, savaşız, sömürsüz bir dünyaya koşmak, onu yaratmak için çaba harcamıştık. İnsana, doğaya zarar vermemiş, çocukları gözümüzden sakınmıştık. Biz gözlerimizin derinliklerine bütün aşklarımızı saklamış kadın-erkek ilişkilerini rafa kaldırmış; birbirimize, sevdiklerimize "Seni seviyorum" bile diyememiştik. Biz zamana, geçen giden zamana anlam yükleyememiş bir kuşaktık. Zamanında bunları görmezden gelmiş, önceliklerimizi sıralamıştık alt alta. Ama o önceliklerde birey, şahıs, ben olamamıştık. Komündük, birlikte, hep beraber ya da hiç birimizdik... Düşlerimiz, hayatlarımız da öyleydi, doğal olarak, çünkü olmayan bir şeyi düşleyemezdik. En büyük düşüm oydu benim. Kol kola girmiş herkes, hepimizin ana, bacı, yeğen, amca, dayı, hala, teyze, kuzen, komşu, arkadaş, her tanıdık sima, kan bağı olsun olmasın bütün Diyarbakir halkı...

Yürüyorlar, coplanıyorlar biz gibi; ama yürümeye devam edip öncü gençler kapıları açarken onlar gardiyanların ellerinden kalas ve coplarını alıyorlar. Onları, gardiyanları içi boş bir çuval gibi savurup atıyorlar üst üste. Atarlarken asker elbiseleri rüzgârdan uçuyor, po-tinler ayaklarından çıkıp kepleriyle beraber uçuyor boş bir balon gibi...

Koridorlardaki o bayraklı, miğferli, süngülü resimleri kadınlar bembeyaza boyuyorlar ak tülbentleri gibi. Hücre kapılarını açıp dermansız kalmış göz bebekleri güzel, kendileri güzel canlarımızı, oğul ve kızlarımızın ellerinden tutup alıyorlar, bağırklarına basıp acıyan yerlerini öpüp kokluyorlar, basamayan ayaklarını ovuyorlar la-

sonil ile... İyileşecek diyorlar yaralarına. Onlar da yüreğindeki yaralarda geçecek diyor kadınlar. Geçecek ağrı ve sızılarınız. "Tilili" çekiyoruz, bakın bugün özgürlüğe koşuyorsunuz. Haydi halaya duralım, ayaklarınızı basın, basın ki şişmesin falakadan. Oynayın gençler oynayın tilili tilili...

Onları düşlerken uyuyakalıyor sonra postal sesleri, zincir sesleri, demir kapılar, kör mazgallarla uyanıyordum, ayrılıyordum düşlerimden...

1 Mayıs sabahı... Yapılacak işlerimi yapıp voltamı atarken:

Yek gulan yek gulan,

Cejna karker u xebatkâran,

1 Mayıs 1 Mayıs işçinin, emekçinin bayramı,

Devrimin şanlı yolunda ilerleyen halkların bayramı...

Az sonra bilindik seslerle gelen Ali Osman ve 4-6 inzi-bat sedyeye koğuşa hücum ediyorlar. Anladım bizimki mahkemeye çıkacak ya da saliverilecek. Çaktırmadan mutlu oldum tabi ki! Ama burada, bu mutluluk çok görülüyor. Çünkü kızımız "1 Mayıs Marşını mırıldanıp volta attığımı hiç utanıp sıkılmadan söylemiş.

Gelenlerin sayısını hatırlamıyorum ama top gibi beni evire çevire dövdüler. Sedyeye kızımızı koyup alıp gittiler. Valizi gitmedi, yalnız, düşlerim ve acılarımıyalım, bekliyorum. Gelecek ama gitse iyi olacak. Acılarım yukarıda hep beraberken daha çabuk iyileşiyor çünkü.

Lasonil de yok. Ovuşturdum ellerimi, kollarımı yumulup uzandım taş yastığa, bir cenin gibi büzülerek...

Ağrıdan, sızıdan tutmuyordu ki ellerim. Geri döndü prensesim. Altını değiştirdim, hiç konuşmadan. Valizini aldılar ve gitti bana nasihat ederek.

İnanın dediklerinin hiçbirini hatırlamıyorum. Çünkü kayda değer bir kişilik değildi. Ben de Horoz tarafından mekânıma çıkarıldım. Ali Osman da “Eli boş yüzü kara” kaldı arkamdan. Bu sayfa da böylece kapandı.

Yaşıyorsa ve bunları hasbelkader okuyabilirse sadece şunu demek isterim o şahsa (Adını bile hatırlamazken). Yaşadıklarını, onun bir kadın olarak bir ispiyoncu ve hain olarak bana yaşattıklarını ve onu asla affetmeyeceğim. Tıpkı 5 Noludaki görevli gibi... Görevini eksiksiz yaptı. Onlar O’nu kullandı, O kendini kullandırttı. Ayıp etti. Ben, ona ve tutuklu bir arkadaşa verdiğim emeği, onların hak ettiğine inanmıyorum. Onlar, yaşadıkları sürece benim acıyan ve kanayan bir anım olarak kalacaklar.

Zorlu kış kapıya dayanmışken mahkemede tahliye edilmiştim. Ama tahliye olunca hemen toplanman sık olmu-yordu 5 Noluda o dönemler. Esat Oktay’la mahkeme sonrası görüşülür, cezaevinde mahkum çıkarılmadan bilgi almak için yol yöntem konuşulur. O şahıs neler biliyor, kritiği yapılır, ne zaman canları isterse o zaman çıkıyorsun denir sabah sayımında... O gün gelmez bir türlü koğuştta. Herkese bir parça eşyanı armağan ederken herkesten beynine kazıyacağın adresler alıyorsun. Ve unutmaman gereken ayrıntılar. Çünkü yazılı bir şey çıkaramazsın. Aklına yazman gerekir. Avukatla bile rahat konuşamayınca tek tür kayıt sende. Herkesin söylediği şeyler, kaygıları değişik ama değişmeyen tek şey var o aynı ...

“Çok iyiyiz” demeyi unutmuyoruz. O gün geldi. Sayım düzeninde göğüs kafesine vurularak alındı mı ortaya kısa künye yapıp hazırlan gidiyorsun dediler ...

Ve ben kanatlandım uçmak için, notlar tekrarlandı, adresler onaylandı, sayım düzeninde vedalaştık konuşulmadan, sınıksız sarılmadan ve arkaya bakmadan, çünkü hem kalmak hem de gitmek zordu...

XIX

Hayat bizi 5 Nolunun duvarlarına çarpa çarpa büyütmüştü. Gördüklerim, şahit olduklarım ve birebir yaşadıklarım sırtıma vurduğum, altında zar zor yürüyeceğim kocaman bir torbaya koyduğum deneyimlerimdi.

Kuş kadar kalmış bedenim, kocaman yükün altında ezilmeyecek kadar inançlı, özgürlüğe adım atıyordum. Koca kalabalık gerçekten var mısın, canlı mısın diye sana dokunmaya çalışıyordu...

-Ne var içerde? Açsınız, değil mi? Her gün ölümler oluyor, değil mi? Benim kızımı, oğlumu tanıyorsun kurban. Soğuktur değil? Su var mı? Ekmek veriyorlar mı size? Bir şey yeniyor mu? Size gönderilen parayı onlar mı alıyor? Elbiseler veriliyor mu?

İnsanın yaşaması için gerekli bütün sorular peş peşe Kürtçe/Türkçe/beden diliyle sorulup cevap beklenirken ben o insan kalabalığında yolumu bulmaya çalışıp, tedirginliğimin daha başında bir şey gelecek mi diye düşünmenin tedirginliğiyle tanıdık bir yüz arıyor ve buluyorum ablamı... Sarılmadan 'hemen gidelim' diyorum... Ya geri dönüp beni bırakmaktan vaz geçip içeri alırlarsa... Yorgun ama bir tüy kadar hafif bulduğumuz bir araçla geliyorum ablamlara.

Dokunduğum, gördüğüm her şey çok yeni, çok yabancı hiç tanıdık değil. Ya da yolda yaşadıklarım örtmüş her şeyin üstünü. Ağır, değişik, fazla, çok fazla şey var çevrede. Yaşayan ve yaşamayanlar. Canlı ve cansız öğelerle kuşatılmış ayrıntılar, yüzler, bakışlar tavırlar... Yolunu

şaşırmiş bir yalan gibiyim. Ne yapacağını, nasıl davranacağını bilmeyen... Ellerimi nereye koymalıyım? Dizlerime mi? Gözlerim Mustafa Kemal'in portresine bakıp esas duruşta mı oturmalı?

Yok bunlar benim ailemde, bir kötülük gelmez, kollamamalıyım kendimi, rahatça yumuşak yastıklara koymalıyım başımı...

*Cemile ablayı uğurlarken
Ben ve Methiye*

Nasıl baş edeceğim hayatın bunca değişikliği ve karmaşısıyla... Onların, dışardakilerin yaşam kaygısı ve uğraşlarıyla uyuşup yeniden bu ülkede yaşama nasıl ve nereden başlayacağım? Karmaşık, tedirgin ve zorum...

Bu duyguları kaybettim mi? Çok mu yorgunum? Nasıl bir sıra bekliyor, nerden başlamalıyım? Gündüz başka bir acı, gece başka bin bir soru işretleriyle nereden nasıl başlayacağımı bilmeden çırpınıp dururken, bir zaman sonra, abimin arkadaşı İlhan abi arıyor sabit telefondan: 'Aşağı in, seninle bir yere gideceğiz' diyor.

Binip gidiyorum aynı tedirginlikle Ali Pınar'daki bir yabancı şirkete. Ruh gibiyim. Kış başındaki bahar güne-

rinde, birden bastırın sislerin, ılık güneşin ve kuş ötüşlerinin yaşandığı zamanlardaki, mevsimlerdeki sorular sorularla boğuyorlar beni... Bazen karanlıklardaki sorular gibi bilip cevaplayamadığım, bazen aydınlık bir dost gülüşüyle kanat çırpın yüreğimdeki güvercine dönüyor hayat. Yalnızlığımdaki geceler bazen üst üste birikiyor çuvala girmek için. Ama yeter diyorum yüküm ağırlaşmamalı... Ümitli güzel günler, sevinçli, aydınlık ve güneşli günlerle değiştireceğim endişeli birikimlerimi, diyorum. Ve uzaklaşıyorum.

Koyu karanlık bir geceden çıkıp gelebilirim, ayaklarımı dinlendirip, dizlerimdeki çamurları ellerimle silkeleyip kalkabilirim ve aydınlığa yürüeyebilirim, 'ha gayret' deyip kalkıp yoluma devam etmenin zamanıdır artık...

Çalışmaya başlamam (deneme süresi bir hafta olan, petrol arayan bir şirkette yerliler ve yabancılar arasındaki iletişimi sağlayan köprü olmak görevim).

İngiliz ve Amerikalı insanlarla ilk defa karşılaşılıyor ve konuşmalarını ilk defa duyuyordum. Hocalarımızın öğrettiği hiçbir kelime ve ses onlarınkine benzemiyordu. Korktum ve bu korkumu vedalaşırken İlhan abiye anlattım. Aracı çekti kenara:

-Bak, dedi, arkadaşların yurt dışında ya da 5 Noluda. Okuldan atıldın ve 'sakıncalı öğrenci' diye sürgündeki okul da almadı seni. Yaşadıklarının seni boğmasını mı yoksa yaşama kaldığın yerden devam etmek mi istersin?

-Tabii ki devam etmek isterim, dedim.

-O zaman hücreye kapatılmış gibi 'dil öğreneceksin' yeniden. Unuttuklarını hatırlayıp çoğaltacaksın.

Evet, haklıydı. Ya kaybolup gidecek ya da kaybolmuş gibi Diyarbakır'ın sokaklarında bellek tazeleyerek bey-

nimi, bedenimi de tazeleyecek yaşam sevdami canlandıracaktım.

Öyle yaptım. Günler, geceler boyu kelime ezberledim, kendi sesimle onları duymak için tekrar yazıp sesli okudum.

Kendime inandım. Başka yolum yoktu. Ayağa kalkmak için koltuk değneklerim bu 'iş' oldu. Bir sürü dostumu işe aldım. Kocaman bir ekip yarattık, birbirimize ve kocaman bir aile. Amerikalılar sadece çalışkan ve işini iyi yapan insanlarla ilgileniyorlardı. Ne diploma ne de yan enstrümanlarla... Bir işte deneyim de isteniyor diploma da... Sadece deneme süresince uyumlu, doğru anlayıp doğruyu yapmaya çalışın ve zaman mevhumunu kullanabilen, kendini geliştiren, çaba harcıyıp öğrenen tipleri seviyor ve destekliyorlardı. Ve biz zulümden kurtulmayı başarmış, yaşama tutunmaya çalışınlar, kararlı ve devrimci ahlakla çarçabuk onların çalışma koşullarına uyum sağlamış, hem Diyarbakır çevresinde kurulan çadır kamplarda hem de iletişimde harika kocaman bir aile olmuştuk. Yaralarımızı hızla iyileştiriyor, iyi para kazanıyor, uzaktaki ve cezaevindeki arkadaşlarımıza destek veriyorduk. Epey bir aradan sonra yeneden yakalanmalar, toparlamalar oldu. Bizde çalışınlar için gerekçeler oluşturduğum. Evlilerin çocuklarını hasta gösterdim, yaşlıların ölüm ve taziyelerini, düğün vs. vs. gerekçeler gösterdim, onların yerine arkadaş, akrabalarını alarak işi devam ettirdim ama gazetelerde haber ve isimleri çıkınca arkadaşlarımın, şirketin yerli yöneticisi tarafından ihtar edilerek işten atıldım. Arkadaşlarımı korumak, çocukları ve ailelerinin karnını doyurmak için söylenen 'beyaz yalan' benim işimin üzerine karabasan gibi çökmüştü. Ama öğrenmiştim. Miguel Unomu'nun 'Sis' romanındaki gib, 'Benim başımdan geçenler, etrafımdakilerin başlarından geçenler hakikat mi hayal mi yoksa Tanrının bir rüyası mı sadece? O uyandığı zaman kaybolacak bir rüya olmasın bunlar, eğer ona du-

alar ediyor, ezgilerde onu yüceltiyorsak bu, onu uyutmak, sallayarak rüyalara dalmasını sağlamak isteğinden doğmaz mı?’

Başkalarının rüyası mıydı bana yaşatılanlar? Ben onları mutlu etmek, istediklerini gerçekleştirmek için sallanan kişi miydim? Beni ayaklarında sallayıp, uyutmaya, oyalamaya mı yarıyordu çevremdekiler?

Sıkça bunu yaşamımın bu evrelerinde düşünür oldum. Hem yürüdüğüm yolda, hemcinslerimle yaşadığım anlarda, karşı cinsten arkadaş ve dostlarımla...

Bilinç denilen şey acaba bilinçaltına attıklarımın mı çoğalıyor, berraklaşıyordu. Bilinçaltındakiler üste çıkınca mı uyanacaktı Tanrı?

Geleceğe bakmak hem umudu sağaltmak hem de kurtarıyordu belki de beni... Sisler arasından gözümü ovuşturup görmeye çalışmak. Bu beni kurtaran tek ışık olmalıydı. Bu ilkeyle yolumu bulacak, kendimi ve yaşam felsefemi oluşturacak ve hayatıma anlam katacaktı. Yorulmak ve oturmak bana göre değildi. Köşeye çekilip beklemeyecektim. Yürüyecek yolum vardı. Yapacaklarım da...

Mahkeme kararıyla okula gidip hikayemi anlattım. Berat ettiğim için ‘sakıncalı öğrenci’ değildim artık. Tertemiz ve ‘pir-u pak’tım. Buna okul yönetimi değil, mahkeme karar vermişti zaten.

Gidip başladım 4.sınıftan. Yaşadıklarımın biriktirdiklerimi işime yarayınca çıkarıp koydum önüme hayatın her alanında. Kısa süren, herkesin ben ve (Aziz’i-sınıf arkadaşım, dava arkadaşım ve yaşam yarım) tanıdıktan sonra çoğunun ‘veba’lı gibi bizden uzaklaştığı ama çok güzel insanların da gözleri ışıltılı bize sarıldığı bir 8 ayımızdan sonra okulu da bitirdik...

Beni bir gün dersten aldılar. Koca iki adam. Dekanın odasında yaklaşık 5, 6 kişi daha var. Ajanlaştırmak için tehdit, imzalamam için kağıtlar, tekrar seni alıp götürürüz, şöyle böyle yaparızlar...

5 No'lu cehennemini görmüşüm ben. Size mi pabuç bırakacağım, dedim içimden. 'Ben polis olmak isteseydim o okulu okumak isterdim' dedim. Ama çocukları ve öğretmeyi sevdiğim için bu okuldayım. Düşlerini anlattılar bana benim için kurdukları hayalleri...

-Yakışıklı bir eş

-Dil bildiğim için konsoloslukta bir iş

-Yüklü maaş ve kalacak yer.

-Bunlar çok güzel şeyler, dedim. Bana düşünme süresi verin, haftaya buluşalım'

-Tamam dediler, ve zamanı geldiğinde Petek Pastanesi'nde buluştuk.

O süre zarfında abimi çağırdım İzmir'den. O da bize yakın bir masada yalnız oturdu.

Geldiler, 3 kişi (bence eş adayımda içlerindeydi). Ellerinde bazı fotoğraflar.

-Mustafa Tangüner'i ile tek kapıdaki parkta oturmuşuz.

-Aziz Karakaş'la istasyon caddesinde yürürken

-Halide Dünder'la ekmek elimizde evimin kapısında iken

-Ahmet Beğik'e yazdığım yeni yıl kartı üzerinde 'Ben bildiğin gibiyim abi, dostlarla dost, düşmanla hala düşman.. Yeni yılınızı kutlar, hepinizi özlemle öperim. Rahime.' Diyarbakır.

-Nedim Dağdeviren ve Gül'e de bir kartı şair abim ben

görerek Diyarbakir'i gönderiyorum sen hayal ederek yaz bana. Gül'ü ve Sarı kafayı öpüyorum.

-Senin halen örgütle ilişkin var, bize öğretmenlik hikayeleri yazdın. Bak bunlar kanıtlar, dediler.

Abim geldi yan masadan, kimliğini gösterdi. Benim kardeşim, eğer bir suçu olsaydı berat etmezdi, okuluna geri dönmezdi. Onu rahat bırakın, ben de jandarmada rütbeli biriyim. Yeter acılar çektirdiğiniz falan filan konuştu.

Adamlardan yetkilisi ben, jandarma falan tanımam (ki 12 Eylül askerlere çok ve tam yetki veren bir yönetim ve idareydi) ben direk başbakana bağlı çalışırım, deyip azarladı bizi. Ben de bu gösterdiğiniz kart ve resimler benim abim gibi eş ve çocuklarıyla tanıdığımı ve insani boyutta ilişkimizin sürdüğünü diğer şahısların da okuldan arkadaşlarım olduğunu, zaten izin alınarak açılan yasal bir dernekte sosyal sorumluluk adına bir şeyler yaptığımı ama artık derneğin kapandığını okulumu bitirip ideallerimi gerçekleştirmek istediğimi söyledim. Benim için planladığınız yaşam şeklinin bana göre olmadığını falan söyleyince,

-Bana bak, seni bir sınav dönemi alırız gözaltına, yine öğretmen olman gecikir, deyince,

-Siz bilirsiniz, dedim ve abimle kalktık.

Birkaç gün evimin karşısında kırmızı renkli Reno bekledi. Adamlar okula geliş gidişte yanımda arabayla yürüdüler ama ben yine de yok saydım onları. Ve o defterde öylece kapandı.

Mezun oldum. Ve öğretmenlik yıllarımı çocuklarıma dokunarak, hissederek, farkındalık yaratarak eğitip öğretmeye çalıştım. Onları hep çok sevdim.

Yaşam, deneyim biriktirmektir.

5 Nolu ve sonrası biriktirdiğim her şeyi yaşamıma aldığım için mutluyum.

Bir romanda kadın kocasına:

'Hayatın yüzüne bak Leonardo' der. 'Her zaman hayatın yüzüne bak. Ne olduğunu bilebilmek için sonucu bilebilmek için, onu olduğu gibi sevebilmek için hayatın yüzüne bak.'

Hayatın yüzüne bak.

Bazen tek bir anı bile hayatınızı parlak hale getirebilir. Ben de anılarımı, biriktirdiklerimi bir kadın ve anne olarak ve en son lisede kompozisyon yazarken bıraktığım kalemi elime alıp yazmaya çalıştım. Ve bunu, yolu 5 Nolu'dan geçmiş bütün kadınlara armağan ediyorum.

21 Ocak 2017, İstanbul

Cepuhlaga, el-yul-baala qalbi
 Vafotig 1951 kulligga, shahidiki
 Yul 14
 Sotlarla ustulip yuzalar

1955 - Jilohalari

Qandayda bu har, na yet? Uzi qalbi
 kuydun? Kim nasdi na yagay? Kullari kulaydun, hana
 leale? Qalbi larim nasdi yagay? Ka yilohalari yuzalar

Sotlar yuzali da ustalarim bir nasdi...
 Na da ustalarim yagayim. Yulinda,
 vuytil shahidiki kullari baala bir kullari nasdi
 dengi shahidiki (na yuzalar!) Qalbi, shahidiki yuzalar
 kuyalar kullari, kullari shahidiki kullari yuzalar,
 shahidiki yuzalar? Qalbi kullari shahidiki kullari
 ustalarim yuzalar shahidiki kullari. Qalbi shahidiki
 kullari kullari shahidiki kullari da shahidiki kullari
 bir shahidiki kullari shahidiki kullari! Kullari yuzalar!
 Qalbi qalbi...

Qalbi shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 Qalbi shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 (shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari)

Qalbi shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 Qalbi shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari
 shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari shahidiki kullari

Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

GURUSOT (GURUSOT)

Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

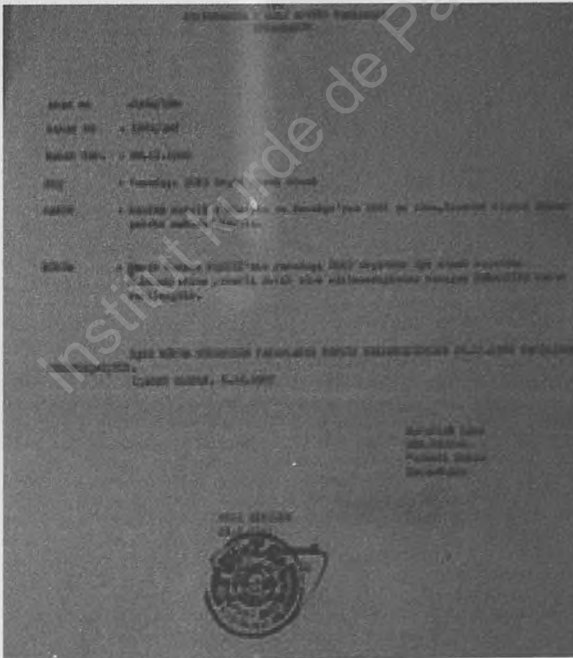
Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

1957 - 1958

Halaman ini merupakan salah satu halaman dari
jurnal yang diterbitkan oleh Kantor Berita
Sudarta dan Yayasan Lembaga Pendidikan, Semarang,
1957 dan seterusnya.

Berat Karari

T.C.
DİYARBAKIR
CUMHURİYET BAŞSAĞLIKLI

SOBUSTERMA NO: 2011/15135

43872811

ADLI TIP KURUMU BAŞKANLIĞINA
İSTANBUL

1981 yılında doğmuş, aynı sınıfta öğrenim görmüş Diyarbakır 1. No.lu Tıp Fakültesi mezun, emsal Adli ve Hukuk Bilimleri Enstitüsü mezun kadim beyan eden uzmanı RAHİME KARAKAŞ (T.C.No.24514682466) Diyarbakır Adli Tıp İşleri Müdürlüğüne 14/06/2011 tarihli yazısına istinaden varmak ile hukuki görevlendirilmiştir.

Mişafların olduğu olay hakkında en başta bu olayla ilgili belgelenmiş ve belirlenmiş olan delillerin yanı sıra hakkında bu hususta kayıtlı diğer belgelenmiş ve belirlenmiş olan delillerin ışığında delillerin değerlendirilmesini yapmıştır.

1- Yürüdüğü yer veya taşıdığı araçta alginatın yer aldığı yerden 100 cm uzakta bulunan bir delil olduğu görülmüştür.

2- Adli Tıp Kurumuna veya organlarımızın hizmet alanlarına 100 m uzakta bulunan,

K.Komiseriyesinde bir delil bulunmuştur.

3- Yürüdüğü yerden 100 m.

4- Yürüdüğü yerden 100 m uzakta bulunan bir delil bulunmuştur.

5- Adli Tıp Kurumuna veya organlarımızın hizmet alanlarına 100 m uzakta bulunan bir delil bulunmuştur.

6- Delillerin ışığında olayın gerçekleştiği yer, zaman ve koşulların belirlenmesi.

7- Delillerin ışığında olayın gerçekleştiği yer, zaman ve koşulların belirlenmesi.

8- Yürüdüğü yerden 100 m.

9- Adli Tıp Kurumuna veya organlarımızın hizmet alanlarına 100 m uzakta bulunan bir delil bulunmuştur.

4- Adli Tıp Kurumuna veya organlarımızın hizmet alanlarına 100 m uzakta bulunan bir delil bulunmuştur.

5- Yürüdüğü yerden 100 m uzakta bulunan bir delil bulunmuştur.

6- Delillerin ışığında olayın gerçekleştiği yer, zaman ve koşulların belirlenmesi.

C. Başsağlık Bakanlığına yazılmıştır.

Beyan eden,

RAHİME KARAKAŞ
C. Başsağlık Bakanlığına yazılmıştır.

İLK 1- Diyarbakır Adli Tıp İşleri Müdürlüğü yazısı

2- Misafirin belgelenmesi

Adli tıp kurumuna dilekçe

Hayat devam ediyor...
Birileri engellemeye kalksa dahi...

Yillar sonra babamin anayurdunda

Yaşamak, yürüdüğün yolda ısrardır

Yıllar sonra arkadaşlarla....

Yıkana inat yeniden yapmak...

5 Nolu'yu Sur'da yaşamak

*Yol arkadaşıım, hayat arkadaşıım, Aziz'le
birlikte yürümeye devam*

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

Rahime Kesici Karakaş

Rahime Karakaş Kürt coğrafyasında '78 kuşağının yigit kadınlarından biri. 12 Eylül'le birlikte Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde ağır bedellerle sınanmış, o süreçten başı dik çıkmış, şimdiyse o dönemin karanlık çehresini bir iz, bir belge bırakmak adına kaleme almış. Hem sanık hem de bir tanık olarak yaşamış, anlamış ve anlatmış ve ilk kez Diyarbakır askeri Cezaevi'nde kadınların yaşadıklarına anlamlı bir pencere açmış. 1985'ten beri tanıdığım Rahime Karakaş'ın, Diyarbakır'da öne çıkan duyarlı, cesur duruşuyla biz dostları her zaman gurur duyduk. Bu değerli insanın kitabının yolu da onun ufku gibi açık olsun.

Yılmaz Odabaşı

ISBN 978-9944-221-21-4

9 789944 221214

